

**Suomessa toimivien afganistanilaisten yhdistysten aktiivijäsenten
kertomuksia kuulumisesta suomalaiseen yhteiskuntaan**

Helsingin yliopisto
Kasvatustieteellinen tiedekunta
Yleinen- ja aikuiskasvatustiede
Pro gradu -tutkielma
Kesäkuu 2017
Annina Nieminen

Ohjaaja: Lappalainen, Sirpa

Tiedekunta – Fakultet – Faculty Kasvatustieteellinen tiedekunta	Laitos – Institution – Department
Tekijä – Författare – Author Annina Nieminen	
Työn nimi – Arbetets titel – Title Suomessa toimivien afganistanilaisten yhdistysten aktiivijäsenten kertomuksia kuulumisesta suomalaiseen yhteiskuntaan	
Oppiaine – Läroämne – Subject Yleinen- ja aikuiskasvatustiede	
Työn ohjaaja(t) – Arbetets handledare – Supervisor Sirpa Lappalainen	Vuosi – År – Year 2017
<p>Tiivistelmä – Abstrakt – Abstract</p> <p>Suomessa toimii lukuisia maahanmuuttajataustaisten perustamia yhdistyksiä, joilla on paljon monipuolista toimintaa. Usein maahanmuuttajataustaisten yhdistystoiminta liittyy tavalla tai toisella vähemmistönä elämiseen. Toimintaan kuuluu esimerkiksi oman kulttuurisen tradition ja identiteetin vaaliminen, oman yhteisön jäsenten kotouttaminen ja osallistaminen tai pyrkimys yhteisön aseman parantamiseen suomalaisessa yhteiskunnassa. Tutkimuksessani perehdyin afganistanilaisten yhdistystoimintaan ja tavoitteenani oli selvittää, miten vähemmistöasema heijastuu afganistanilaisten yhdistystoimijoiden puheessa ja yhdistysten toiminnassa.</p> <p>Tutkimukseni teoreettinen viitekehys rakentuu keskustelusta kansalaisuuden ulottuvuuksista, kansalaisten yhteisön rakentamisesta, siihen liittyvistä kuulumisen politiikoista sekä niiden seurauksista vähemmistöjen asemaan ja toiminnan mahdollisuuksiin. Tutkimuksen toteuttamiseksi haastattelin kuutta afganistanilaisen yhdistyksen toimijaa. Valitsin haastateltavat eri yhdistyksistä, eri puolilta Suomea. Haastatteluiden analyysissa käytin narratiivista menetelmää pyrkien selvittämään, miten haastatteluissa mielenkiintoni herättäneet pienet kertomukset kiinnittyvät osaksi sosio-kulttuurista todellisuutta.</p> <p>Kokemukset kuulumattomuudesta suomalaisten yhteisöön luovat afganistanilaisille haasteita oman kansallisen ja kulttuurisen identiteetin määrittämisessä. Yhdistyksissä järjestetään paljon afganistanilaisen kulttuurin säilyttämisen mahdollistavaa toimintaa ja lisäksi toimintaa, jolla pyritään mahdollistamaan afganistanilaisten kotoutuminen ja osallisuus suomalaisessa yhteiskunnassa ilman pakkoa sulautua suomalaisuuden muottiin. Lisäksi afganistanilaisen yhteisön, myös yhdistysten sisällä ja välillä käydään neuvottelua siitä, miten ja missä määrin afganistanilaiset voivat omaksua suomalaista kulttuuria. Neuvottelu aiheuttaa jännitteisyyttä afganistanilaisen yhteisön sisällä.</p> <p>Lisäksi suomalaisessa yhteiskunnassa vallitsevat kuulumisen politiikat, poissulkemisen prosessit määrittävät afganistanilaisten mahdollisuuksia toimia ja vaikuttaa yhteiskunnassa. Afganistanilaiset yhdistykset pyrkivät toiminnallaan vaikuttamaan afganistanilaisten aseman parantumiseen sekä heidän osaamisensa ja toimintansa tunnistamiseen entistä paremmin.</p>	
Avainsanat – Nyckelord – Keywords yhdistystoiminta, kansalaisuus, kuuluminen, diaspora	
Säilytyspaikka – Förvaringsställe – Where deposited Helsingin yliopiston kirjasto – Helda / E-thesis (opinnäytteet) <i>ethesis.helsinki.fi</i>	

Tiedekunta – Fakultet – Faculty Faculty of Educational Sciences	Laitos – Institution – Department
Tekijä – Författare – Author Annina Nieminen	
Työn nimi – Arbetets titel – Title Stories of belonging to the Finnish society told by active members of Afghan associations operating in Finland	
Oppiaine – Läroämne – Subject Educational Sciences	
Työn ohjaaja(t) – Arbetets handledare – Supervisor Sirpa Lappalainen	Vuosi – År – Year 2017
<p>Tiivistelmä – Abstrakt – Abstract</p> <p>Finland has multiple associations formed and operated by people with immigrant background. These associations arrange diverse activities. Usually these activities are affiliated with the lifestyle as a minority, for example: maintaining cultural traditions, advancing integration of the members of the minority to the Finnish society, and improving the position of the minority. I studied and collected research from the Afghan associations in Finland. The aim of my study was to clarify, how the minority position reflects in the discourse of the agents of the associations' and in the work of the associations.</p> <p>The theoretical framework of the study consists on discussion on citizenship, the construction of citizens' community, and the nation, politics of belonging, and the position and the possibilities of actions as minorities. To carry out the study, I interviewed six active agents of Afghan associations. The interviewees represented distinct associations from different parts of Finland. I analyzed the interviews using narrative analysis method pursuing to examine, how the small stories told by the Afghan agents reflect their socio-cultural reality. All the interviews have an outline relating to the experiences these individuals and their associations have as a minority, how they view Finnish society today, and their hopes and dreams for the future.</p> <p>The experiences of not belonging in the Finnish community cause the people with Afghan background challenges in defining their own national and cultural identity. The associations arrange activities that enable the maintaining of Afghan culture, and activities that advance the integration of Afghan people in Finland, without the force of integrating with all the cultural presumptions of the Finnish majority. In addition, negotiation on how and how much Afghan people can adopt Finnish culture and values, is carried out in and between Afghan associations. The negotiation causes tension inside Afghan community.</p> <p>The politics of belonging of the Finnish nation and the processes of exclusion define the Afghan peoples' possibilities to act and influence in the society. Through their actions, Afghan associations pursue to improve the position Afghan people in Finland, and thus increasing the recognition of their work, as Afghan's in the Finnish society.</p>	
Avainsanat – Nyckelord – Keywords association, citizenship, belonging, diaspora	
Säilytyspaikka – Förvaringsställe – Where deposited Helsingin yliopiston kirjasto – Helda / E-thesis (opinnäytteet) <i>ethesis.helsinki.fi</i>	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	1
2 TUTKIMUKSEN TAUSTA	3
2.1 Yhdistykset kansalaisyhteiskunnassa	3
2.2 Järjestöt ja yhdistykset viranomaisen yhteistyökumppaneina.....	5
2.3 Afganistanilaisten yhdistysten oman osaamisen tunnistaminen kotoutumistyössä -hanke	6
3 TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	9
3.1 Kansalaisuuden ulottuvuuksia	9
3.2 Kansalaisuus ja kuulumisen politiikat.....	11
3.3 Maahanmuutto ja kuulumisen politiikat.....	14
4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUKSEN KYSYMYKSET.....	19
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	21
5.1 Etnografiset teemahaastattelut.....	21
5.2 Tutkimukseni narratiivinen käänne	26
5.2.1 Narratiivien luonteesta.....	26
5.2.2 Tiedonkäsitys narratiivisessa tutkimuksessa	28
5.3 Analyysi: kertomukset kulttuurisen kontekstin representaationa.....	30
5.3.1 Narratiivien temaattinen analyysi.....	32
5.3.2 Teemat	33
6 KERTOMUKSIA KUULUMISESTA, IDENTITEETIN RAKENTAMISESTA SEKÄ KULTTUURIEN YHTEENSOVITTAMISESTA.....	35
6.1 Afganistanilaisen identiteetin etsintää ja vahvistamista	37
6.2 Kotoutumista oman kulttuurin ehdoilla.....	42
6.3. Neuvottelua siitä, mitä afganistanilaisuus Suomessa on	46

6.3.1 Haasteena sukupuolten ja sukupolvien välinen hierarkia.....	48
6.3.2 Ristiriita käsityksessä kollektiivista	53
7 VASTALAUSEITA SUOMALAISILLE POISSULKEMISEN PROSESSEILLE	59
7.1 Suomalaisten sulkeutunut yhteisö	60
7.2 Kieli rajojen tuottajana ja ylläpitäjänä.....	62
7.3 Suomalaiset asiantuntijoina Suomessa	64
7.4 Afganistanilaiset asiantuntijoiksi suomalaisten rinnalle.....	67
7.5 Yhdistystoiminta oppimisessa ja vaikuttamisessa.....	70
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	73
8.1 Erilaisena Suomessa: kuuluminen ja kotoutuminen oman yhteisön ehdoilla	73
8.2 Neuvottelua afganistanilaisen yhteisön sisällä	74
8.3 Suomalaisen yhteiskunnan toiseuttavat ja poissulkevat käytänteet.....	74
8. 4 Vapaaehtoisvoimin tehtävän työn mahdollisuudet ja haasteet	75
8.5 Jatkoa tutkimukselle	76
LÄHTEET	78
LIITTEET	84
Liite 1. Haastattelurunko	84

1 JOHDANTO

Ihmiset liikkuvat maailmalla kansallisvaltioiden välillä entistä enemmän, mistä seuraa neuvottelua kuulumisen ja kulttuurien kysymyksistä, kuka kuuluu keiden joukkoon, kenen kulttuuria halutaan tukea, hyväksyä, kunnioittaa ja omaksua, kenen kulttuuria ei. Kansainvälinen muuttoliike näkyy myös Suomessa monella tavalla, muun muassa lisääntyvänä maahanmuuttajien määränä. Usein kuulemme suomalaisten näkemyksiä Suomeen saapuneista maahanmuuttajista ja heidän asemastaan. Keskustelun aihe liittyy usein siihen, kotoutuvatko maahanmuuttajat tarpeeksi nopeasti, omaksuvatko he riittävästi suomalaisen yhteiskunnan ja kulttuurin sääntöjä ja arvoja, oppivatko he kieltä, pääsevätkö he kiinni työelämään tai kuuluvatko he Suomeen alkuunkaan. Etenkin vuoden 2015 jälkeen keskustelu maahanmuutosta, pakolaisista ja turvapaikanhakijoiden saapumisesta on käynyt kiivaana. Keskusteluun ovat osallistuneet niin asiantuntijat ja poliitikot kuin tavalliset kansalaisetkin. Keskustelua on leimannut asettelu, jossa me suomalaiset puhumme niistä maahanmuuttajista.

Uuteen maahan muuttaneen itsensä näkökulmasta kotoutuminen voi olla monimutkainen prosessi. Suomeen muuttaessaan monet päätyvät kamppailemaan toisaalta pääsystä osaksi yhteiskuntaa, toisaalta tasapainoilemaan kahden kulttuurin ja identiteetin välillä. Monet maahanmuuttajat ovat yhdistäneet voimansa kamppailussa yhteiskunnan osaksi pääsemisessä ja kulttuurien välillä tasapainoilussa. Oma kulttuurinen yhteisö tarjoaa tukea kotoutumisessa ja myös mahdollisuuden kunnioittaa omaa kulttuurista perinnettä ja arvomaailmaa ilman pakkoa sulautua täysin uuteen yhteiskuntaan. Maahanmuuttajat ovat perustaneet yhdistyksiä, joissa vaalitaan omaa kulttuuria, tuotetaan uutta kulttuuria ja identiteettiä, sopeudutaan yhdessä uuteen yhteiskuntaan, luodaan tilaa omalle kulttuurille ja identiteetille.

Suomeen muuttaneilla on toimivia yhdistyksiä ympäri maan. Pyykkösen (2007) mukaan maahanmuuttajien yhdistysten toiminta on kirjavaa, osa niistä on tiettyihin kieli- ja kulttuuriryhmiin sidottuja, osa urheiluseuroja ja niin edelleen. Yhdistystoiminta on maahanmuuttajalle keino toimia aktiivisena kansalaisena ja yhteiskunnallisena vaikuttajana. Lisäksi maahanmuuttajien järjestäytyminen ja yhteistyö ovat merkittävässä roolissa kotoutumistyössä, sillä yhdistyksissä on tarjolla matalan kynnyksen vertaistukea kotoutumisen kysymyksissä.

Tutkimuksessani olen tutustunut Suomessa toimivien afganistanilaisten yhdistysten toimintaan. Kiinnostukseni afganistanilaisten yhdistystoimintaan syntyi helmikuussa 2016 ollessani korkeakouluharjoittelijana Kesälukioseuralla. Kesälukioseuralla oli tuolloin alkamassa

Afganistanilaisten yhdistysten oman osaamisen tunnistaminen kotoutumistyössä -hanke, jota suunniteltiin yhdessä aktiivisen afganistanilaisen yhdistyksen, Suomi-Afganistan-akatemian kanssa. Hankkeen tavoitteena oli antaa Suomen afganistanilaisille yhdistyksille valmiuksia kehittää yhdistysten osaamista ja yhteistyötä niin, että he voisivat jatkossa toimia entistä tiiviimmin yhteistyössä ja olla mahdollisesti myös mukana afganistanilaisten kotoutumistyössä yhdessä viranomaisten kanssa. Hanke toteutettiin vuoden 2016 aikana ja sen puitteissa afganistanilaiset yhdistykset ympäri Suomen kerääntyivät yhteen useita kertoja jakamaan osaamistaan ja kokemuksiaan. Tutkimuksessani olen tarkastellut afganistanilaisten yhdistysten tekemää työtä sekä yhdistystoimintaa ohjaavia arvoja ja tavoitteita

Yhdistysten tekemään työhön tutustuminen johdatteli minut tarkastelemaan suomalaista yhteiskuntaa ja sen asettamia haasteita Suomeen muuttaneille afganistanilaisille. Olen rakentanut tarkasteluni keskustelulle kansalaisuudesta ja kansalaisten yhteisöstä, kansalaisten yhteisöön kuulumisesta ja kuulumattomuudesta. Keskeinen lähtökohta tarkastelussani Yuval-Davisin (2011) käsitys, jonka mukaan yhteisöön kuulumista tuotetaan erilaisilla kuulumisen politiikoilla. Tutkimuksessani haastattelin afganistanilaisten yhdistysten aktiivitoimijoita. Analysoin haastattelut narratiivisella tutkimusotteella. Kiinnitin erityisesti huomiota siihen, miten käsitys kulttuurisesti yhtenäisestä Suomen kansasta ja siihen kuulumattomuudesta heijastuu afganistanilaisten yhdistystoimijoiden kertomuksissa. Lisäksi olen tarkastellut, miten yhdistystoimijoiden kertomuksissa kuuluu suomalaisessa yhteiskunnassa tietoisesti ja tiedostamattomasti tuotetut ja ylläpidetyt kuulumisen politiikat.

Tutkimusraporttini etenee niin, että luvussa kaksi taustoitan tutkimusta nostamalla esille pääkohtia yhdistystoiminnan merkityksestä suomalaisessa yhteiskunnassa, josta siirryn tutkimukselleni inspiraation antaneen hankkeen kuvaukseen. Lukuun kolme olen rakentanut teoreettisen viitekehyksen, jonka lähtökohtien kautta olen myöhemmin tulkinnut aineistoani ja muodostanut tutkimustuloksia. Luvussa neljä esittelen tutkimusongelman ja tutkimuskysymykset, luvussa viisi kuvaan tutkimuksen toteutusta. Tutkimuksen toteutuksen yhteydessä käsittelen aineiston hankintaprosessia sekä kysymyksiä siitä, millaisen analyttisen tulkitakehyksen kautta olen analysoinut aineistoa. Samassa luvussa käyn myös tutkimuksen eettisyyteen ja luotettavuuteen liittyvää pohdintaa. Luvuissa kuusi ja seitsemän esittelen aineiston analyysin pohjalta tekemiäni tulkintoja ja tutkimustuloksia. Luku kahdeksan sisältää tutkimuksen johtopäätökset.

2 TUTKIMUKSEN TAUSTA

Tutkimuksen taustavaikuttajana on helmikuussa 2016 Kesälukioseuralla alkanut Kesälukioseuran ja Suomi-Afganistan -akatemian (AFA) yhteistyössä toteuttama hanke Afganistanilaisten yhdistysten oman osaamisen tunnistaminen kotoutumistyössä. Työskentelin mukana hankkeessa ja sain seurata hanketta ja sen toimijoita vuoden 2016 ajan. Hankkeen nimi ja tavoitteet viittaavat yhdistystoimintaan, minkä vuoksi johdattelen tutkimusraporttini alkuun keskustelulla yhdistyksistä ja niiden roolista yhteiskunnassa.

2.1 Yhdistykset kansalaisyhteiskunnassa

Yhdistykset ja yhdistystoiminta liitetään usein keskusteluun kansalaisten järjestäytymisestä ja kansalaisyhteiskunnasta. Kansalaisyhteiskunnalla on 1700-luvun lopun valistuksesta alkaen viitattu kansalaisten taloudelliseen toimintaan markkinoilla ja toisaalta valtiosta riippumattomaan, järjestäytyneeseen ja sivistyneeseen kansalaisten yhteistoimintaan. Nämä kansalaisyhteiskunnan ulottuvuudet liittyvät toisiinsa liberalismia koskevassa keskustelussa. Valistuksen ja liberalistisen käsityksen mukaan kansalaisyhteiskunta on vapaiden yksilöiden, kansalaisten, sivistyksellisen kehittymisen, sosiaalisten suhteiden sekä yhteistyön aluetta. Kansalaisyhteiskunta ja markkinat on kuitenkin irrotettu toisistaan käsitteellisesti toisistaan ja kansalaisyhteiskuntaa pidetään nykyään yhteiskunnan perusalueena markkinoiden ja valtion rinnalla (valtio 1., markkinat 2., kansalaisyhteiskunta 3. sektori). Kansalaisyhteiskunnan muodostavat yhteiskunnalliset liikkeet, rekisteröidyt ja rekisteröitymättömät yhdistykset, uskonnolliset yhdistykset, voittoa tavoittelemattomat osuuskunnat sekä säätiöt. (Martikainen & Pyykkönen 2013, 281-282.)

Suomessa perinteinen kollektiivinen järjestäytyminen on tapahtunut yhdistyksissä. Yhdistykset ovat useamman kuin kahden henkilön vapaaehtoisia yhteenliittymiä, joiden perustana on yhteinen intressi. Yhdistykset ovat julkisesta vallasta riippumattomia, eikä niiden toiminnan ensisijaisena päämääränä ole taloudellinen voitto. Yhdistysten toiminta perustuu useimmiten vapaaehtoistyöhön. (Pyykkönen 2007, 26-27.) Yleisen yhteiskuntatieteellisen määritelmän mukaan yhdistysten tarkoitus on tarjota ratkaisuja ongelmiin, joita esiintyy yhteiskunnassa eri alajärjestelmien, kuten kulttuuri, oikeus, moraalitieteet, politiikka, taide, talous ja uskonto, sisäisessä ja välisessä vuorovaikutuksessa. Yhdistykset voivat vähentää sattumanvaraisuutta yhteiskunnallisessa vuorovaikutuksessa ja lisätä yhteiskunnallisten voimien ennus-

tettavuutta. (Siisiäinen 1986, 54-57.) Suomalaiset kansalaisjärjestöt ovat saaneet alkunsa yhteiskunnallisen muutoksen tavoittelijoina, kansanliikkeinä, jotka pyrkivät kansalaisten rajoitettujen oikeuksien laajentamiseen, tarjosivat ihmisille tapoja vaikuttaa yhteiskunnallisesti ja kokosivat kansalaisia yhteen toteuttamaan kasvatuksellisia, liikunnallisia ja kulttuurisia aktiviteetteja. (Nivala 2006, 50.)

Kansalaisyhteiskunta toiminnan tilana ja järjestäytynyt yhdistystoiminta on myös Suomeen muuttaneiden mahdollisuus päästä toteuttamaan yhteiskunnallista vaikuttamista. Maahanmuuttajat ovat järjestäytyneet ja perustaneet yhdistyksiä aktiivisesti ympäri maailmaa, myös Suomessa. Vuoden 2012 arvion mukaan Suomessa toimii noin 700 maahanmuuttajajärjestöä (Lautiola 2013, 19). Afganistanilaisia yhdistyksiä toimii ympäri Suomea muutama kymmentä.

Yhdistykset ovat vähemmistöjen tärkein kanava ilmentää, jatkaa ja määritellä omaa kulttuurista, poliittista ja uskonnollista perinnettä ja muun muassa maahanmuuttajavähemmistöt ovat organisoineet yhteisöllistä toimintaa yhdistyksissä. Yhdistysten toiminnan vaikutus ei rajoitu ainoastaan vähemmistöihin, vaan yhdistykset myös levittävät perinteitä, intressejä, identiteettejä ja merkityksiä laajemmalle yhteiskuntaan. Yhdistykset käyvät julkisesti keskustelua etnisistä suhteista sekä vähemmistöjen asemasta ja oikeuksista yhteiskunnassa. (Martikainen & Pyykkönen 2013, 283.) Afganistanilaisten yhdistysten oman osaamisen tunnistaminen kotoutumistyössä -hankkeessa toisena toteuttajana toiminut Suomi-Afganistan – akatemia ry (AFA) on keväällä 2015 perustettu yhdistys, jonka toiminnan tarkoituksena on edellä esittämiäni lähtökohtien tavoin muun muassa Suomen ja Afganistanin välisen suhteen, yhteistyön ja ystävyuden edistäminen, afganistanilaisten kotoutumisen edistäminen, neuvonta ja asiantuntijuus Suomen ja Afganistanin välisissä asioissa. Suurin osa AFA:n jäsenistä ja hallituksesta on Suomessa asuvia afganistanilaistaustaisia. (www.facebook.com/AcademyFA)

Maahanmuuttajat luovat yhdistystoiminnallaan tilaa etniselle ja kulttuuriselle erilaisuudelle tai uudelle monietniselle muodostumalle yhteiskunnassa. Maahanmuuttajayhdistykset ovat keskeisiä neuvottelun osapuolia kamppailussa ja keskustelussa etnisten ryhmien, uskonnon tai maahanmuuttajaväestön asemasta. (Martikainen & Pyykkönen 2013, 285.) Maahanmuuttajien yhdistystoimintaa on tutkittu paljon etenkin ulkomailla. Tutkimuksissa keskeisenä tarkastelun kohteena on usein ollut se, miten maahanmuuttajat vaikuttavat yhdistystoiminnalla yhteisönsä asemaan, tasa-arvoon ja toimintaedellytysten parantumiseen. (ks. esim. Peró

2008; Wong 2008.) Tutkimusta on tehty myös Suomessa. Esimerkiksi Pyykkönen (2007) on tutkimuksessaan seurannut kattavasti Suomessa toimivien maahanmuuttajayhdistysten toimintaa ja tarkastellut sitä, millaisia erityispiirteitä maahanmuuttajayhdistysten toimintaan liittyy.

2.2 Järjestöt ja yhdistykset viranomaisen yhteistyökumppaneina

Maahanmuuttajien kotoutumista pyritään tukemaan erilaisilla kotouttamistoimenpiteillä. Kotouttamistyössä on mukana erilaisia toimijoita, esimerkiksi maahanmuuttajien kotoutuskoulutus on lakisääteistä ja näin sen järjestämisellä on määritettyjä ehtoja ja tavoitteita. Maahanmuuttajien kotoutumisen tukemisessa on lakisääteisen toiminnan lisäksi mukana runsaasti kolmannen sektorin toimijoita; yhdistyksiä ja järjestöjä. Kotouttamistyötä tekevät hyvin erilaiset järjestöt, valtakunnalliset asiantuntijaorganisaatiot, kuten Väestöliitto ja kansainväliset organisaatiot, kuten Punainen Risti. Lisäksi mukana kotouttamistyössä on myös lukuisia pieniä yhdistyksiä ja niiden kattojärjestöjä sekä paikallisia yhdistyksiä. (Lautiola 2013, 19.) Afganistanilaisten yhdistysten oman osaamisen tunnistamisen kotoutumistyössä -hanketta organisoineen Kesälukioseuran kokemus kotouttamistyössä juontaa juurensa 1980-luvulle, jolloin se alkoi järjestää pakolaislapsille ja -nuorille oman kielen ja kulttuurin kursseja. Kursseja järjestetään edelleen vuonna 2017 ja näiden kurssien rinnalla Kesälukioseura toteuttaa myös muunlaista nuorten kotoutumistyötä. Kurssien tarkoituksena on kannustaa pakolaistaustaisia lapsia ja nuoria oman äidinkielen osaamisen ylläpitämiseen sekä oman kulttuuri-identiteetin vahvistamiseen. Lisäksi kursseilla suunnitellaan omaa tulevaisuutta – peruskoulun ja lukion jälkeistä koulutusta, keskustellaan suomalaisesta yhteiskunnasta ja oman paikan löytämisestä Suomessa. (www.kesalukio.fi)

Julkisen ja kolmannen sektorin yhteistyö on laaja yhteiskunnallinen ilmiö. Järjestöjen rooli kotouttamistyössä heijastelee näin laajempaa yhteiskunnallista keskustelua. Kuntien taloudellisen tilanteen vaikeuduttua on palveluiden tuottamisessa ryhdytty linjaamaan yhteistyötä kolmannen sektorin kanssa entistä enemmän. Samanaikaisesti järjestöjen työstä on tullut ammattimaisempaa ja laajempaa. Lisäksi muun muassa EU-rahoitukset tukevat viranomaisten ja järjestöjen yhteisiä kehittämishankkeita. Näin järjestöistä on tullut entistä vahvempia toimijoita myös kotouttamistyössä. (Lautiola 2013,19.) Suomalaisten järjestöjen lisäksi viranomaiset toivovat myös maahanmuuttajien omia yhdistyksiä toimimaan ikään kuin suo-

dattimina, jotka toimivat maahanmuuttajien ja hallinnon välissä kääntämällä maahanmuuttajien näkemykset ja kokemukset hallinnon kielelle tehden niistä selkoa tavalla, jota hallinnon maahanmuuttajatyössä osataan tulkita (Martikainen & Pyykkönen 2013, 285). Viranomaisten toive yhteistyöstä kolmannen sektorin, erityisesti maahanmuuttajien omien yhdistysten kanssa näkyy Afganistanilaisten yhdistysten oman osaamisen tunnistaminen kotoutumistyössä -hankkeen lähtökohdissa. Rahoitus hankkeeseen saatiin Työ- ja elinkeinoministeriöltä, mikä on viranomaisen taholta selkeä viesti ja kannustin kolmannen sektorin, kuten maahanmuuttajien omien järjestöjen kotoutumistyön tekemiseksi.

2.3 Afganistanilaisten yhdistysten oman osaamisen tunnistaminen kotoutumistyössä -hanke

Aloitin Kesälukioseuralla harjoittelijana helmikuun 2016 puolivälillä ja maaliskuun alkupuolella pääsin osallistumaan hankkeen ensimmäiseen kokoukseen, jossa Kesälukioseuran ja AFA:n toimijoita kokoontui yhteen hankkeen suunnittelun merkeissä. Hanke herätti mielenkiintoni monesta syystä ja päätin lähteä suunnittelemaan pro gradu -tutkielman toteutustaan puitteissa. Tutkimuksen tekemisen lisäksi toimin hankkeen sihteerinä, joten hankkeen eteneminen ja sen toimijat tulivat minulle vuoden aikana hyvin tutuiksi. Seurasin hanketta ja afganistanilaisten yhdistysten toimintaa niin läheltä niin kauan, että osallistumiseni hankkeeseen on vaikuttanut oman tutkimukseni näkökulman muotoutumiseen. Tämän vuoksi esittelen lyhyesti hankkeen tavoitteita ja vaiheita.

Hankkeen taustalla on syksyllä 2015 Suomeen Afganistanistakin saapuneiden turvapaikanhakijoiden lisääntyminen. Afganistanista saapuneista turvapaikanhakijoista merkittävä osa oli yksin Suomeen tulleita alaikäisiä nuoria, mikä herätti Suomessa toimivia afganistanilaisia yhdistyksiä toimintaan. Ohjaavana ajatuksena hankkeessa oli, että paras osaaminen kotoutumisessa ja uuteen yhteiskuntaan kiinnittymisessä on aiemmin Suomeen muuttaneilla, jo Suomeen kotoutuneilla, jotka ymmärtävät, miten kotoutumisprosessi etenee, millaista tukea Suomeen muuttaneet tarvitsevat ja voivat siten tarjota vasta saapuneille vertaistukea.

Suomessa toimii useita afganistanilaisia yhdistyksiä, joiden toiminnan tavoitteista tai aktiivisuudesta ei ole koottua tietoa. Hankkeen alussa oli tiedossa, että afganistanilaisten yhdistyksistä osa on vain nimellisiä, eikä merkittävää toimintaa ole. Lisäksi heidän välinen yhteistyönsä on vähäistä. Yhdistysten vähäisen toiminnan syitä arvioitiin olevan monia, muun

muassa se, ettei afganistanilaisilla itsellään ole ollut riittävää osaamista toimia Suomen järjestökentällä. Suomen lainsäädäntö järjestöjen osalta saattaa olla vaikeaa, lisäksi yhdistyksissä ei ole ymmärretty sitä, miten ja minkälaisin perustein yhdistys voi saada rahoitusta toimintaansa. Hankkeen tarkoituksena oli kartoittaa Suomessa toimivien afganistanilaisten yhdistysten toiminnan tavoitteita, aktiivisuutta sekä sitä, mitä haasteita heidän toiminnallaan on. Tavoite oli, että kartoituksen perusteella voitaisiin tarjota afganistanilaisille yhdistyksille ajatuksia ja tukea niihin kohtiin, joihin he toiminnassaan tarvitsevat apua.

Hankkeen alkuvaiheessa AFA ja Kesälukioseura kokosivat tietoa Suomessa toimivista afganistanilaisista yhdistyksistä, minkä jälkeen yhdistykset kutsuttiin huhtikuussa Helsinkiin kaikkien yhteiseen hankkeen avaustilaisuuteen. Avaustilaisuuden aikana kävi ilmi, että afganistanilaisilla yhdistyksillä on ympäri Suomen aktiivista toimintaa, pääosin oman kulttuurin kerhoja, oman kielen opetusta, liikuntakerhoja sekä kulttuuritapahtumia. Osallistujat kokivat, että hankalaksi yhdistystoiminnan tekee ennen kaikkea Suomen monimutkainen yhdistyslainsäädäntö sekä afganistanilaisten epäileväinen suhtautuminen yhteistyöhön ja luottamuksen puute. Kävi ilmi, että yhdistyksillä on paljon potentiaalia ja halua toimia viranomaisten rinnalla kotoutumistyössä, mutta yhdistystoiminnan haasteiden lisäksi useilta yhdistyksiltä puuttuu linkki viranomaisiin ja tämä aiheuttaa hankaluuksia kahteen suuntaan. Yhdistyksillä ei ole ollut tietoa siitä, mistä he voisivat saada oppia yhdistyslainsäädännöstä eikä siitä, mistä he voisivat saada apua yhdistystoiminnan kehittämiseen. Lisäksi yhdistysten toimijat kokivat, että heidän on vaikea saada tietoa siitä, miten lähestyä tahoja, kuten vastaanottokeskuksia ja ryhmäkoteja, joissa afganistanilaisia asuu. Toisaalta yhdistysten ollessa viranomaisille tuntemattomia, on heitä vaikea löytää ja pyytää mukaan yhteistyöhön.

Hankkeen aikana tarjottiin koulutusta afganistanilaisille yhdistyksille. Lisäksi etsittiin ratkaisuja, joiden avulla afganistanilaiset yhdistykset voisivat kehittää toimintaansa ja etsiä tarvittaessa apua ja yhteistyökumppaneita toimintaansa. Tärkeäksi teemaksi hankkeessa nousikin afganistanilaisten yhdistysten keskinäisen yhteistyön kehittyminen. Afganistanilaisilla yhdistyksillä on paljon osaamista, toimintaa ja yhteisiä tavoitteita. Yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa yksittäisillä yhdistyksillä voi olla vaikutusta, mutta jos yhdistykset puhisivat yhdellä äänellä, sanoman voima olisi suurempi. Suomessa monien maahanmuuttajaryhmien yhdistyksillä on yhteistyöverkostoja, mutta afganistanilaisilta tällaista ei ole ollut.

Afganistanilaisten yhdistysten edustajat pohtivat hankkeen eri vaiheissa, miten suuremmalla yhdistysten liitolla voisi olla kollektiivista voimaa ja vaikuttavuutta. Afganistanilaiset yhdistykset ovat yrittäneet luoda yhteistä liittoa ensimmäisen kerran kymmenen vuotta sitten. Tällöin yritys kariutui jo alkuvaiheessa erimielisyyksiin ja luottamuksen puutteeseen järjestötoimijoiden välillä. Hankkeen aikana käytiin paljon keskusteluja afganistanilaisten yhteistyön syntyminen haasteista. Haasteet juontuvat Afganistanin historiasta – Afganistan on pitkään sodista kärsinyt maa. Sodat ja sotien osapuolet ovat olleet niin raakoja ja monimutkaisia, eikä kukaan ole ollut sodankäynniltä suojassa, mikä on johtanut ihmisten välisen perusluottamuksen heikentymiseen. Sotien lisäksi Afganistanissa on lukuisia etnisiä vähemmistöjä, joiden välillä on paljon menneisyyteen liittyvää vihamielisyyttä. Suomessa asuvat afganistanilaiset edustavat useita etnisiä vähemmistöjä, minkä vuoksi yhteistyö ei välttämättä edes kiinnosta. Lisäksi Afganistan on kärsinyt epävakaaasta ja totalitaarisesta hallinnosta. Afganistanissa yhteiskunnan muilla toimijoilla ei valtion johdon lisäksi ole ollut tilaa, minkä vuoksi kansalaisyhteiskunnan periaatteet voivat olla Suomeen muuttaessa outoja.

Afganistanilaisten yhdistysten välisen liiton synnyttäminen epäonnistui aikaisemmin. Vuonna 2016 tilanne oli toinen, kun Suomessa jo pidempään asuneet afganistanilaiset olivat huolissaan Suomeen saapuvien turvapaikanhakijoiden tilanteesta sekä siitä, miten Suomeen jäävät, erityisesti Suomeen yksin saapuneet lapset ja nuoret pääsevät jaloilleen ja kiinnittyvät suomalaiseen yhteiskuntaan. Jo avaustilaisuuden viesti oli vahvasti se, että afganistanilaiset yhdistystoimijat haluavat yhteistyössä olla tukemassa Suomeen muuttavia, kuunnella, ymmärtää, jakaa kokemuksia ja kertoa heille niistä oikeuksista ja velvollisuuksista, joita Suomessa asumiseen kuuluu. Tämän lisäksi hankkeen aikana keskustelua herätti afganistanilaisten asema ja oikeudet Suomessa, etenkin Suomen tiukentunut maahanmuutto- ja turvapaikapolitiikka, johon vaikuttaakseen yhdistykset halusivat kerätä kollektiivista voimaa.

Elokuussa 2016 yhdistysten yhteisen koulutustilaisuuden yhteydessä yhdistykset päättivät perustaa Suomen afganistanilaisten yhdistysten liiton, ja tämä päätös oli silminnähden hyvin merkittävä yhdistysten toimijoille. Yhdistykset jatkoivat yhteistyön synnyttämistä syksyn aikana muun muassa sääntöjen laatimisen merkeissä. Suomen afganistanilaisten yhdistysten liitto perustettiin virallisesti 7.2.2017.

3 TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

Tutkimuksen teoreettisessa viitekehyksessä taustoitan teoreettisia lähtökohtia sekä käsitteitä, joiden kautta käsitän ja tulkitsen afganistanilaisten yhdistysten toimintaa. Tutkimuksessani tarkastelun kohteena on afganistanilaisten yhdistystoiminta, joka linkittyy keskusteluun kansalaistoiminnasta ja kansalaisyhteiskunnasta. Kansalaisyhteiskunta pitää käsitteenä sisällään käsitteet kansalainen ja kansalaisuus sekä yhteiskunta. Tämän vuoksi olen lähtenyt rakentamaan teoreettista viitekehystä yhdistelemällä keskustelua kansalaisuudesta, siitä, mitä kansalaisuus on, kuka on kansalaisyhteiskunnan kansalainen, ketkä määrittävät keskustelua kansalaisuudesta ja yhteiskunnasta.

Kansalaisuuden tarkastelussa pidän keskiössä kansalaisuuteen yhdistettyjä kulttuureita ja identiteettejä, joka johtaa keskusteluun valtakulttuureista ja niiden synnyttämistä kuuluisen politiikoista, jotka vaikuttavat valtakulttuurista poikkeaviin yhteisöihin muodostaen kategorisointeja sekä poissulkemisen prosesseja. Keskustelu valtakulttuurista ja poissulkemisen prosesseista liittyy olennaisesti siihen, miksi afganistanilaisten yhdistystoimintaa on olemassa sekä heidän toimintansa motiiveihin.

3.1 Kansalaisuuden ulottuvuuksia

Kansalaisuuden määritelmästä ja sen ulottuvuuksista käydään moninaista keskustelua. Omassa ajattelussani käsitän kansalaisuuden Niemelää (2009, 273-275) mukailleen karkeasti muodolliseksi, toiminnalliseksi ja sosiaaliseksi kansalaisuudeksi. Tutkimukseni puitteissa mielenkiintoni kiinnittyy ennen kaikkea jälkimmäisten, sosiaalisen ja toiminnallisen kansalaisuuden määrittelyihin ja ulottuvuuksiin.

Kansalaisen muodollisesta määritelmästä on kyse silloin, kun kansalaisuus käsitetään statuksena. Tällöin puhutaan siitä, millaisia kriteerejä valtiolla on kansalaiseksi ottamiselle tai millaisia oikeuksia ja velvollisuuksia valtion kansalaisilla on. Tämän lisäksi kansalaisuus on myös kansalaisuutta toimintana. Keskusteltaessa siitä, osallistuvatko kansalaiset tarpeeksi yhteiskunnalliseen päätöksentekoon tai miten heidän osallistumistaan voitaisiin lisätä, keskustellaan kansalaisuudesta toiminnallisena ilmiönä. Kansalaisuutta toimintana määritellään esimerkiksi aktiivisen ja demokraattisen kansalaisuuden käsitteillä. (Niemelä 2009, 273-274.) Kansalaisuus toimintana, kansalaisuus aktiivisena ja demokraattisena viittaa näin jollain tavalla vaikuttamiseen ja vaikuttamisen mahdollisuuksiin. Nivala (2006) huomauttaa,

että tarkasteluun kansalaisuudesta toimintana on aina liittynyt ajatus jäsenyyden aktiivisuudesta ja passiivisuudesta. Kansalaisuuden olemus on historiassa vaihdellut aktiivisen ja passiivisen välillä. Tällä hetkellä vallitsee toiminnallisen kansalaisuuden ideologia, jolloin kaikki yhteisön jäsenet osallistuvat aktiivisesti yhteisten asioiden hoitamiseen, ja näin oikea kansalaisuus toteutuu kansanvaltaisessa yhteiskunnassa. Tällöin kansalaisuuden ihanteena on poliittiseen toimintaan osallistuminen, jopa omistautuminen sekä valmius omien tarpeiden sivuuttamiseen, jos tarkoituksena on saavuttaa yhteistä hyvää. (Nivala 2006, 48.) Poliittiseen toimintaan osallistumisen lisäksi yhdistystoiminta perustuu käsitykseen aktiivisista kansalaisista, jotka ovat liittyneet yhteen yhteisten asioiden ajamiseksi ja yhteisen hyvän saavuttamiseksi. Kansalaisuuteen toimintana on liitetty poliittisen ja vaikuttamistoiminnan lisäksi muutakin. Aktiivisen kansalaisuuden tarkkoja rajoja on vaikea määritellä, sillä siihen sisällytetään usein monenlaisia asioita, kuten yrittäjäjyys ja kuluttajuus (Niemi 2009, 274). Viittasin aikaisemmin alaluvussa 2.1 kansalaisyhteiskunnan määritelmään liittyneen jo 1700-luvulla kansalaisten taloudellinen toiminta markkinoilla. Vaikka myöhemmin kansalaisyhteiskunnan määrittely on kaventunut kattamaan vain yhteiskunnan kolmannen sektorin, liittyy kansalaisuuden määritelmään edelleen uusliberalistisen käsityksen mukaan kansalaisen toiminta markkinoilla. Uusliberalistinen näkemys kansalaisesta on työmarkkinakansalainen, joka koulutautuu ja ponnistelee tullakseen tuottavaksi, työssä käyväksi yhteisön jäseneksi (Isin & Turner 2002, 7-8). Uusliberalistisessa diskurssissa vastuu itsestä huolehtimisesta on ihmisellä itsellään (Yuval-Davis 2011, 54-44). Osallistuminen ja osallistumisella vaikuttaminen vaikuttaisi olevan yksittäisen kansalaisen oikeus, mutta myös velvollisuus (Harinen 2000, 100).

Kansalaisuuden muodollisen ja toiminnallisen määritelmän rinnalla on myös muita, kansalaisuutta laajemmin käsittämiä määritelmiä, jotka tarkastelevat kansalaisuutta johonkin kuulumisena. Kansalaisen kulttuurisen määritelmän mukaan kansalainen on kompleksinen kokonaisuus, joka kasvaa itsenäiseksi ja yhteisöön osallistuvaksi yksilöksi. Siinä missä esimerkiksi uusliberalistisen käsityksen mukaan kansalaisen tulee koulutautua tullakseen tuottavaksi yhteisön jäseneksi, kulttuurisen näkemyksen mukaan ihminen, kansalainen tarvitsee koulutusta tullakseen persoonaksi, yksilöksi. (Isin & Turner 2002, 7-8.) Tämä tarkoittaa, että kansalaisuudella katsotaan olevan myös sosiaalinen ulottuvuus. Tällöin kansalaisuus on kuulumista, kansalaisuus on osa identiteettiä ja kansalaisuus on kulttuurista. (Harinen, 2000, 41.)

Kansalaisuuden ydintä on ihminen yhteisöön kuuluvana toimijana, joka elää yhdessä toisten kanssa yhteisössä sovittujen sääntöjen mukaan (Niemelä 2009, 274). Sosiaalisella kansalaisuudella on myös merkittävä yhteys toiminnalliseen kansalaisuuteen. Gran ja Janoski (2003) ovat yhdistäneet toiminnallisen kansalaisuuden käsitteeseen keskustelun minä-kansalaisen (*citizen-self*) käsitteen. Minä-kansalaisen käsityksen mukaan ihminen rakentaa itse kuvaa itsestään kansalaisena oman osallistumisensa kautta. Määritelmän mukaan kansalaiset on kategorisoitavissa osallistumisensa sekä osallistumisen tavoitteen kautta eri kansalaisuustyyppeihin. Poliittiseen puolueeseen kuuluvat ja osallistuvat Gran ja Janoski luokittelevat osallistuvaan eliittiin ja aktiivisiin kansalaisiin. Aktiivisuudessaan keskikastiin kuuluvat kansalaiset hyväksyvät vallankäytön ja äänestävät, mutta eivät pyri muuttamaan vallitsevaa tilannetta. Yhteiskunnan vähiten aktiivisia ovat marginaalikansalaiset. Täysin aktiivisen kansalaisen muottiin kuulumattomat ovat muukalaisia ja laiminlyötyjä kansalaisia. He ovat selkeästi ulkopuolella, kun puhutaan yhteiskunnan päätöksenteosta, eikä heillä välttämättä ole resursseja osallistua. Päätöksentekijöiden näkökulmasta tämä ryhmä kaipaa aktivointia ja toimenpiteitä, sillä ryhmän katsotaan olevan riski yhteiskunnalle, he elävät yhteiskunnan tukiverkon varassa ja heidän keskuudessaan on rikollisuutta. Esimerkki laiminlyödyistä kansalaisista ovat maahanmuuttajat, joilla saattaa olla monenlaisia syitä poliittisen aktiivisuuden vähyyteen. (Gran & Janoski 2002, 39-40.) Toiminnallinen ja sosiaalinen kansalaisuus kuuluvat merkittävästi toisiinsa, kun osallistuminen määrittää ihmistä ja tämän asemaa yhteiskunnassa.

Kansalaisuuteen toimintana liittyy näin keskustelu yhteisön ja yhteiskunnan jäsenyydestä, niihin kuulumisesta. Kun kansalaisuus ymmärretään kuulumisena, nousee keskeiseksi kysymykseksi se, mitä yhteisön jäsenyys ja yhteisöön kuuluminen tosiasiasa tarkoittaa. Olen nostanut tarkastelun kohteeksi sen, mitä ehtoja yhteiskunnan jäsenyydellä, kulttuurisella kansalaisuudella on. Miten yhteisön sovitut säännöt määrittävät ja mitä seurauksia määrittelyillä on? Kuka kuuluu kansalaisten yhteisöön?

3.2 Kansalaisuus ja kuulumisen politiikat

Kuuluminen rakentuu kahdenlaisesti. Kuulumista tuotetaan diskursiivisesti siten, miten me ja muut esitetään. Lisäksi kuulumista tuotetaan sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, tilanteissa, joissa kuulumista osoitetaan. (Lehtonen & Löytty 2003, 12.) Onkin keskeistä huomata, että kuulumisen ja kuulumisen politiikkojen (*politics of belonging*) välillä on ero. Kuuluminen

on ihmisen tunnetta kiinnittymisestä jonnekin. Kuulumista pidetään usein luonnollisena tilana, ja kuulumisesta tulee poliittisten tekojen kohde vasta silloin, kun se on jollain tavalla uhattuna. Kuulumisen politiikat ovat poliittisia projekteja, joiden tarkoituksena on tuottaa kuulumista tiettyyn yhteisöön. Myös nämä yhteisöt itsessään on konstruoituja kuulumisen politiikoissa, tarkoin ehdoin ja rajoin. Kuulumisen politiikat käsittävät siis sekä rajojen rakentamista että tiettyjen ihmisten ja ryhmien kuulumisen hyväksymistä, sisälle ottamista ja ulossulkemista. (Yuval-Davis 2011, 10.) Kuulumisen on siis sekä tunnetta että tuottamista. Keskustelu kansalaisuudesta linkittyy luontevasti kuulumisen ja kuulumisen politiikkojen käsitteisiin.

Kansalaisuus, huolimatta siitä, puhutaanko siitä statuksena vai toimintana, on käsitteellisesti aina ollut ongelmallinen. Historiallisesta näkökulmasta tarkasteltuna kansalainen on ollut ihminen, joka asuu tietyllä alueella ja osallistuu alueen toimintaan ja kehittymiseen. Kansalaisuus on aina ollut poissulkeva kategoria, jossa kansalaisen määritelmä tulee sisältä päin johtaen jaotteluun, jossa kansalaiset määrittelevät itsensä meiksi ja ei-kansalaiset muiksi. (Gran & Janoski 2002, 5.) Puhuttaessa kansalaisista määritetään, ketkä ovat kansalaisia, ketkä kuuluvat kansalaisten yhteisöön. Kansalaisen yhteisöksi voidaan määritellä kansallinen valtio, kansallinen valtioyhteisö on kansan yhteisö, kansalaiset siis muodostavat kansan (Nivala 2006, 41). Tekemällä jako kansalaisiin ja ei-kansalaisiin, tuotetaan eroa ihmisten ja ryhmien välillä ja samalla myös kuulumista ja kuulumattomuutta kansalaisten yhteisöön.

Käsitykseen kansalaisuudesta on parin viime vuosisadan aikana yhdistetty nationalismin, kansallisen identiteetin ja kansallisajattelun käsitteet (Fulbrook & Cesarani 1996, 212). Eurooppalaiseen kansallisajatteluun kuuluu ajatus siitä, että kansalaisten yhteisö jakaa yhteiset perinteet, mikä muodostaa illuusion siitä, että ihmisten yhtäläisyys syntyy yhteisen kielen, historian ja kulttuurin kautta (Stanley 2008, 44). Rajoja kansalaisten yhteisöjen välillä siis rakennetaan kulttuuristen kysymysten kautta. Kulttuurin käsite on kuitenkin monimutkainen. Hallin (2003) mukaan kulttuurit ovat yhteisten merkitysten järjestelmiä, joita samaan yhteisöön, ryhmään tai kansakuntaan kuuluvat käyttävät ymmärtääkseen maailmaa. Merkitykset ovat osa materiaalista ja sosiaalista maailmaa. Kulttuureita pidetään usein toisistaan erottuvina. Kulttuuristen erojen tekeminen sekä kasvattaa yhteisötunnetta ja ryhmäsolidarisuutta että pitää yllä koettua erilaisuutta suhteessa muihin kulttuureihin. (Hall 2003a, 85-86.) Kulttuurit yhtenäisinä nähtyinä on tapa tehdä erottelua ja tuottaa kuulumista. Kansal-

listen kulttuurien tuottaminen ja rajojen ylläpitäminen mahdollistaa erilaisten, valtakulttuuriin kuulumattomien sulkemisen kansallisen kulttuurisen yhteisön ulkopuolelle. Puheella kansallisista kulttuureista pidetään yllä käsitystä yhtenäisistä jatkuvista kulttuureista. Kulttuurit eivät kuitenkaan ole yhtenäisiä. Hall (2003) esittääkin, että kansallisten kulttuurien tehtävä on olemassa olevien erojen representoiminen yhtenäisenä. Kyse on siis yhtenäisyyden tunteen tuottamisesta jatkuvalla kertomisella kansakunnasta. (Hall 2003a, 96.)

Yhtenäisen kansakunnan rakentaminen johtaa siihen, että kansalaiset tuottavat itsestään johtavan eliitin. Kansakunnan rakentamisessa luodaan voimakkaita kansallisia myyttejä. Samalla näitä myyttejä käytetään kansakunnan ja ylläpitämisessä. Eurooppalaisten kansojen myyttiin ei kuulu sulautuminen yhteen kulttuurisesti ja fyysisesti erilaisten ryhmien kanssa. (Stanley 2008, 44-45.) Yritys rakentaa homogeenista identiteettiä on aina aktiivista, vaikkakaan ei aina tietoista toimintaa, jota toteutetaan erilaisten kulttuuristen ja institutionaalisten muotojen ja strategioiden kautta (Fulbrook & Cesarani 1996, 212). Kansakunnan rakentaminen on kuulumisen politiikkaa, jota ihmiset ja ryhmät toteuttavat jatkuvasti tietoisesti tai tiedostamatta. Rakentamisessa tuotetaan käsitystä yhteisestä kansasta ja siitä, ketkä kuuluvat kansalaisten yhteisöön ja ketkä puolestaan eivät. Homogeenisen kansalaisten yhteisön ja identiteetin ylläpito ja rakentaminen on usein tiedostamatonta. Esimerkiksi kulttuurierojen ja eri kansallisuuksien edustajien eroavaisuuksien esittämien on usein arkipäivää eikä sitä kyseenalaisteta.

Aktiivisen kulttuurisen representaation ja rakennustyön seurauksena kulttuurit siis näyttäytyvät yhtenäisinä ja muuttumattomina. Kansalliset kulttuurit ja ennen kaikkea kulttuurierot ovat suosittu puheenaihe ja usein puheen kautta välittyy kuva stabiileista, muuttumattomista kulttuureista. Yuval-Davis huomauttaa, että käsitys kulttuureista säilyvinä kokonaisuuksina on harhaanjohtava (1997, 41). Kulttuurit elävät jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään. Tällöin kulttuurit limittyvät ja lomittuvat toisiinsa, eikä kulttuurien yksiselitteisiä rajoja voida useinkaan määritellä luontevasti (Kupiainen 1994, 31). Selvennykseksi keskustelusta kulttuureiden luonteesta viittaa Hallin (2003) esitykseen, jonka mukaan kulttuurit on mahdollista nähdä kahdella toisistaan poikkeavalla tavalla. Ensimmäisen mukaan kulttuuri on suhteellisen vakituinen merkitysten joukko, joka vakauttaa kulttuuriset identiteetit ja takaa, että näiden merkitysten jakavien ihmisten elämäntapa säilyy yhtenäisenä. Toisen käsityksen mukaan kulttuuriset muodot ja käytännöt eivät ole puhtaita, vaan ne ovat keskenään risteytyneitä, jolloin identiteetit eivät ole alkuperänsä ansiosta vakaita, vaan ne tuotetaan jatkuvasti uusissa muodoissa ja uusissa paikoissa. (Hall 2003a, 111-112.) Kansallisen kulttuurin ja

identiteetin rakennuksessa kulttuurit käsitetään ensimmäisen mallin mukaisiksi, jolloin kulttuurit ovat stabiileja, ja kuvitelluista stabiileista kulttuureista tulee välineitä yhtenäisyyden ja kuulumisen tuottamisessa. Käsitän itse kulttuurit mukautuvaisina ja risteytyneinä, joiden rajat eivät ole millään lailla teräviä. Tutkimuksessani kuitenkin lähestyn kulttuuria niin, että kulttuurisia ja kansallisia rajoja pyritään pitämään selkeinä, mikä vaikuttaa olennaisesti niin toimintaan kuin sen rajoituksiinkin sekä ihmisten ajatteluun. Kulttuuristen ja kansallisten rajojen ylläpitäminen näkyy voimakkaasti myös Suomessa asuvien afganistanilaisten elämässä vaikuttaen myös afganistanilaisten yhdistysten toiminnan tavoitteisiin.

3.3 Maahanmuutto ja kuulumisen politiikat

Käsitykset kansalaisuudesta, yhtenäisistä kansalaisista kulttuureista ja kansalaisten yhteisöstä joutuvat haastetuiksi globalisaation ja kansainvälisten muuttoliikkeiden aikana. Ihmisten lisääntynyt muutto nostaa tarkastelun kohteeksi sen, miten, millä ehdoilla ja missä määrin kulttuurit muokkautuvat sekä sen, miten uuteen maahan muuttavat pääsevät osaksi yhteiskuntaa ja kansalaisten yhteisöä. Tällöin tarkastelun kohteena on myös se, miten pyrkimys tuottaa ja säilyttää muuttumattomia kansallista kulttuuria vaikuttaa kansalaisten yhteisöön sisään pääsemiseen.

Diaspora on paljon käytetty käsite kansainvälisten muuttoliikkeiden tarkastelussa. Diaspora kuvaa ihmisten muutttoa ja hajaantumista vieraisiin paikkoihin sen seurauksena, että heidän on täytynyt lähteä alkuperäisestä kotimaastaan (Hall 2003a, 106). Diaspora on näin ryhmän määrittämistä kansallisvaltioiden rajojen termein viitaten siihen, mistä ihmiset ovat tulleet ja mihin he ovat asettuneet (Anthias 2009, 236). Diaspora on omassa tutkimuksessani keskeinen käsite, sillä afganistanilaiset Suomessa ovat diasporinen yhteisö. Keskustelu diasporista antaa tärkeitä välineitä käsittää afganistanilaisten yhteisöä ja yhdistystoimintaa.

Diasporan ytimessä on käsitys matkasta. Mikä tahansa matka ei kuitenkaan ole diaspora, vaan diasporan käsitteeseen liittyy elementti asettumisesta, juurien siirtämisestä muualle. Kysymys ei ole vain siitä, kuka muuttaa, vaan milloin, miten ja minkä olosuhteiden alla muutto tehdään. Muutto voi johtua esimerkiksi työolosuhteista, poliittisesta tilanteesta tai sodasta. Yhtä keskeiset ovat olosuhteet, joihin muutto tai saapuminen tapahtuu, jolloin kysymykseksi nousee, miten ja millä tavoin ryhmä positioidaan muuton kohdemaassa. (Brah

1996, 182.) Tällöin maahanmuutto ei tarkoita vain muuttamista tutusta kontekstista ja ympäristöstä toiseen, vaan myös uuden, maahanmuuttajan tai pakolaisen, muukalaisen statuksen saamista.

Maahanmuutto vaikuttaa yksilön muodolliseen ja sosiaaliseen statukseen ja suhteisiin ainakin kahden eri yhteisön ja valtion välillä. Maahanmuutto siis vaikuttaa yksilön jäsenyyteen ja kuulumiseen. (Juhász 2009, 325.) Reed-Danahay (2001) nostaa esille, että maahanmuuttajien kuulumisesta puhuttaessa voidaan tarkoittaa eri asioita. Kuuluminen on mahdollisuuksia tulla kansalaiseksi laillisessa mielessä, mahdollisuuksia kuulua kulttuurisesti tai mahdollisuuksia kuulua kahden maan välille tilanteissa, joissa maahanmuuttajalla on ikään kuin kaksi kotia, uusi maa ja maa, josta on lähdetty. (Reed-Danahay 2001, 20.) Mielenkiintoista kansalaisuudesta tekeekin se, että sen eri osa-alueet tuottavat erilaista kuulumista. Esimerkiksi Suomeen muuttanut afganistanilainen on saattanut saada Suomen kansalaisuuden, mutta siitä huolimatta on mahdollista, että hän jää kansalaisten yhteisön ulkopuolelle sen vuoksi, että hän ei mahdu kulttuurisesti yhtenäiseksi tuotettuun suomalaisuuden muottiin. Diasporissa myös mahdollisuus kuulua kahden maan välille nousee esille. Afganistanilaisten tilanteessa Suomessa kyse on siitä, onko heillä mahdollisuus säilyttää omaa kulttuurista identiteettiään ja vaalia afganistanilaisuuttaan kotoutuessaan suomalaiseen yhteiskuntaan. Kuulumista on monenlaista ja keskustelu siitä on tärkeää kansainvälisiä muuttoliikkeitä tarkasteltaessa. Kuuluminen luo maahan saapuvalla kokemuksen hyväksytyksi tulemisesta, tuntemista tervetulleeksi (Davis & Nensel 2009, 287).

Kuuluminen on siis kokemusta, tunnetta ja mahdollisuutta kuulua. Anthias (2009) toteaa, että diasporia ei kuitenkaan aina hyväksytä kuuluvaksi uuteen maahan. Kansalliset yhteisöt luovat kategorioita toivotuista ja ei-toivotuista ihmisistä ja ryhmistä. Näiden kategoriointien taustalla on käsitys omaa kulttuuria ja identiteettiä uhkaavista identiteeteistä. (Anthias 2009, 230-231.) Diasporat haastavat käsitystä ideaalista homogeenisestä kansasta ja aiheuttavat ongelmia kansojen koherenssille. Fantasia yhtenäisestä kansasta on ongelmallinen, sillä sen toteuttaminen on mahdotonta. Kuitenkin se vaikuttaa diasporien elämään. (Kalra, Kaur & Hutnyk 2005, 32.) Kulttuuristen kansojen rajojen ylläpitäminen ja toistaminen on jokapäiväistä kuulumisen politiikkaa, sen määrittämistä, mitä tiettyyn yhteisöön kuulumiseen liittyy. Kuulumisen politiikat aiheuttavat maahan saapuvalla tunnetta hylätyksi tulemisesta ja

ei-toivottuna olemisesta. Anthiasin (2009) mukaan diasporat joutuvat usein uusissa ympäristöissään toiseutetuiksi. Juuri kansallisten yhteisöjen rajojen olemassaolo ja käsitykset kuulumisesta ovat toiseuttamisen käytänteitä. (Anthias 2009, 236.)

Suomen kontekstissa maahanmuuttajia representoidaan Suomen valtakulttuurista poikkeavina. Maahanmuuttajista puhutaan erilaisten kulttuurien edustajina, ja vaikka maahanmuuttaja saisi hakuprosessin Suomen kansalaisuuden, voidaan hänet edelleen sulkea pois Suomen kansalaisten kulttuurisesti yhtenäiseksi tuotetusta yhteisöstä. Maahanmuuttajien kulttuureista puhutaan usein kansallisvaltion termein kategorisoivasti, josta esimerkkinä toimii afganistanilaisten diaspora. On kuitenkin keskeistä huomata, että diasporaa ei pidä käsitellä kategoriana. Diasporisten ryhmien sisällä on erilaisuutta ja eriytymistä liittyen esimerkiksi sukupuoleen ja luokkaan (Anthias 2009, 236). Tutkimuksessani käytän termiä afganistanilaisten yhteisö ja diaspora kuitenkin tiedostaen sen, että afganistanilaiset Suomessa eivät ole yhtenäinen kategoria.

Keskusteluun kansalaisuudesta, kuulumisesta, maahanmuutoista ja diasporista, kuten afganistanilaisten yhteisöstä liittyy läheisesti myös etnisyyden käsite. Kuuluminen on kansalaisuuden elementti, mutta kansalaisuus ja kuuluminen eivät ole sama asia, sillä yksilö voi olla valtion kansalainen kuulumatta kansalaisten yhteisöön, ja toisaalta, yksilö voi tuntea kuuluvansa ja olevansa kotona valtiossa, jonka kansalaisuutta hänellä ei ole. Kuulumisella viitataan näin myös paljon muuhun kuin kansallisvaltioon kuulumiseen. Etnisyys on yksi kuulumisen ulottuvuus ennemmin kuin kansalaisuuden ulottuvuus, vaikka tietyn valtion kansalaisten yhteisö käsitetäänkin usein jaetun etnisen alkuperän kautta. (Juhász 2009, 328.)

Kulttuurin ja etnisyyden käsitteet ovat tieteellisissä diskurssissa päällekkäisiä ja toisiaan täydentäviä, ja arkipuheessa ne sekoittuvat usein keskenään. Kulttuurin ja etnisyyden käsitteet kuvaavat samaa ilmiötä eri näkökulmista. Samoin kuin kulttuuri, myös etnisyys on käsitteenä monitulkintainen ja kiistelty, eikä etnisyyden määrittäminen tiukkarajaisesti ole mielekäästä. Etnisille ryhmille on usein yhteistä käsitys yhteisön erityisestä geneettisestä alkuperästä. Etnisten ryhmien historiassa on usein myös yhteys tiettyyn alueeseen ja alueen suvereniteettiin. (Kupiainen 1994, 35-39.) Hall (2003) täsmentää, että etnisyys ei niinkään ole geneettistä tai biologista, mutta sillä kuvataan usein yhteistä ihmisluontoa, jonka käsitys yhteisestä kulttuurista perustuu ajatukseen yhteisestä historiasta, sukulaissiteistä, asuinpaikasta ja alkuperästä. (Hall 2003a, 92.) Nämä ovat siis tapoja rakentaa etnisyyden rajoja.

Huolimatta siitä, että etniset ryhmät eivät ole homogeenisia kategorioita, yleensä nationalistisissa projekteissa etnisyyttä käsitetään sellaisina. Kansa rakennetaan etnisesti yhtenäiseksi ryhmäksi, jota yhdistää myytti yhteisestä alkuperästä. Dominoivat etniset ryhmät voivat rakentaa muuttumattomia hierarkkisia rajoja. Tällöin keskeisintä etnisyydessä ei ole objektiivinen ja jaettu yhteinen kulttuuri, vaan se, että ryhmä rakentaa kykyä erottautua muista. (Brah 1996, 164.) Lehtonen ja Löytty (2003) painottavatkin, että viime kädessä etnisyydessä on kyse siitä, kuka kuuluu joukkoon. Ero ei kuitenkaan välttämättä ole poissulkeva, eksklusiivinen, kuten kansallisissa projekteissa, vaan se voi olla myös inklusiivinen. (Lehtonen & Löytty 2003, 12.) Käsitän eksklusiivisen ja inklusiivisen etnisyyden tavallaan samana asiana niin, että tarkastelukulma vain muuttuu. Etniset ryhmät pitävät sisällä ihmisiä samalla kun ne sulkevat ulos toisia. Etnisyys on sen määrittämistä, kuka kuuluu joukkoon, mutta etnisyyttä on myös tunnetta. Etnisyys on ihmisten tietoisuutta kuulumisesta johonkin kollektiiviseen ryhmään (Apitzsich 2009, 84). Kysymykset etnisyydestä ja liittyvät keskusteluun maahanmuutosta sekä valtakulttuureista ja vähemmistöistä. Etnisyys ja vähemmistöt koskettavat merkittävästi myös afganistanilaisuutta, sillä Afganistan itsessään on maa, jota asuttavat useat vähemmistöt. Suomeen on muuttanut afganistanilaisia useista vähemmistöistä, joten siinä missä afganistanilaiset Suomessa ovat vähemmistö, myös Suomessa asuvat afganistanilaiset edustavat eri vähemmistöjä.

Etniset identiteetit ja kuulumiset vaikuttavat sitovan pysyviä siteitä, pysyvyyttä ja turvallisuutta, toisaalta samaan aikaan epävakaisuutta ja tuvattomuutta niillä, jotka on suljettu ulkopuolelle (Lentz 2009, 186). Etnisten yhteisöjen rajojen pitäminen on siis myös kuulumisen politiikkaa. Kuitenkin, on kyse sitten etnisestä, kulttuurisesta tai kansallisesta erilaisuudesta ja toiseudesta, on tärkeää huomata, että erilaisuuteen ja toiseuteen liittyvät rajat ovat enemmän konstruoituja kuin säilyviä (Anthias 2009, 234).

Diasporan ja etnisyyden käsitteet liittyvät keskusteluun enemmistöstä ja vähemmistöstä. Vaikka keskustelu vähemmistöstä ja enemmistöstä pyrkii korostamaan epätasapainoisia valtasuhteita tuomalla esille vähemmistöjen syrjintää, dikotominen jako vähemmistöön ja enemmistöön on ongelmallinen. (Brah 2009, 187.) Dikotomia pitää yllä diskurssia enemmistöstä ja vähemmistöstä, mikä vaikuttaa enemmän diskurssin sisäistämiseen ja jatkamiseen kuin todelliseen valtasuhteiden haastamiseen. Enemmistö-vähemmistö -dikotomia on yhteiskunnallisten erojen tekemistä.

Yhteiskunnalliset eronteot ovat kategorisointeja, joilla ihmisiä asetetaan hierarkkiseen eriarvoiseen suhteeseen jonkin ominaisuutensa vuoksi. Ihmisten kategorisointi jonkin tietyn ominaisuuden perusteella marginaaliseksi rajoittaa toimijuutta (Brunila & Isopahkala-Bouret 2014, 24). Toimijuus muodostuu niistä mahdollisuuksista ja esteistä, joista riippuen ihmiset toimivat ja tekevät päätöksiä. Toimijuutta ohjaavat yksilölliset elämäntilanteet, mutta ennen kaikkea kulttuuriset normit ja yhteiskunnalliset rakenteet. (Viitasalo 2014, 130.) Gordon (2005) määrittelee toimijuuden yksilöiden kapasiteettina tehdä päätöksiä ja toteuttaa niitä. Toimijuus sisältää siis käsityksen vaikutuksesta ja voimasta, vallasta. Toimijuuden tunne puolestaan on niitä käsityksiä, joita yksilöllä on omista kyvyistä ja mahdollisuuksista tehdä ja toteuttaa päätöksiä, toisaalta niiden rajoituksista. (Gordon 2005, 114-115.)

Maahanmuuttajista puhutaan usein valtakulttuurista poikkeavana, marginaalisena ryhmänä. Marginaaliksi nimeämisessä on ongelma, sillä nimeäminen tuottaa subjektiuden ja samalla sen liikkumavaran, joka marginaaliin nimetyllä on (Brunila & Isopahkala-Bouret 2014, 30). Kun maahanmuuttaja positioidaan marginaaliin, hänen toimijuutensa rajoittuu.

Viittasin alaluvussa 3.1 Granin ja Janosckin (2002, 39-40) jaotteluun minä-kansalaisesta, jossa kansalaisen käsitys itsestään toimijana määrittyy aktiivisen päätöksentekoon ja muuhun toimintaan osallistumisen kautta. Granin ja Janosckin jaottelun mukaan maahanmuuttajat jäävät usein ulkopuolisiksi, jotka tarvitsevat toimia osallistamisen lisäämiseksi. Maahanmuuttajien sijoittaminen marginaaliin näkyy siis siinä, miten heidät käsitetään aktiivisina kansalaisina ja poliittisina toimijoina. Kysymys aktiivisesta kansalaisuudesta linkittyy myös kansalaisuuden muodolliseen ja sosiaaliseen ulottuvuuteen niin, että kun joku nimetään marginaaliin kuuluvaksi, esimerkiksi kansalaisten yhteisöön kuulumattomaksi maahanmuuttajaksi, hänen sosiaalinen kansalaisuutensa rajoittuu, minkä myötä hänen toiminnalleen asetetaan myös aktiivista ja osallistuvaa kansalaisuutta ja toimijuutta määrittävä liikkumatila.

4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUKSEN KYSYMYKSET

Tutkimuksessani kiinnostukseni kohdentuu Suomessa toimivien afganistanilaisten yhdistysten toimintaan ja tavoitteisiin. Huolimatta siitä, että toimin mukana Afganistanilaisten yhdistysten oman osaamisen tunnistaminen kotoutumistyössä -hankkeessa, en ole tutkimuksessani tarkastellut hanketta, vaikka itse hankkeesta ja sen vaiheista olisikin hedelmällisen ja mielenkiintoisen tutkimuksen voinut toteuttaa.

Tutkimusprosessin aikana olen miettinyt paljon sitä, onko tarkasteluni kohteena yhdistystoimija yksilönä, afganistanilaiset yhdistykset vai koko afganistanilaisten yhteisö Suomessa. Ajatukseni muuttuivat hankkeen edetessä aina sen mukaan, millainen keskustelu milloinkin oli ajankohtaista. Aluksi halusin nimenomaan tarkastella sitä, mikä merkitys järjestötyöllä ja yhteistyöllä on Suomen afganistanilaiselle yhteisölle. Toisinaan hankkeen aikana suunnittelukokouksissa nousi esille yksilön näkökulma, keskustelu siitä, mikä saa ihmisen lähtemään mukaan yhdistystoimintaan, mitä yhdistystoiminta antaa afganistanilaiselle toimijalle ja miksi hän haluaa vaikuttaa. Mietin pitkään sitä, kumpi näkökulma olisi tutkimuksessani tarkoituksenmukaisempi, olisiko mielenkiintoisempaa ja mielekkäämpää tarkastella yksilön vai yhteisön näkökulmaa.

Kun afganistanilaiset yhdistykset elokuun 2016 lopulla päättivät afganistanilaisen yhdistysten liiton perustamisesta, näin sen herättävän paljon tunteita ja keskustelua afganistanilaisissa yhdistystoimijoissa. Keskustelin silloin monen yhdistystoimijan kanssa, ja he uskoivat tehneensä merkittävän päätöksen liiton perustamisessa. Tässä vaiheessa hylkäsin ajatuksen siitä, että tarkastelisin tutkimuksessani vain yksilön näkökulmaa. Tutkimuksen fokukseksi muodostui afganistanilainen yhteisö ja afganistanilaisten yhdistysten toiminta kollektiivisena ja vaikuttavana toimintana, jolla on monenlaisia tavoitteita. Toisaalta, kun tarkastelun kohteena on se, mitä yhdistystoiminnalla voidaan saavuttaa, ei yksilön näkökulmaa ole pois suljettu. Lisäksi yhdistysten toiminnasta vastaavat yksilöt, jolloin yksittäisten toimijoiden kädenjälki näkyy yhdistysten toiminnassa ja tavoitteissa ja toisaalta yhdistystoiminnalla voi olla myös vaikutusta yksilöiden elämään. Tämän vuoksi en ole tutkimuksessani sivuuttanut yksilön näkökulmaa.

Lähestyn tutkimuksessani afganistanilaisen yhdistystoimintaa kolmen tutkimuskysymyksen kautta:

1 Miten afganistanilaisten yhdistystoimijoiden kokemus suomalaiseen valtakulttuuriin kuulumattomuudesta kuuluu yhdistystoimijoiden puheessa ja heijastuu afganistanilaisten yhdistysten toiminnassa?

2 Miten eläminen uudessa yhteiskunnassa haastaa afganistanilaisten yhteisöä sisältä päin?

3 Millä tavalla suomalaiset kuulumisen politiikat heijastuvat afganistanilaisten mahdollisiin olla suomalaisten kanssa tasavertaisia aktiivisia toimijoita?

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tutkimusprosessini on edennyt aaltoillen, edestakaisin liikkein, välillä hitaasti, välillä nopeasti, kuitenkin jatkuvasti kohti lopullista päämäärää. Tutkimuskohteeseen tutustuessani ja varsinaista tutkimuksen toteutusta suunnitellessani päätin, että en etukäteen tekisi itselleni tarkasti määriteltyä muuttia tutkimuksen vaiheista, vaan antaisin mahdollisuuden tutkimuskohteen ja aineiston kuuntelemiselle. Esittelen tutkimuksessa käyttämiäni tutkimusmenetelmiä koskevia ratkaisuja siinä järjestyksessä, kun olen niitä tutkimuksen edetessä tehnyt. Samalla nostan myös esille eettisiä ja luotettavuuteen liittyviä kysymyksiä, joita olen tutkimusta tehdessäni pohtinut.

Koska työskentelin Afganistanilaisten yhdistysten oman osaamisen tunnustaminen kotoutumistyössä -hankkeessa samalla, kun suunnittelin omaa tutkimustani, olin ikään kuin läsnä tutkimuskentälläni tutkimukseni alkuvaiheessa lähes päivittäin. Läheinen kontakti tutkimuskenttään johti siihen, että hankkeen ja tutkimusprosessin alkuvaiheessa suunnittelin etnografista tutkimusta, jolloin olisin tehnyt havainnointia hankkeen tilaisuuksissa, kokouksissa ja koulutuksissa. Totesin kuitenkin pian, että samoissa tilaisuuksissa työskentely ja havainnointi olisi kovin haastavaa. Lisäksi etenkin hankkeen alkuvaiheessa ilmeni paljon keskustelua luottamuksesta, kun kävi ilmi, että afganistanilaisten yhdistysten välisessä luottamuksessa saattoi olla haasteita. Keskustelu johti omaan pohdintaan, häiritsisikö ainakin osittain ulkopuolinen havainnoitsija vuorovaikutusta sekä luottamuksellisen ilmapiirin syntymistä. Punnittuani tilannetta hylkäsin ajatuksen itsestäni tilaisuuksien tarkkailijana ja aloin suunnitella muunlaisia metodologisia valintoja tutkimuksen toteutukseen.

5.1 Etnografiset teemahaastattelut

Hankkeen aikana minulle oli muodostunut käsitys siitä, minkälaista toimintaa afganistanilaisilla yhdistyksillä on, mutta en ollut saanut kuulla yhdistystoimijoiden ajatuksia kattavammin ja syvällisemmin kahden kesken. Tämän vuoksi tuntui luontevalta pyytää afganistanilaisten yhdistysten aktiivitoimijoita haastatteluihin. Haastattelu antaakin mahdollisuuden kuulla toimijoiden itsensä tulkintoja sen sijaan, että tutkija luottaisi vain omiin havaintoihin ja tulkintoihin (Tolonen & Palmu 2007, 89). Uskoin, että haastatteluissa saisin kuulla afganistanilaisten yhdistysten toiminnasta sellaista, mitä en ollut hankkeen aikana nähnyt tai kuullut. Toisaalta haastattelut mahdollistivat myös yhdistystoimijoiden henkilökohtaisten

ajatusten ja kokemusten kuulemisen siitä, millainen rooli ja millaiset toimintamahdollisuudet afganistanilaisilla yhdistyksillä on suomalaisessa yhteiskunnassa sekä siitä, millaisia tavoitteita ja arvoja afganistanilaisten yhdistystoiminnalla on.

Huolimatta siitä, että en nimeä tutkimustani etnografiseksi tutkimukseksi, on tutkimukseni etnografisia piirteitä. Tutkimusaineistona minulla ei ole havaintomateriaaleja, kuten etnografisessa tutkimuksessa, mutta afganistanilaisten yhdistystoimijoiden kanssa tehdyt haastattelut ovat luonteeltaan enemmän etnografisia haastatteluja kuin perinteisiä tutkimus-haastatteluja. Etnografisen haastattelun erityispiirteenä on se, että etnografinen haastattelu tehdään yleensä etnografisen kenttätöön yhteydessä, jolloin haastattelutilanteessa haastattelijat ja haastateltavat tietävät jotain toisistaan jo ennestään. Haastateltava kertoo tuntemuksistaan ja kokemuksistaan ja lisäksi myös tutkimuskentän tapahtumista. Etnografisen haastattelun toteuttamishetkellä tutkija on saattanut olla kentällä pitkään, jolloin haastateltavalla saattaa olla ennakkokäsityksiä haastattelijasta. (Tolonen & Palmu 2007, 91-92.) Omassa tutkimuksessani olin tullut jokaisen haastateltavani kanssa jossain määrin tutuksi jo ennen haastattelutilannetta, mikä helpotti haastattelujen suunnittelua ja haastattelutilanteeseen menemistä. Lisäksi jaoin yhteisiä muistoja ja ajatuksia hankkeen tapahtumista. Haastatteluissa keskustelu kääntyikin monta kertaa hankkeen tapahtumiin sekä minun että haastateltavien toimesta.

Haastattelut saivat siis etnografisen haastattelun piirteitä siinä suhteessa, että olin saanut hankkeen aikana tulla tutuksi monien yhdistystoimijoiden kanssa. Etnografisissa haastatteluissa tutkija jakaa tutkimuksen kautta tiettyyn ryhmään tai kulttuuriin kuulumisen kokemuksia haastateltavien kanssa, mikä on yhteyden rakentamista. Samalla aikaa haastattelutilanteissa näkyvät myös haastattelijan ja haastateltavan väliset kulttuuriset erot. (Tolonen & Palmu 2007, 99.) Omissa haastatteluissani tuttuus yhdistystoimijoiden kanssa vaikutti selkeästi. Monta kertaa afganistanilaisten yhteisöstä, yhteisöstä ja hankkeesta puhuttaessa jaoin haastateltavien kanssa yhteistä tietoa ja ymmärrystä, syntyipä monien haastateltavien kanssa yhteistä huumoriakin. Samalla haastattelutilanteissa ja haastatteluiden jälkeenkin olen huomannut olevani melko ymmärtämätön Afganistanin historiasta ja historian vaikutuksesta tähän päivään samoin kuin diasporisesta elämästä, taistelusta kuulumisesta ja elämisestä kulttuurien välissä.

Mietin haastatteluja ennen, niiden aikana ja niiden jälkeen paljon sitä, vaikuttaako tuttavuus haastattelutilanteen vuorovaikutukseen niin, että se häiritsisi tutkimusta. Kokkonen ja Pyykkönen ovat tehneet maahanmuuttajaryhmien parissa tutkimusta, jossa he ovat yksittäisten haastattelutilanteiden lisäksi olleet vuorovaikutussuhteessa ryhmien kanssa. He ovat pohtineet omia ja haastateltavien rooleja, odotuksia sekä suhtautumisen ja toiminnan tapoja sekä tutkija-tutkittava-asetelman vaikutusta haastattelutilanteiden vuorovaikutukseen. Tutkimussuhteessa on kyse ammatillisesta suhteesta, jolla kirjoittajat viittaavat sellaiseen vuorovaikutussuhteeseen, jossa tutkija pyrkii olemaan mahdollisimman tietoinen omista ja toisten rooleista sekä tekojen seurauksista. (Kokkonen & Pyykkönen 2015, 92.) Mietin paljon sitä, vaikuttaisiko haastattelutilanteissa se, että haastateltavilla olisi ennakkokäsityksiä minusta ja se, että vaikka toiminkin itsenäisenä graduntekijänä, saatoin näyttäytyä myös jossain määrin Kesälukioseuran edustajana. Haastatteluissa keskustelut kuitenkin ohjautuivat niin selkeästi koskemaan suomalaista yhteiskuntaa ja afganistanilaisten yhteisöä, että en kokenut ennakkokäsityksien tai asemani aiheuttaneen haastatteluissa haittaa. Koin, että tilanne saattoi olla jopa päinvastoin. Haastateltavat tiesivät, että olin kiinnostunut ja jollain tasolla tietoinen afganistanilaisten yhdistysten toiminnasta, minkä vuoksi he kertoivat minulle henkilökohtaista ja afganistanilaisen yhteisön sisällä vaietuista asioista, joista en ollut kuullut hankkeen aikana ääneen puhuttavan.

Haastateltavan ja haastattelijan välinen suhde, tuttuus, on siis etnografisten haastattelujen erityispiirre. Toinen etnografisten haastatteluiden erityispiirre on se, että haastattelukysymykset muotoutuvat kenttätöön ohessa. Tällöin kysymykset eivät ole syntyneet vain tutkijan esiymmärryksen ja aikaisemman tutkimuksen avulla, vaan tutkimusteemat prosessoituvat kenttätöitä tehdessä, jolloin tutkija keskustelee tutkittavien kanssa ja hänen ymmärryksensä kentästä muotoutuu joka haastattelussa erilaiseksi. (Tolonen & Palmu 2007, 92.) Itse muotoilin tutkimukseni haastattelukysymykset pääasiassa hankkeen aikana syntyneen kiinnostukseni pohjalta. Halusin sijoittaa haastatteluni hankkeen loppupuolelle, sillä halusin hankkeen aikana saada ymmärrystä afganistanilaisten yhdistystoiminnasta ja toisaalta myös kysytellä ajatusta siitä, mitä oikeastaan haluaisin afganistanilaisten yhdistysten toiminnasta tietää lisää. Kiinnostuksen kohde muotoutuikin hankkeen edetessä.

Tutkimusaineistoni koostuu kuuden afganistanilaistaustaisen yhdistysaktiivin haastattelusta. Rekrytoin haastateltavat elokuussa 2016 koulutustilaisuuden yhteydessä ja haastattelut teimme loka-marraskuun aikana. Haastateltavia yhdistää monivuotinen kokemus afga-

nistanilaisten yhdistysten toiminnasta. Osalla haastateltavista on kokemusta useista afganistanilaisista ja osa toimii aktiivisesti myös monikulttuurisissa yhdistyksissä. Monikulttuurisissa yhdistyksissä on mukana myös muita kuin afganistanilaistauksaisia toimijoita. Kaikki haastateltavat edustavat eri yhdistyksiä. Haastatteluissa haastateltavat kertovat ensisijaisesti siitä yhdistyksestä, jossa haastatteluhetkellä hetkellä toimivat aktiivisimmin, joten osa haastateltavista kertoo afganistanilaisista, osa monikulttuurisista yhdistyksistä. Näissä monikulttuurisissa yhdistyksissä on kuitenkin voimakas afganistanilaisten edustus ja niiden toimintaan liittyvät olennaisesti samat tavoitteet ja ilmiöt kuin afganistanilaisten yhdistysten toimintaan, minkä vuoksi en aineiston käsittelyssä erottele afganistanilaisia ja monikulttuurisia yhdistyksiä toisistaan. Lisäksi nämä monikulttuuristen yhdistysten toimijat ovat olleet mukana hankkeessa, joten en tämänkään vuoksi ole nähnyt syytä erotella yhdistyksiä.

Haasteltavani edustavat pientä kohderyhmää, minkä vuoksi olen tehnyt erityistä mietintää heidän anonymiteettinsa suojaamiseksi. Haastateltavat edustavat afganistanilaisia yhdistyksiä ympäri Suomen, osa on pääkaupunkiseudulta, osa pienemmistä kaupungeista. En kuitenkaan paljasta kaupunkien nimiä tai tarkempia tietoja haastateltavista. Olen myös häivyttänyt aineistoesimerkeistä kaikki tunnistamista mahdollistavat tiedot. Aineistoesimerkeissä en ole nimennyt haastateltavia pseudonyymeilla, sillä haluan varmistaa, että haastateltavien sanomisia ei voida yhdistää toisiinsa. Jos esimerkiksi tietyn kommentin voisi yhdistää johonkin henkilöön, en halua, että pseudonyymien avulla olisi mahdollista selvittää kaikki, mitä henkilö on sanonut.

Halusin antaa haastateltaville mahdollisimman paljon liikkumatilaa haastatteluiden aikana, ja tähän parhaaksi haastattelumuodoksi sopivat puolistrukturoidut teemahaastattelut. Teemahaastatteluissa haastattelu on kohdennettu tiettyihin teemoihin, joista keskustellaan haastattelutilanteessa. Tällöin haastattelu ei etene yksityiskohtaisten kysymysten vaan teemojen varassa. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 47-48.) Pyrin mahdollisimman vähään kysymysten strukturointiin, sillä yritin sitä kautta vähentää omien ennakkokäsitysteni vaikutusta haastatteluiden kulkuun. Vapaasti jostakin asiasta keskusteltaessa haastattelu ei ole sidottu tarkasti ennalta määritettyihin kysymyksiin, jolloin keskustelun poikkeaminen ennalta määrittämättömille urille mahdollistuu. Tutkijan näkökulmasta vapaata teemahaastattelukaan ei tietenkään ole, vaan tutkija valitsee keskusteltavat teemat ja sen, mihin suuntaan hän keskustelua ohjaa ja sen, mihin asioihin hän keskustelussa kiinnittää huomiota. Teemahaastattelu ei siis poista tutkijan ja tutkittavan välistä asetelua, jossa valta on viime kädessä tutkijalla. Halusin antaa

haastattelutilanteissa tilaisuuden mahdollisimman erilaisille, jopa yllättäville puheenvuoroille, joten teemahaastattelu tuntui luontevalta tavalta rakentaa haastattelut.

Mietin haastatteluissa myös valta-asetelmia, jotka ovat tutkimuksessa ja haastattelutilanteissa väistämättömiä. Tutkija päättää, mistä keskustellaan ja toisaalta haastattelun jälkeen päättää, mitä materiaalia hän haastattelusta käyttää. Haastattelijan edustaessa valtakulttuuria ja haastateltavat myöhemmin maahan muuttanutta väestöä, on valta-asetelma jo lähtökohtaisesti epätasa-arvoinen (Kokkonen & Pyykkönen 2015, 97). Mietin haastatteluja suunnitellessa ja niiden aikana paljon kysymystä valtakulttuurin ja vähemmistön välisestä valta-asetelma- ja sen tuomista haasteista. Koen kuitenkin, että haastattelumuoto mahdollisti sen, että haastateltavat saivat lähtökohtaisesti mahdollisuuden kertoa mitä halusivat. Haastateltavat nostivat esille kokemiaan epäkohtia suomalaisessa yhteiskunnassa, järjestökentässä ja suomalaisessa kotouttamistyössä. Toisaalta en voi tietää, jättivätkö he mahdollisesti jotain kertomatta sen vuoksi, että olen valtakulttuurin edustaja.

Teemahaastatteluissa tutkija on valinnut aihepiirejä, teemoja, jotka ovat kaikille haastateltaville samoja. Tämän vuoksi teemahaastattelu ei ole täysin vapaa, strukturoimaton haastattelumuoto, vaan puolistrukturoitu, vaikka se onkin lähempänä strukturoimatonta kuin strukturoitua haastattelua. Puolistrukturoiduissa haastatteluissa esimerkiksi kysymykset ja joskus jopa kysymysten muodot ovat kaikille haastateltaville samat, mutta teemahaastatteluista puuttuu kysymysten tarkka muoto ja järjestys. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 48.) Haastatteluista suunnitellessa muotoilin keskusteluiden aiheeksi kolme teemaa. Teemat muodostuivat hankkeen aikana minulle syntyneistä käsityksistä afganistanilaisten yhdistystoiminnasta ja ennen kaikkea siitä, mitä halusin tietää lisää, mistä aiheista halusin kuulla yhdistystoimijoiden henkilökohtaisia kokemuksia. Teemojen alle muotoilin apukysymyksiä. Apukysymysten avulla pystyin säilyttämään oman fokukseni ja takaamaan sen, että saisin kaikilta haastateltavilta vastauksia niin, että voisin myöhemmin tarkastella ja analysoida haastatteluja tutkimuskysymysteni raameissa.

Haastattelutilanteissa keskustelut kulkivat ristiin rastiin – yksikään haastattelu ei edennyt systemaattisesti haastattelurunkoni mukaisesti, vaan kaikissa haastatteluissa keskustelu lähti kulkemaan johonkin suuntaan, minkä seurauksena joissain haastatteluissa keskustelimme kauankin aiheesta, josta en ollut etukäteen ajatellut olevani kiinnostunut. Välillä palauttelin keskustelua takaisin suunnittelemiini teemoihin. Haastatteluiden tekeminen hankkeen lop-

pupuoilella osoittautui hyväksi päätökseksi. Koen, että haastattelutilaisuudessa vallitsi molemminpuolinen luottamus, jonka uskon syntyneen osaksi hankkeen aikana tehdyn yhteistyön kautta.

5.2 Tutkimukseni narratiivinen käänne

Haastatteluiden litterointi ja aineiston ensimmäiset lukukerrat kiinnittivät huomioni siihen, että aineistosta oli ikään kuin vahingossa tullut kertomuksellista. Haastatteluissa esiintyy pitkiä puheenvuoroja, haastateltavien kertomuksia omista kokemuksista, yhdistysten toiminnasta, heidän afganistanilaisten yhteisöä ja yhdistystoimintaa koskevista haaveistaan ja toisaalta niihin liittyvistä haasteista. Haastattelutilanteet ja tapani esittää kysymyksiä on todennäköisesti ollut merkittävässä osassa kertomusten syntymiseen. Aloitin jokaisen haastattelun kertomalla, että toivon haastateltavilta vapaata kerrontaa kaikesta mahdollisesta, oma roolini olisi ohjailta keskustelua ja esittää tarkentavia kysymyksiä. Tämä osoittautui luontevaksi tavaksi itselleni kysyä ja haastateltaville vastata.

Riessman (1993) kuvaa, että tarinat ovat niin läsnä kaikkialla ihmisten välisessä kommunikaatiossa, ettei niiden paikantaminen keskustelussa ole vaikeaa. Tutkimushaastattelut eivät ole tässä tapauksessa poikkeus, vaan haastateltavat pitävät usein pitkiä puheenvuoroja ja joskus myös alkavat järjestää kokemuksia ja tapahtumia pitkiä tarinoiksi, jos tutkimushaastattelun muoto mahdollistaa tarinoiden muodostumisen (Riessman 1993, 2-3.) Omissa haastatteluissani tarinat siis syntyivät juuri näin ja tämän vuoksi aloin tarkastelemaan aineistoani uusin silmin ja mietin, voisiko aineistossani olla ainesta narratiivisen analyysiin. Perehdyttyäni paremmin narratiiviseen tutkimukseen ja narratiivien luonteeseen varmistuin siitä, että narratiivinen lähestymistapa olisi mielekäs ja luonnollinen tapa käsitellä aineistoani.

5.2.1 Narratiivien luonteesta

Narratiivisen tutkimuksen taustalla on usein käsitys ihmisistä luontaisina tarinankertojina, sillä tarinat luovat yhtenäisyyttä ja jatkuvuutta ihmisen kokemukseen ja lisäksi niillä on merkittävä asema ihmisten välisessä kommunikaatiossa (Lieblich Tuval-Mashiach & Zilber 1998, 7). Narratiivisessa tutkimuksessa tarkastellaan kertomuksia, jolloin tutkimuskohteena ovat kertomukset ja niiden paikka ihmisten elämässä, maailman jäsenyyksessä. Kertomukset osallistuvat kulttuuristen ja poliittisten projektien muodostumiseen. Kertomukset ovat osa sosiaalista ja kulttuurista todellisuutta ja sen rakentumista, minkä vuoksi niiden tutkimus on

mielenkiintoista. (Hyvärinen 2006, 1.) Mietin pitkään sitä, että aineistoni on narratiivista, mutta mitä aineiston narratiivisuus oikeastaan tarkoittaa. Pyörittelin kysymystä siitä, mitä sitten, että aineistoni on narratiivista, miksi haluan tulkita aineistoani narratiivisen tutkimuksen lähtökohdista? Ajatus siitä, että kertomuksia tarkastelemalla voi saada tarttumapintaa siihen, millainen sosiaalinen ja kulttuurinen todellisuus niitä ympäröi, millaisessa kontekstissa kertomukset syntyvät, sai minut ymmärtämään, miten hyvin narratiivisuus tutkimusaiheeseeni ja aineistoon istui.

Tarinankerronta tuo sosiaaliseen vuorovaikutukseen jotain sellaista, mitä muu viestintä ei tuo. Yksilöt ja ryhmät luovat identiteettiään tarinankerronnan keinoin. Identiteetit ovat narratiiveja, joissa ihmiset tekevät erottelua siitä ketä he ovat ja ketä eivät. (Riessman 2008, 8.) Narratiivinen lähestymistapa vaikutti omassa tutkimuksessani luonnolliselta valinnalta, sillä siinä missä kansallisia identiteettejä ja rajoja rakennetaan yhteisten myyttien ja narratiivien avulla, myös valtakulttuureista poikkeavat rakentavat omaa paikkaansa ja identiteettiään narratiiveissa. Kertomuksissa tuotetaan kuulumista. Inspiroiduin Avtar Brah'n ajatuksesta, jonka mukaan diaspora muodostuu erilaisista matkoista, jotka liittyvät yhdeksi matkaksi narratiivisissa yhteenliittymissä. Matka on eletty ja sitä eletään uudelleen, tuotetaan, toistetaan ja muutetaan yksilöllisen ja kollektiivisen muistamisen ja uudelleen muistamisen kautta. Diasporinen yhteisö kuvitellaan narratiivisten yhteenliittymien puitteissa eri tavoin eri ajallisissa tilanteissa. Näin diasporisen kuvitellun yhteisön identiteetti ei ole ennalta annettu ja muuttumaton. (Brah 1996, 183.) Koin, että afganistanilaisten yhdistyskertojien narratiivien tarkastelu antaisi minulle mahdollisuuden syventyä siihen, miten eri toimijoiden erilaiset kertomukset rakentavat afganistanilaisten yhteistä todellisuutta, yhteistä identiteettiä ja sitä, miten kertomuksissa kuuluu kulttuurisesta identiteetistä neuvottelu.

Sana narratiivi voidaan käsittää monella tavalla tarkastelukulmasta riippuen. Usein narratiivia käytetään tarinan synonyymina. Narratiivin tarkka määrittäminen on haasteellista. Narratiiveja, syntyy jokapäiväisessä keskustelussa, mutta narratiivit elävät puhutun lisäksi kirjoitetussa ja kuvitetussa muodossa. (Riessman 2008, 3.) Tutkimuksessani tarkastelun kohteena ovat afganistanilaisten yhdistystoimijoiden narratiivit, kertomukset, joita he ovat haastattelutilanteessa kertoneet. Näin tutkimuksessani narratiivit ovat puhutusta litteroinnin kautta kirjoitetuksi muutettuja kertomuksia. Käytän tutkimuksessani Hyvärisen (2006) tavoin narratiivia kertomuksen synonyymina. Usein sosiaalietieteessä myös kertomusta ja tarinaa pidetään toistensa synonyymeina, jolloin esimerkiksi tarinallisella tutkimuksella tarkoitetaan sa-

maa kuin kerronnallisella tutkimuksella. Narratologisessa kirjallisuuden tutkimuksessa kuitenkin tarinan ja kertomuksen välillä tehdään selkeä ero, jolloin tarina viittaa kertomuksen tapahtumakulkuun. Näin tutkimuksen aineisto koostuu kertomuksina, tarina voidaan päätellä kertomuksen pohjalta. (Hyvärinen 2006, 4-5.) Vaikka sosiaalitieteissä puhutaan usein myös tarinoista ja tarinallisuudesta, omassa tutkimuksessani käytän vain kertomuksen ja narratiivin käsitteitä.

5.2.2 Tiedonkäsitys narratiivisessa tutkimuksessa

Narratiivisen tutkimuksen tarkoituksena on ymmärtää, millä tavalla ihmiset käsittävät elämänsä tapahtumia kertomusten kautta (Riessman 1993, 1). Narratiivinen tutkimus sanoutuu irti positivistisesta tiedonkäsitelmästä, absoluuttisen totuuden etsinnästä. Narratiivinen tutkimus puhuu pluralismin, relatiivisuuden ja subjektiivisuuden puolesta. (Lieblich ym. 1998, 2.) Ymmärrän pluralismin, relatiivisuuden ja subjektiivisuuden narratiivisessa tutkimuksessa niin, että huomio kiinnittyy siihen, kuka tarinaa kertoo ja kenelle, missä kontekstissa, millä oletuksilla ja motiiveilla kerrotaan. Kertomukset ovat aina yksilöiden tulkintojen pohjalta syntyneitä, eikä kertomuksia tutkimalla ole tarkoitus saavuttaa absoluuttisia totuuksia. Riessman (1993) kirjoittaa narratiivien representatiivisesta ja retrospektisestä luonteesta. Kun ihmiset kertovat kokemuksistaan, syntyy eletyn tapahtuman, kokemuksen ja siitä viestimisen (kertomisen) välille väistämättä kuilu. Narratiivisessa tutkimuksessa narratiiveja ei näin ymmärretä absoluuttisina totuuksina tapahtumista, vaan kertojan subjektiivisina kokemuksina, joiden avulla kertoja merkityksellistää maailmaa. Kertomuksessa kertoja luo representaation jostain; itsestään, kokemuksestaan. Merkitykset ovat liukuvia ja kontekstuaalisia, eivät pysyviä ja universaaleja. Ihmisillä viestijöinä on näin käytössään vain puhe ja kieli, jotka representoivat todellisuutta osittain, selektiivisesti ja epätäydellisesti. (Riessman 1993, 10-11, 15.)

Narratiivisessa tutkimuksessa on keskeistä ymmärtää, että kertomuksen muodostumisen kannalta sillä, kuka tarinaa kertoo ja missä kontekstissa, on paljon merkitystä. Omassa tutkimusaineistossa kertojat, muutamat afganistanilaiset yhdistystoimijat ovat luoneet kertomuksia omista kokemuksistaan ja tulkinnoista elämästä suomalaisessa yhteiskunnassa. Kertomuksissa kuuluukin toisistaan hieman eriäviä näkemyksiä ja mielipiteitä. Toisaalta, toisilla yhdistystoimijoilla olisi saattanut olla vielä erilaisia tulkintoja ja käsityksiä, jolloin kertomukset olisivat olleet aivan toisenlaisia. Omassa tutkimuksessani olen pohtinut sitä, millainen merkitys haastateltavien rekrytoinnilla, juuri näiden haastateltavien valikoitumisella on

ollut tutkimukseni kannalta. Haastateltavista en paljasta paljoa, mutta haluan tuoda esille sen, että haastateltavat edustavat Suomeen jo kotoutuneita ja Suomessa pitkälle päässeitä afganistanilaistaustaisia. Aktiivisuus ja mahdollisuudet siis heijastuvat heidän puheessaan. He siis ikään kuin edustavat oman yhteisönsä eliittiä, joten heidän mahdollisuutensa toimia ja vaikuttaa eivät ole yhtä rajatut kuin vasta Suomeen muuttaneilla, kouluttamattomilla tai heikosti suomea osaavilla afganistanilaisilla. Tiedostan sen, että haastatteluiden kautta olen antanut mahdollisuuden haastateltaville puhua yhteisönsä puolesta, vaikka he eivät edustakaan koko yhteisönsä näkemyksiä ja kokemuksia. Tämän vuoksi olen aineistoa käsitellessäni pyrkinyt muistamaan sen, että haastattelut ovat juuri näiden yhdistystoimijoiden subjektiivisia kertomuksia, eivät kuvauksia absoluuttisista totuuksista afganistanilaisten elämästä Suomessa.

Subjektiivisuuden merkitys narratiivisessa tutkimuksessa liittyy olennaisesti myös tutkijan rooliin. Narratiivisessa tutkimuksessa oletuksena on se, että tutkija ei aineistostaan löydä narratiiveja, vaan osallistuu aktiivisesti niiden syntymiseen, erityisesti haastatteluaineistossa yhteisen kerronnan prosessi on näkyvä (Riessman 2008, 21). Tutkimushaastatteluissa tietysti haastattelija johdattaa haastateltavaa kertomaan tarinoita tietystä aiheesta, mutta haastatteluiden sosiaalinen luonne näyttäytyy myös muuten. Tekemissäni haastatteluissa keskeisesti vuorovaikutukseen ja kerrontaan vaikutti se, että olin hankkeen aikana tehnyt haastateltavien kanssa yhteistyötä. Haastateltavat tunsivat näin kytkökseni hankkeeseen ja tiesivät jotain omista lähtökohdistani ja heillä oli tietoa ja oletuksia siitä, mitä minä tiedän, mitä minulle ei tarvitse kertoa ja toisaalta, mitä minulle kannattaisi kertoa. Riessman painottaakin, että kerrontaan vaikuttaa kertojan kokemuksen lisäksi myös se, kenelle tarinaa kerrotaan (Riessman 1993, 11).

Tutkijan subjektiivisuus ymmärretään narratiivisessa tutkimuksessa merkityksellisenä myös siinä, miten hän lukee kertomuksia. Riessmanin (1993) huomauttaa, että tutkijalla ei ole suoraa pääsyä kenenkään kokemuksiin, vaan tutkija työskentelee erilaisten aineistojen, representaatioiden sekä niiden tulkintojen kanssa. Narratiivit siis itsessään ovat tulkintoja, mutta myös vaativat tulkintaa. Lukija tekee tulkintoja tekstistä, ja usein samakin lukija huomaa tekstissä erilaisia ulottuvuuksia erilaisista näkökulmista tarkastelemalla (Riessman 1993, 8, 14). Afganistanilaisten kertomuksia lukiessani olen miettinyt sitä, miten oma asemani afganistanilaisen yhteisön ulkopuolisena vaikuttaa siihen, miten tulkitsen kertomuksia. En voi ymmärtää kaikkea, mitä esimerkiksi afganistanilaisuuteen, kokemukseen Suomeen muutta-

misesta tai afganistanilaisten yhdistystoimintaan liittyy. En siis voi missään tapauksessa puhua itsestäni tietäjänä, vaan ennen kaikkea kertomusten tulkitsijana. Narratiivit eivät puhu omasta puolestaan, ne eivät tarjoa suoraa pääsyä toisiin aikoihin, paikkoihin tai kulttuureihin. Tutkijan tekemä analyttinen tulkinta on hänen omista käsityksistään ja lähtökohdistaan käsin tehtyä. (Riessman 1993, 22.) Omassa ajattelussani olen pyrkinyt ymmärtämään, että tulkitsen afganistanilaisten kertomuksia omasta kokemuksesta ja lähtökohdistani. Lisäksi tutkimuksessa narratiivien tulkinta liittyy myös keskeisesti siihen, minkälaisien teoreettisten oletusten läpi tutkija on halunnut lähteä tarkastelemaan ja analysoimaan narratiiveja, näin siis myös valitsemani teoreettiset oletukset ovat vaikuttaneet siihen, miten olen tulkinnut ja ymmärtänyt haastateltavien kertomuksia. Mahdollisuuksia valita vaihtoehtoisia lähestymistapoja olisi ollut moniakin. Tulkitsen siis kertomuksia valitsemani teorian kautta, jolloin vain yhdenlainen näkökulma pääsee esille.

Narratiivinen tiedonkäsitys vaikuttaa myös pohdintaan tutkimuksen luotettavuudesta. Aineistoni kertomukset ovat vain muutamien yhdistystoimijoiden subjektiivisia käsityksiä ympäröivästä yhteiskunnasta. Lisäksi tutkijana olen itse subjektiivinen toimija, kertomusten tulkitsija, enkä missään tapauksessa tietäjä. Näin tutkimuksen tarkoituksena on ennen kaikkea tuottaa ymmärrystä ja tulkintaa tutkimuskohteestani.

5.3 Analyysi: kertomukset kulttuurisen kontekstin representaationa

Narratiivisen analyysin kohteena voi olla monenlaisia aineistoja, jotka kertovat yksilön, yhteisöjen, organisaatioiden tai kansojen kertomuksia (Riessman 2008, 11). Omassa tutkimusaineistossani kertojina ovat Suomen afganistanilaiset yhdistystoimijat, jotka puhuvat pääosin omallaan, mutta välillä myös yhdistyksensä ja koko afgaaniyhteisön äänellä. Aineistoa tarkastellessani havahduin siihen, miten monenlaisia funktioita kertomuksilla voi olla, sillä löysin aineisosta hyvin erityyppisiä kertomuksia. Tämä mahdollistaa kertomusten tarkastelun erilaisista näkökulmista.

Hyvärinen (2006) mukaan kertomusten kautta on mahdollista ymmärtää menneisyyttä, sillä kertomukset ovat tärkeitä välineitä ajallisuuden ymmärtämisessä. Tämän lisäksi ihmiset rakentavat identiteettiään ja minuuttaan kertomuksina, ja näin kertomukset suuntaavat toimijoita tulevaisuuteen. Kertomukset ovat myös tärkeitä vuorovaikutuksessa, sillä kertomuksilla jaetaan ja tehdään ymmärrettävästi kokemuksia, luodaan luottamusta ja ylläpidetään ryhmiä. (Hyvärinen 2006, 2.) Kertomukset, joita olen aineistostani paikantanut, sisältävät

elementtejä kaikista näistä ulottuvuuksista. Osassa kertomuksissa yhdistystoimijat kertovat kokemuksistaan, jotka ovat saaneet heidät mukaan afganistanilaisten yhdistystoimintaan. Kokemukset ovat usein myös olleet luomassa suuntaviivoja ja tavoitteita yhdistystoiminnalle, jolloin kertomukset kokemuksista ovat menneitä tapahtumia, jotka ovat vaikuttaneet nykyhetkeen. Identiteetin rakentuminen kuuluu kertomuksissa monella tavalla.

Yhdistystoimijat rakentavat omaa identiteettiään ja afganistanilaiset yhdistykset rakentavat ja määrittävät afganistanilaisten identiteettiä Suomessa raivaamalla omalle kulttuurilleen tilaa Suomen valtakulttuurin keskellä. Yhdistysten toiminnan tavoitteet heijastelevat sitä, keitä afganistanilaiset haluavat Suomessa olla, keiksi he haluavat tulla ja toisaalta keiksi he eivät halua tulla. Kertomuksista välittyy toivomus siitä, että afganistanilaiset löytäisivät paikkansa suomalaisessa yhteiskunnassa ja sopeutuisivat suomalaiseen kulttuuriin, mutta kertomuksissa on myös elementtejä vastakertomuksista. Vastakertomuksissa afganistanilaiset yhdistystoimijat haastavat suomalaisen valtakulttuurin kertomusta ja toisaalta myös oman kulttuurinsa perinteisiä toimintamalleja. Kulttuuriset kertomukset määrittävät yhteiskunnan normeja ja normaaliutta, ketkä kuuluvat kertomukseen, ketkä jäävät sen ulkopuolelle. Kertomukset ovat sisäistettyjä ja ihmiset uusintavat kulttuurisia kertomuksia tullessaan osaksi kertomusta. Vastakertomusten kertojat tiedostavat usein, että eivät jollain tavalla ole osana valtakulttuurin kertomusta (Andrews 2004 1-2). Tiedostaminen kuulumattomuudesta suomalaiseen kertomukseen kuuluu myös afganistanilaisten vastakertomuksissa.

Tutkimuksessani tarkastelen näitä moninaisia yhdistystoimijoiden kertomuksia osana kulttuurista kontekstia. Tarkastelun kohteenani ei näin ole vain se, mitä tarinoissa eksplisiittisesti kerrotaan, vaan millaista sosiaalista ja kulttuurista todellisuutta kertomukset heijastelevat. Narratiivit paljastavat Riessmanin (1993) mukaan totuuksia sosiaalisesta elämästä, sillä kulttuurit ikään kuin puhuvat itsensä yksilöiden kertomuksien kautta (Riessman 1993, 5). Näin ollen myös subjektiivisista kokemuksista kertominen on aina kulttuurisesti jäsentynyttä (Hyvärinen 2006, 2). Henkilökohtaiset kertomukset tapahtumista ja kokemuksista siis sisältävät implisiittisiä kertomuksia, kuten kulttuurisia normeja (Phoenix 2008, 4). Tällöin analyysin kohteena on esimerkiksi, mille kulttuurisille tekijöille kertomus on kerrottu, mikä näkyy itsestään selvänä, tai onko kertomuksissa kuiluja tai epäjohdonmukaisuuksia, jotka saattavat olla vastakertomuksia (Riessman 2008, 11). Koska pyrin tarkastelemaan kertomusten heijastelemaa sosio-kulttuurista todellisuutta, olen aineistoa lukiessani esittänyt aineistolle kysy-

myksiä, jota ovat auttaneet minua katsomaan kertomuksia pintaa syvemmälle ja niistä tulkintoja. ”Mitä tässä kerrotaan?” -tyyppisten kysymysten sijaan olen kysynyt aineistolta ”Mistä tämä kertoo?” tai ”Mitä ilmiötä tämä kertomus heijastelee?”

5.3.1 Narratiivien temaattinen analyysi

Miten narratiivinen analyysi loppujen lopuksi toteutetaan, riippuu siitä, miten tutkija käsittää narratiivin luonteen. (Squire 2008, 5). Narratiivista analyysia voi lähestyä kategorisella tai holistisella otteella, jolloin kysymyksenä on, tarkastellaanko narratiiveista irrotettuja pienempiä kokonaisuuksia vai kokonaista narratiivia. Holistisella narratiivien analyysillä kertomusta analysoidaan kokonaisuutena, jolloin kertomuksen pienempiä osia tarkastellaan ja tulkitaan suhteessa koko kertomukseen. Kategorinen tai temaattinen narratiivien analyysi muistuttaa perinteistä sisällönanalyysia, jolloin useiden kertojien kokonaiset kertomukset hajotetaan pieniksi osiksi ja näistä osista muodostetaan kategorioita. Kategorinen lähestymistapa sopii analyysiin silloin, kun tarkastelun kohteeksi otetaan jokin ilmiö, jonka jokin ryhmä jakaa, holistinen puolestaan erityisesti silloin, kun halutaan tutkia esimerkiksi ihmistä ja hänen tarinaansa kokonaisuutena. (Lieblich ym. 1998, 11-12.)

Tutkimuksessani analyysin kohteena on yhdistystoimijoiden kokemukset, jotka heijastelevat sosio-kulttuurista todellisuutta, joten narratiivien rakentumisen holistinen tarkastelu ei ollut tarkoituksenmukaista. En halunnut tarkastella sitä, miten kerrotaan, vaan ennen kaikkea sitä, mitä kerrotaan ja mistä se puolestaan kertoo. Temaattinen narratiivien analyysi valikoitui parhaaksi tavaksi tarkastella kertomuksia. Temaattisessa narratiivisessa analyysissä huomio kiinnittyikin useammin sisältöön kuin siihen, miten, kenelle tai minkä vuoksi tarina on kerrottu (Riessman 2008, 53-59). Omassa tutkimuksessani temaattinen lähestymistapa tuntui luontevalta, sillä tarkoitukseni ei ollut tarkastella yhdistystoimijoiden kertomuksia kokonaisuuksina ja erillään toisistaan, vaan nimenomaan huomata se, miten yhdistystoimijoiden kertomukset liittyvät toisiinsa ja miten kertomukset heijastelevat sosio-kulttuurista todellisuutta. Olen siis analyysissäni tarkastellut pienempiä kokonaisuuksia, pienistä kertomuksista muodostuvia teemoja. Huomion kiinnittäminen sisältöön kertomuksen lähtökohtien sijaan ei kuitenkaan ole tarkoittanut sitä, että olisin analyysissä jättänyt huomiotta narratiivien luonteen. Narratiivit syntyvät aina jossain kontekstissa, tietyllä motiivilla, minkä olen pyrkinyt muistamaan narratiivien tulkinnassa.

Teemat alkoivat muodostua mielessäni jo aineistoa ensimmäistä kertaa lukiessani ennen kuin olin vielä luonut laajaa ymmärrystä teoreettisesta keskustelusta, jonka kautta lähtisin kertomuksia analysoimaan. Squiren (2008) mukaan silloin, kun tarkastelun kohteena ovat kertomukset kokemuksista, helpoin tapa lähteä tarkastelemaan aineistoa onkin kuvailla haastatteluja ensiksi temaattisesti, minkä jälkeen on mahdollista lähteä luomaan tai testaamaan teorioita, jotka selittävät näitä kertomuksia (Squire 2008, 4).

Teemoihin perustuvan kategorisen narratiivisen analyysin tekotapa muistuttaa sisällönanalyysia. Tällöin aineiston kategoriat määritellään ja aineisto luokitellaan ja ryhmitellään näihin kategorioihin tai teemoihin. (Lieblich ym. 1998, 12-13.) Analyysitapani ei kuitenkaan ole sisällönanalyysia, vaan narratiivista analyysia. Ymmärrän haastattelut kokonaisuuksina, joissa kertojat rakentavat kertomuksen kautta representaatioita kokemuksistaan, identiteetistään, siitä todellisuudesta, jossa elävät sekä haaveita tulevaisuudesta. Kertomukset siis kiinnittyvät sosio-kulttuuriseen todellisuuteen, minkä vuoksi en tulkitse kertomuksia vain irrallisina sisältöinä, vaan kulttuuria heijastelevina representaatioina.

5.3.2 Teemat

Alustavien teemojen syntymisen jälkeen perehdyin syvällisemmin teoriaan, joka keskusteli aineistoni kanssa. Teoreettisen ymmärryksen kehittymisen jälkeen palasin alkuperäisten teemojen äärelle. Teoreettiseen keskusteluun liitettyinä teemat muuntuivat hieman.

Lopullisesti olen jakanut kertomukset kahdeksi suureksi kokonaisuudeksi, teemaksi. Nämä kaksi teemaa ovat afganistanilaisten yhdistystoimijoiden kertomusten perusteella toisaalta toisiinsa liittyviä, mutta myös jollain tavalla toisistaan eroavia toiminnan ja tavoitteiden osaluoteita. Ensimmäinen teema muodostuu kertomuksista, jotka koskevat afganistanilaista yhteisöä sisältä päin, kertomuksista yhdistystoiminnasta, joka liittyy afganistanilaisten yhteisön sisäisiin asioihin. Ensimmäinen teema jakautuu kolmeen toisiinsa linkittyviin pienempiin kokonaisuuksiin. Toinen teema muodostuu kertomuksista afganistanilaisten ja afganistanilaisen yhteisön suhteesta suomalaisen yhteiskuntaan, kertomuksia suomalaisista pois-sulkemisen prosesseista sekä yhdistysten työstä niihin vaikuttamiseksi.

Ensimmäisen teeman olen nimennyt seuraavasti: Kertomuksia kuulumisesta, identiteetin rakentamisesta sekä kulttuurien yhteensovittamisesta

Teeman ensimmäinen kokonaisuus sisältää yhdistystoimijoiden kertomuksia kokemuksista hukassa olemisesta ja itsensä etsimisestä, tunteesta, joka syntyy uuteen yhteiskuntaan muuttaessa oman kulttuurisen taustan ja identiteetin tullessa kyseenalaistetuksi. Lisäksi ensimmäisestä kokonaisuudesta välittyy se, miten yhdistykset haluavat omien kokemustensa pohjalta helpottaa myöhemmin Suomeen muuttaneiden identiteettityötä. Ensimmäisen teeman toinen kokonaisuus muodostuu yhdistystoimijoiden kertomuksista yhdistysten tekemästä kulttuurien kohtaamisen helpottamisesta, kotoutumistyöstä oman kulttuurin ja ajatusmaailman ehdoilla. Afganistanilaiset yhdistykset mahdollistavat Suomeen muuttaneille afganistanilaisille kuulumisen yhteisöön silloin, kun suomalainen kulttuuri ja yhteiskunta tuntuvat etäisiltä ja tuntemattomilta. Toiminta on opetusta, neuvomista, auttamista ja myös oman kulttuurin vaalimisen mahdollistamista. Ensimmäisen teeman kolmanteen kokonaisuuteen kokosin kertomuksia jännitteisyydestä, siitä, millaista neuvottelua diasporisessa yhteisössä syntyy uuteen maahan muutettua. Neuvottelua syntyy uusien kulttuuristen toiminta- ja ajattelumallien omaksumisesta ja oman kulttuurin säilyttämisestä sekä siitä, onko diasporinen yhteisö uudessa maassa kollektiivinen toimija.

Toisen teeman nimesin seuraavasti: Vastalauseita suomalaisille poissulkemisen prosesseille

Toinen teema koostuu kertomuksista eriarvoisuudesta, yhteisöön kuulumattomuudesta ja toiseudesta. Olen koonnut teemaan kertomuksia afganistanilaisten toimimisen mahdollisuuksista Suomessa – kuulumisen politiikoista ja kamppailusta pääsystä osaksi vaikuttavien ja aktiivisten kansalaisten ryhmää.

Teemojen muotoutumisen jälkeen olen tulkinnut kertomuksia teoreettiseen keskusteluun tukeutuen. Teoria on antanut laajan tulkintakehyksen ja ohjannut sitä, mihin kiinnitän kertomuksissa huomiota ja mitä analysoin. Kertomusten tulkintaani ja analyysia on ohjannut ajatus siitä, miten kertomukset liittyvät toisiinsa sekä sitä, miten kertomukset yhdessä kuvastavat sosio-kulttuurista todellisuutta.

6 KERTOMUKSIA KUULUMISESTA, IDENTITEETIN RAKENTAMISESTA SEKÄ KULTTUURIEN YHTEENSOVITTAMISESTA

Suomeen muutettua niin afganistanilainen yhteisö kuin sen jäsenet ovat käyneet ja käyvät edelleen läpi monenlaisia prosesseja. Diasporinen elämä vaatii paljon mukautumista ja sovittelemista. Diasporisten yhteisöjen on tultava toimeen uudessa, vieraassa paikassa ja sen kulttuuriin on jollain tavalla mukaututtava. Näin uudet olosuhteet vaikuttavat siihen, miten alkuperäinen kulttuuri muuttuu. Diasporissa kehittyy uutta, monimutkaista kulttuuria, jossa yhdistellään eri kulttuureita. Lopputuloksena on uutta kulttuuria, joka samanaikaisesti nojaa vanhaan kulttuuriin olematta kuitenkaan aivan samaa kuin he. Tätä uusien kulttuurien muodostumisen prosessia on kutsuttu hybridisoitumiseksi. (Hall 2003a, 106-108.) Afganistanilaisten suomalaisessa diasporassa neuvottelua siitä, missä määrin alkuperäinen kulttuuri pysyy ennallaan tai muuttuu, käydään muun muassa Suomen afganistanilaisten yhdistysten sisällä ja niiden välillä. Neuvottelemisen uudesta kulttuurista on vanhan ja uuden ja erilaisten näkemysten yhteensovittamista – vaikka puhe on neuvottelusta, uuden kulttuurin muodostuminen ei synny päätöksinä tehdä uutta kulttuuria, vaan erilaisissa käytännöissä ja arkipäiväisissä tapahtumissa.

Afganistanilaisuutta ja afganistanilaisten erottautumista valtakulttuurista tuotetaan monella tavalla. Afganistanilaisten yhdistystenkin toimintaa ohjaa diasporinen elämä Suomessa sekä afganistanilaisten etnisuus. Lentz (2009) kuvaa etnisyyttä puhuttuna ja elettyinä. Etnisyyttä tutkiessa on mahdollista lähestyä etnisyyttä diskursseina tai strategioina, millä viitataan etnisyyteen puhuttuna tai elettyinä. Puhe etnisyydestä on vetoamista argumentteihin, jotka syntyvät etnisyydestä, kuten kertomista tietyistä mahdollisuuksista, rajoituksista, päätöksistä tai pakotteista. Etnisyyden eläminen ei aina kuulu eksplisiittisesti puheeseen, vaan se on erilaisia, mahdollisesti julkisia tapoja sitoutua etnisesti, kuten osallistumista etno-poliittisen yhdistyksen toimintaan. Eletty etnisuus on myös vähemmän julkisia toimintoja, kuten sitä, miten ihminen menettelee perinteiden kanssa, mihin liittyy ystävien ja kumppanin valinta sekä esimerkiksi suhtautuminen siihen, miten tärkeäksi ihminen kokee kulttuuristen perinteiden opettamisen lapsille. (Lentz 2009, 187.) Myös afganistanilaisuus Suomessa on sekä elettyä että puhuttua. Puhuttu afganistanilaisuus on kertomuksia diasporisesta elämästä Suomessa, onko afganistanilaisilla esimerkiksi mahdollisuutta tulla osaksi suomalaisten yhteisöä. Eletty afganistanilaisuus puolestaan on esimerkiksi juuri afganistanilaisten yhdistysten toimintaan osallistumista tai suhtautumista siihen, missä määrin ja millä ehdoilla afganistanilaista kulttuuria pidetään Suomessa yllä. Kuitenkin, niin elettyyn kuin puhuttuun afganistanilaisuuteen

liittyy aina se, että jokainen tuottaa niitä omalla tavallaan. Merkittävää on ymmärtää, että afganistanilaisten Suomessa asuva yhteisö muodostuu yksilöistä, jotka saattavat ajatella hyvinkin eri lailla siitä, mitä afganistanilaisuus Suomessa on. Afganistanilaisilla itsellään on suuri merkitys siihen, millaista hybridistä kulttuuria afganistanilaisessa diasporassa syntyy ja miten afganistanilaisuutta Suomessa tuotetaan.

Etnisyyden ja erilaisen kulttuurin kautta tuotettu erilaisuus vaikuttavat siihen, miten afganistanilaiset voivat kokea kuuluvansa suomalaiseen yhteiskuntaan. Merkittäväksi vaikuttajaksi nousee se, missä määrin suomalaiset ja afganistanilaiset kulttuurit ja arvomaailmat sopeutuvat toisiinsa. Hall painottaa, että kulttuurit eivät läheskään aina muokkaudu pehmeästi ja ongelmitta (Hall 2003a, 112). Monen afganistanilaisen yhdistyksen toiminnan taustalla on pyrkimys helpottaa suomalaisen ja afganistanilaisen kulttuurin välistä neuvottelua, sillä kulttuurinen sopeutumattomuus voi johtaa kuulumattomuuden tunteeseen. Monet yhdistystoimijat kertovat afganistanilaisten kuulumattomuudesta ja heikosta kiinnittymisestä suomalaiseen yhteiskuntaan.

Mä sanoin sinulle, että olen nähnyt paljon täällä Suomessa. Oon nähnyt esimerkiksi Hollannissa ja oon nähnyt Englannissa, että kuinka ja millä tavalla afgaanit on kehittyneet, afgaaniyhteisö on kehittyneet ja saanut paljon mahdollisuuksia, mä en tiedä miksi ja minkä takia... Mikä on sen takana, siellä isoissa kaupungeissa esimerkiksi Lontoossa tai Amsterdamissa tai Pariisissa, että afgaanit on niin vahvoja, on saanut heidän jalat paikalle yhteiskunnassa. Mä en oikeesti tiedä että mikä, onks se meidän vika vai suomalaisen yhteiskunnan vika, että monet afgaanit on ihan hukassa täällä Suomessa, vaikka asunut puoli elämää Suomessa, vieläkö ei tiedä, että kuka hän on, mitä hän tekee.

Diasporisissa yhteisöissä narratiivit kuulumisesta tai kuulumisen kaipuusta ovat tavallisia. Kuulumien tai sen kaipuu on suhteessa uuteen maahan ja yhteiskuntaan, mutta myös alkuperäiseen kotimaahansa ja kansaansa. (Yuval-Davis 2011, 106.) Kaipuu kuulumisesta ja kuulumisen etsiminen esiintyy usein afganistanilaisten yhdistystoimijoiden kertomuksissa. Edellä esitetyssä kertomuksessa yhdistystoimija kuvaa puhuttelevasti afganistanilaisten elämän vaikeutta Suomessa. Kertoja esittää Suomeen muuttaneiden afganistanilaisten olevan erityisen hukassa Suomessa, verraten Suomessa asuvien tilannetta vastaavaan muualla Euroopassa. Saman tyyppinen huolipuhe ja kokemus siitä, että afganistanilaisten on vaikea löytää paikkansa Suomessa, esiintyy jokaisessa tekemässäni haastattelussa joko eksplisiittisesti

tai niin, että sellaista on paikannettavissa implisiittisesti muusta puheesta. Afganistanilaiset yhdistykset tekevät monipuolista työtä sen eteen, että afganistanilainen yhteisö ja sen yksilöt pääsisivät osallisiksi suomalaisessa yhteiskunnassa. Osalliseksi tuleminen on prosessi, jossa vaikuttavat niin afganistanilainen diasporinen yhteisö, suomalainen yhteiskunta kuin yksilötkin.

6.1 Afganistanilaisen identiteetin etsintää ja vahvistamista

Diasporissa syntyvä uusi hybridi kulttuuri johdattaa pohtimaan identiteettiin liittyviä kysymyksiä, sillä samalla, kun diasporissa syntyy uutta kulttuuria, syntyy myös uusia kulttuurisia identiteettejä. Hallin (1999) mukaan kaikkialla on olemassa kulttuurisia identiteettejä, jotka eivät ole kiinteitä, vaan häilyviä ja siirtymätilassa eri positioiden välillä. Ne ovat kulttuureiden sekoituksia ja limittymistä. Näin identiteetti ei välttämättä päädy minnekään, joko takaisin juurilleen tai häviää sulautumisen tai homogenisoitumisen kautta, vaan identiteetistä syntyy muodostumia, jotka halkovat ja leikkaavat identiteettien luonnollisia rajoja. (Hall 1999, 71.) Ryhmillä on omia identiteettejä, joita rakennetaan aktiivisesti. Suomeen muuttamisen ja kulttuurisen neuvottelun seurauksena afganistanilaiset eivät määritä uudestaan vain sitä, miten afganistanilaisuutta Suomessa tuotetaan, vaan myös sitä, keitä afganistanilaiset Suomessa ovat. Toisaalta identiteetit ovat jokaisen henkilökohtaisia, jokainen rakentaa oman identiteettinsä, ihminen itse määrittää minuuttaan, kuten omaa suhdettaan omaan alkuperäänsä ja uuteen maahan, sen kulttuuriin ja toimintatapoihin. Tällöin kysymyksenä on enemmän se, kuka minä olen Suomessa.

Valtakulttuurista poikkeava kulttuurinen ja etninen eroavaisuus haastaa diasporisen subjektin identiteettiä (Kalra 2005, 30). Monet yhdistystoimijat kertovat omista identiteettiin liittyvistä haasteistaan Suomeen muuttaessa. He nimittävät uudessa maassa tapahtuvaa identiteetin rakentumisen prosessia sekaisin menemisenä. Prosessin aikana he ovat käsittäneet, etteivät varsinaisesti ole afganistanilaisia – toisaalta eivät myöskään suomalaisia. Hallin mukaan diasporissa, hybrideissä kulttuureissa ihmiset ovat luopuneet pyrkimyksestä löytää uudelleen alkuperäistä kulttuurista tai etnistä puhtautta. Heidän on omaksuttava ainakin kaksi identiteettiä, opittava puhumaan ainakin kahta kulttuurista kieltä ja tasapainoilemaan niiden välillä. (Hall 1999, 72.) Uusien identiteettien rakentuminen ei kuitenkaan tapahdu yksinkertaisena prosessina ja tasapainoilu kulttuuristen kielten ja identiteettien välillä kuuluu yhdistystoimijoidenkin kertomuksissa. Usein oma hapuilu on saanut heidät lähtemään mukaan

yhdistystoimintaan. Seuraavassa kertomuksessa esiintyy toivomus siitä, että yhdistystoiminnalla voitaisiin helpottaa Suomeen lapsena muuttaneiden kipuilua identiteetin etsimisen kanssa.

Ne lapset, jotka kasvaa ja syntyy täällä, et heillä olis oma identiteetti. Et itellä on se kokemus, et sä voit jotenkin niinku mennä sekaisin, kun nuorena muuttaa Suomeen tai syntyy Suomessa ja asuu täällä ja ei saa oikein niinku tietoa omasta maasta ja omista juurista. Viis vuotta sitte mä olisin sanonu varmasti, että mä oon afganistanilainen, mutta tällä hetkellä mä en sano, mistä mä oon, ei oo tunnetta. Ja monella mulla on sama juttu, et meillä on sama ongelma tai kriisi tai mikä onkaan, et me ei voida samastua pelkkään afganistanilaiseen tai suomalaiseen tai mihinkään muuhun.

Kahden kulttuurin välillä tasapainoilu on saanut edellisen kertojan kyseenalaistamaan omaa alkuperää ja kuulumistaan. Etenkin nuorilla saattaa olla haastavaa määrittää kuulumistaan, sillä samalla kun he puhuvat erinomaista suomea, käyvät Suomessa koulua ja rakentavat elämäänsä Suomeen, jokin haastaa heidän täydellistä kuulumistaan suomalaisten yhteisöön. Hall (2003) kuvaa yhteistä merkityskarttaa välineenä luomaan tunteen johonkin kulttuuriin kuulumisesta. Se luo siteen joka yhdistää, tunteen yhteisestä identiteetistä ja kuulumisesta yhteisöön. Kun ihminen kykenee asemoimaan itsensä jossain yhteisten merkitysten kentässä, hän tuntee oman identiteettinsä. Kulttuuri on eräs keskeisimmistä identiteetin muodostamisen, ylläpitämisen ja muuttamisen tavoista. (Hall 2003a, 85.) Afganistanilaistauksilla on monessa tapauksessa haasteita paikantaa itsensä suomalaisessa merkityskartassa, mikä aiheuttaa heille vaikeuksia asemoida itseään suomalaiseksi. Yhdistystoimijoiden kertomuksissa kuuluu esimerkiksi ero afganistanilaisen ja suomalaisen perinteen ja arvomaailman välillä. Seuraavassa kertomuksessa nuori yhdistystoimija kertoo omasta kulttuurisen identiteetin etsinnästä sekä siitä, miten se on motivoinut häntä toimimaan oman yhteisön parissa.

Meil (afganistanilaistauksiset nuoret) on samat tavoitteet, samat asiat täällä Suomessa, samat ongelmat, eletään samaa elämää Suomessa, keskustelu, mä en tiä ymmärräks sä... Mulla oli yläasteella pelkästään suomalaisia kavereita, mun parhaat kaverit oli vaan suomalaiset, lukiovaiheessa mä aloin vasta tajuaan et en oo todellakaan suomalainen et en voi olla samanlainen kun suomalainen. Yläasteella alko olla, et mennään koulun jälkeen sinne ja pelattiin keskenään pleikkaa ja menttiin pelaan fudist ja tolleen. Mut sit lukiovaiheessa, lukion lopussa se meininki muuttu

sillee, et mennään viikonloppusin tonne ja sit juodaan ja tälleen ja sit mä en pysty ite hyväksymään eikä suurin osa afganistanilaisista pysty olla niinku suomalainen et joka viikonloppuna juomaan, dokaamaan tälleen näin. Siinä vaiheessa mulla alko syttymään et pitäiskö mun vaihtaa vähän kaveriporukkaa, et muuten mä oon joka viikonloppu täällä sisällä enkä tee mitään tai sit mä meen väkisin niiden kanssa ja oon niiden kanssa niin sanotusti ”on hauskaa”, vaikkei ookaan. Silleen just et kun afganistanilaisilla on ne samat ongelmat et ne vois olla yhdessä ja keskustella keskenään et niinku suomalaiset sais olla arkisin futisreeneissä ja koulussa ja kaikkee et nehän näkee niitä ja näin kauppakeskuksissa ja kahvilla ja näin mut et olis sit siinä vieressä toisia afganistanilaisia et ne näkee, et on toisii ihmisiä, joilla on samoja ongelmia, et sä et oo yksin tässä yhteiskunnassa.

Kertoja kuvaa kamppailua, jollaista kahden kulttuurin välillä elävä nuori käy. Nuori, joka kunnioittaa afganistanilaista kulttuuria, perinnettä ja arvomaailmaa, ei löydä itseään suomalaisen nuoren merkityskartasta, eikä näin koe kuuluvansa täysin suomalaisten yhteisöön. Identiteetti ja kuuluminen liittyvät toisiinsa – identiteetti tuottaa tunnetta kuulumisesta tai kuulumattomuudesta. Identiteetti ja kuuluminen ovat toisistaan riippuvia, mutta kuitenkin hyvin erilaisia käsitteitä. Anthias (2009) erottaa identiteetin ja kuulumisen käsitteinä toisistaan niin, että identiteetti sisältää yksilöllisiä ja kollektiivisia narratiiveja itsestä ja toisesta, myyttejä alkuperästä, myyttejä tulevaisuudesta, joihin liittyy strategioita ja identifikaatioita. Kuuluminen on enemmän kokemuksia olemisesta osa sosiaalista rakennetta. (Anthias 2009, 233.) Edellisessä kertomuksessa kertoja kuvaa, kuinka hänen afganistanilainen taustansa afganistanilainen minä, kollektiivinen afganistanilaisuus ja siihen identifioiminen estää sen, että hän voisi olla suomalainen. Mielenkiintoista kertomuksessa on, että kertojaa ei ole suljettu suomalaisten nuorten yhteisön ulkopuolelle, vaan hän itse on kokenut kuulumattomuutta siihen. Vaikka kuuluminen onkin olennaisesti eksluusion, inklusion, sisäänpääsyn sekä osallistumisen ja osallisuuden käsitteistöä, kysymykset kuulumisesta nousevat usein esiin silloin, kun ihminen tuntee, että on olemassa tiloja, paikkoja ja identiteettejä, joihin ei kuulu tai ei voi kuulua niin, että niihin ei joko voi päästä sisälle osalliseksi tai niihin ei halua tulla sisälle. (Anthias 2009, 232). Keskeistä afganistanilaisten identiteetin rakentamisessa vaikuttaisikin olevan se, että he eivät voi eivätkä halua samaistua suomalaiseen yhtenäisenä näyttäytyvään identiteettiin ja olemiseen. Kun diasporisen subjektin oma identiteetti on haastettuna kulttuurisen ja etnisen eroavaisuuden vuoksi, myös kiinnittyminen ja kuulumisen tunne uuteen yhteiskuntaan joutuvat haastetuiksi.

Diasporisen tietoisuuden heräämisessä vaikuttaakin usein erilaisuuden huomaaminen ja vaaliminen, ei yritys tulla osaksi homogeenista valtakulttuurin kokonaisuutta (Kalra ym. 2005,

30). Afganistanilaisten yhdistysten toiminnassa kuuluu usein ajatus, että afganistanilaisten ei pidä hylätä kulttuuriaan ja arvomaailmaansa Suomessa. Tällöin oman kulttuurin ja yhteisön yhtenäisyyden vaaliminen ja säilyttäminen tulee yhdistystoiminnassakin merkitykselliseksi.

Erilaisuus näyttelee tärkeää roolia afganistanilaisen identiteetin rakentumisessa. Diasporinen tietoisuus identiteetistä muodostuukin muutoksen ja erilaisuuden tuottamisen kautta (Hall 1999, 251). Muutoksen ja erilaisuuden tuottamisen käsitän sen huomaamisena, että uudessa yhteiskunnassa yhteisöllinen ja oma identiteetti joutuu haastetuksi, jolloin vaaditaan sopeutumista ja muutosta. Oma kulttuurinen tausta ja identiteetti ovat valtakulttuurista poikkeavia, erilaisia, minkä huomaamisen jälkeen erilaisuutta ei haluta peittää ja tukahduttaa – ei yritetä mukautua täysin valtakulttuuriin, vaan erilaisuutta halutaan vaalia, jolloin erilaisuutta aletaan tuottaa erilaisin keinoin. Erilaisuuden tuottamisen kautta rakennetaan identiteettiä. Afganistanilaisissa yhdistyksissä oman erilaisuuden tuottamista tapahtuu sekä diskursseina että strategioina, puheena ja toimintana. Jo afganistanilaisen yhdistyksen perustaminen ja sen toimintaan osallistuminen on elettyä erilaisuutta ja erilaisuuden tuottamista toiminnan keinoin. Yhdistyksissä järjestetään paljon omaan kulttuuriin liittyviä tapahtumia, kuten kulttuurijuhlia ja uskonnon ja oman äidinkielen opetusta. Nämä ovatkin monen yhdistyksen toiminnan ydintä. Seuraavassa kertomuksessa yhdistysaktiivi kuvaa oman yhdistyksensä toiminnan lähtökohtia.

Lapsille ja vanhemmille pitää järjestää kulttuuriin liittyvää ja sitten lapsille äidinkieltä ja sitten ne, jotka on uskonnollinen niin jotain uskonnollista kanssa. Kulttuuri on tärkeä, koska me asutaan niinku täällä vieraassa maassa, sitten ne unohtuu, jos niitä ei opeteta ja opetella, mitä meidän kulttuurissa on ja mitä meidän historiassa on tapahtunu, se kaikki unohtuu. Niinku jos me asuttais omassa maassa niin ei meitä kiinnostais järjestää kulttuurijuhlia. Lapsille äidinkielen opetusta, koska niillä on niinku tällä hetkellä koulussa opetusta, mutta se ei oo afganistanilainen se opettaja. Se on iranilainen, se puhuu persiaa ja se on... se ei osaa kaikkee meidän kulttuurista. Koska joka maassa erilainen kulttuuri. Meillä on vielä ongelma äidinkielen kanssa, vielä se iranilainen opettaja opettaa niitä ja meillä ei oo tällä hetkellä ihan virallinen äidinkielen kurssi ja yritämme niinku enemmän.

Kertomuksessa herättää huomion se, että kertoja painottaa kulttuurin merkityksen korostuvan nyt, kun afganistanilaiset ovat vieraassa maassa. Kulttuurijuhlia halutaan järjestää nyt,

kun ei olla kotimaassa. Oman afganistanilaisen kulttuurin ja erilaisuuden tuottaminen, kulttuurin, uskonnon ja äidinkielen opetus ja kulttuurijuhlien järjestäminen tulee merkitykselliseksi uudessa maassa. Tällaisessa toiminnassa näkyy selkeästi erilaisuuden tuottamisen merkityksellisyys identiteetin rakentamisessa.

Äidinkielen tärkeys – joko sen opetus tai sen oppimiseen ja ylläpitämiseen kannustaminen on esillä monen yhdistyksen toiminnassa. Kieli onkin yksi keskeisimmistä kulttuurisista järjestelmistä. Samaa kieltä puhuvilla on mahdollisuus kommunikoida toistensa kanssa ja merkityksellistää maailmaa toisilleen. Yhteinen kieli antaa ihmisille kulttuurisen identiteetin asemoiden ihmistä. Kun ihminen puhuu jotain kieltä, hän kuuluu tiettyyn kielyhteisöön. (Hall 2003, 90.) Lisäksi useimmin esiintyvä etnisen identiteetin ilmentymä on kieli. Symbolisesti kieli voi toimia niin, että tietyn kielen puhuminen ilmentää tiettyä etnisyyttä. Kieli on usein viimeinen jäljellä oleva tunnus etnisestä identiteetistä, jonka kadottua etnisen identiteetin tunnistaminen on vaikea. (Kupiainen 1994, 39.)

Afganistanilaiset yhdistykset pitävät erilaisista toiminnan tavoitteistaan huolimatta tärkeänä sitä, että afganistanilaiset Suomeen muutettuaankin säilyttäisivät äidinkieltänsä. Yhteinen kieli mahdollistaa yhteisön koherenssin säilymisen. Toisaalta yksilön näkökulmasta, kun afganistanilainen Suomeen lapsena muuttanut lapsi säilyttää äidinkieltänsä, hän voi pitkään Suomessa asuttuaankin vielä kokea kuuluvansa afganistanilaiseen kulttuuriseen yhteisöön. Lapsilla ja nuorilla on koulussa oikeus oman äidinkielen opetukseen. Äidinkielen opetuksen järjestäminen on kuntien vastuulla, mutta käytännössä monessa tapauksessa harvinaisempien kielten opetusta ei ole. Edellisessä kertomuksessa nousee esille, että äidinkielen opetusta saattaa olla tarjolla, mutta sitä ei välttämättä koeta riittävänä, jos se ei sisällä kaikkea kielen kulttuurista ulottuvuutta. Äidinkielen opetus on afganistanilaisuuden tuottamista toimintana, seuraavassa esimerkki äidinkielen opetuksen merkityksen korostamisesta diskursiivisena.

Ja yksi erittäin iso asia missä me (yhdistyksen kanssa) haluamme olla äänessä, on oman äidinkielen merkitys lapselle ja nuorelle. Vaikka se on yhteiskunnan rooli ja opetusministeriön vastuu, silti me haluamme korostaa meidän nuorisolle, että oma äidinkieli on voimavara, sitä ei kannata menettää. Ja jos mahdollisuus, käy ihmeessä opiskelemaan omaa äidinkieltä, koska äidinkieli on rikkaus.

Läheskään kaikki yhdistykset eivät opeta omaa äidinkieltä, mutta pitävät sitä aina tärkeänä. Edellisen kertomuksen yhdistys haluaa vaikuttaa nuoriin olemalla äänessä – kertomalla nuorille, että äidinkieli on säilyttämisen arvoinen voimavara, yhdistys viestii diskurssin kautta nuorille äidinkielen säilyttämisen tärkeydestä.

6.2 Kotoutumista oman kulttuurin ehdoilla

Siinä missä afganistanilaisissa yhdistyksissä vaalitaan ja tuotetaan afganistanilaista kulttuuria ja identiteettiä, yhdistykset tekevät paljon työtä myös Suomessa asuvien ja Suomeen vasta muuttaneiden afganistanilaisten kotoutumisen edistämiseksi sekä osallisuuden lisäämiseksi. Yhdistykset tarjoavat monella tavalla turvaa ja apua kotoutumisessa. Yhdistyksissä tunnetaan oman yhteisön kotoutumiseen liittyviä tarpeita ja nämä tarpeet ohjaavat yhdistyksiä toimimaan.

Sillon koska perustimme niinku yhdistys ja me kirjoitimme meidän yhdistyksen säännöt ja mietimme, että mitä pitäis tehdä. Niin silloin kirjoitimme niinku, että lapsille äidinkielen kurssi järjestetään ja vanhemmille niinku ihmisille, jotka ei osaa suomen kieltä yhtään, niin heille järjestetään suomen kielen kurssi, että me opetetaan niille omalla kielellä suomen kieltä. Ja sitten niinku Suomen lakia me opetetaan niille vanhemmille ihmisille jotka tulee ihan uusina Suomeen ja jotka ei vielä osaa niin niille opetetaan säännöt.

Edellisessä kertomuksessa yhdistystoimija kuvaa sitä, miten he yhdistyksensä toimilla haluavat vaikuttaa afganistanilaisten erilaisiin tarpeisiin kotoutumisessa. Lapsilla ja nuorilla on hyvin erilaisia tarpeita kuin aikuisilla, lapset ja nuoret käyvät Suomessa koulua, jossa he ovat kosketuksissa suomalaisten kanssa oppien suomalaisesta yhteiskunnasta. Monissa yhdistystoimijoiden kertomuksissa esiintyy huolipuhetta lapsista, sillä he oppivat nopeasti Suomeen muuttamisen jälkeen suomalaisiksi ja huomaavat kuitenkin jossain vaiheessa, että eivät voikaan olla täysin suomalaisia, jolloin identiteetti joutuu koetukselle. Lapset siis tarvitsevat omaa kulttuuria säilyttävää toimintaa. Vanhemmat puolestaan tarvitsevat yhdistyksiltä tukea suomalaisen yhteiskunnan kanssa tutuksi tulemisessa, kuten suomen kielen oppimisessa ja Suomen lainsäädäntöön tutustumisessa.

Afganistanilaisten yhdistysten tekemän kotouttamistoiminnan tavoitteissa kuuluu afganistanilaisten kotoutuminen Suomeen yhteisön omilla ehdoilla. Tarkoituksena on, että afganistanilaisten ei tarvitse yrittää tehdä itsestään suomalaisia, vaan he saavat kunnioittaa omaa kult-

tuuriaan ja perinteitään kotoutuessa. Afganistanilaisissa yhdistyksissä luodaan mahdollisuuksia vastustaa assimilaatiota, pakkoa sulautua valtakulttuurin kulttuuriseen muottiin kotoutuessa. Yuval-Davis (1997) nostaa esille, että vaikka ihmiset pääsisivätkin sisälle hegemoniseen yhteisöön, heidän kollektiivinen identiteettinsä ei. Pakotettu assimilaatio estää vähemmistöjen voimaantumista ja toimijuutta. (Yuval-Davis 1997, 54.) Afganistanilaisten tapauksessa pakotettu assimilaatio tarkoittaisi sitä, että luopuisivat, joko omasta tahdostaan tai tahtomattaan, omasta kulttuuristaan ja tavoistaan ja sulautuisivat täysin suomalaiseen yhteiskuntaan tullen suomalaiksi. Pakotetussa assimilaatiossa ihmiset joutuvat luopumaan vanhasta identiteetistään pyrkien omaksumaan uutta. Kokonaan uudenlaisen minuuden rakentaminen saattaa kuitenkin olla ongelmallista ja hämmentävää. Esimerkiksi alaluvun 6.1 kertomuksissa yhdistystoimijat kuvasivat prosessia sekaisin menemisenä. Kotoutuminen Suomeen oman kulttuurin ja yhteisön ehdoilla mahdollistaa afganistanilaisille oman tilan, jolloin kotoutumisesta ei tule pakotettua assimilaatiota. Kun diasporisen yhteisön jäsenet kokoontuvat keskenään, he luovat omalle yhteisölleen tilaa ja toimintamahdollisuuksia uudessa yhteiskunnassa.

Suomessa perinteisesti kansalaistoiminta on ollut yhteiskunnallisen vaikuttamisen lisäksi merkittävä vaikuttaja yhteisen hyvän edistämiseksi, kuten lasten harrastustoiminnan ja virkistystapahtumien järjestäjänä (Nivala 2006, 49). Myös useat afganistanilaiset yhdistystoimijat kertovat yhdistysten järjestävän yhdessä liikuntaharrastuksia nuorille. Walseth (2008) on tutkimuksessaan huomannut, että liikunta on maahanmuuttajataustaisille, etenkin nuorille, tärkeä mahdollisuus kokea kuuluvuuden tunnetta sekä lisätä sosiaalista pääomaa. Liikuntaharrastuksissa syntyy sosiaalisia suhteita, jotka auttavat kotoutumisessa ja sopeutumisessa. (Walseth 2006, 12-15.) Yhdistykset tekevät töitä ja etsivät lapsille ilmaisia harrastusmahdollisuuksia ja pyrkivät myös mahdollistamaan aikuisille sopivia liikuntamahdollisuuksia.

Monet lapset pääsevät sen ilmaiseksi paikkaan, kahteen kertaan viikossa. Ja kerran kuukaudessa naiset pääsee, menevät tehdään jotain peliä, jalkapalloa tai squash tai jotain peliä ja nyt järjestämme uiminen, mutta ei ole vielä löytynyt paikkaa, koska moni muslimilainen käyttää hijab ja vielä ei ole mahdollista että miehet on mukana. Viime vuonna oli uimavuoro jossain pienessä paikassa, se vain sisään pääsee kahdeksan henkilöä ei enempää voi ei oo happea. Ja puhuimme kaupungin liikuntatoimen kanssa, olimme heidän kanssa kokous ja he sanoivat että miten voidaan järjestää tää. Käykö niin, jos me tulemme sisään että meillä on hijab ja sitten tulemme normaaliin aikaan? Ja sitten kun mä keskustelin meidän ryhmän kanssa niin he sitten sanoivat, että uimahijab on kaikki vartalo, että ei. Mutta etsimme vielä. He sanoo että ensi syksynä voitte saada oma uintivuoro. Pieni paikka löysimme, ja he sanoi jos teidän yhdistyksellä on rahaa, voitte

vuokrata jotain uimahallista jossain, mutta niin. Jos haluamme, että kunta auttaa niin sitten pienestä paikasta 7 henkilöä. Mutta ei meidän ryhmästä kukaan osaa uida. naiset ei osaa.

Edellisen kertomuksen esimerkki lasten harrastusmahdollisuuksien ja naisten uintivuorojen vaatimisesta kuvaa, miten yhdistyksissä luodaan mahdollisuuksia kotoutumiseen ja suomalaisen yhteiskunnan toimintatapojen omaksumiseen omilla ehdoilla. Urheilu, kuten uimassa käynti ja uimataito on Suomessa naisten keskuudessa tavallista, mutta afganistanilaisille vierasta ja monessa kunnassa omin ehdoin mahdotonta, kuten kertomus viestii. Pakottaminen suomalaiseen toimintatapaan, kuten osallistuminen yleisille uintivuoroille ilman uimahijabia ei edistäisi afganistanilaisnaisten osallisuutta ja kotoutumista, vaan estäisi heitä osallistumasta uintiharrastukseen kokonaan. Vaatimalla musliminaisille omia uintivuoroja yhdistykset pyrkivät mahdollistamaan naisten osallisuutta ja osallistumista suomalaisen yhteiskunnan toimiiin yhteisön oman kulttuurin ja ajatusmaailman edellytyksin. Seuraavassa kertomuksessa toimija selittää, miten heidän toiminnassaan syntyi nuorisotalo.

Tähän kaupunkiin kun muutettiin niin täällä oli kaikennäköstä, täällä oli somaleilla omii nuorisjärjestöi ja kaikennäkösiä ja sitten meiltä persiankieliltä puuttu. Ja afganistanilaisiltakin puuttu se nuorisjärjestö. Nää persiankieliset se on tosi suuri ryhmä et afgaanit ja iranilaiset ja niiltä puuttu, että mihin voi mennä. Niinku suomalaisilla on nuorisotalo joka suunnassa ja sitten joillakin perheillä on vaikeeta hyväksyä että niiden lapset menee suomalaisiin nuorisotaloihin, kun siellä on niinku se tyttö-poika sekasi ja näitä asioita. Ja sitte me aateltiin, että jos me tehään niinku ite. Että jos keräännyttään kerran viikossa perjantaisin tulee pojat ja lauantaisin vaikka tytöt erikseen ja sitä kautta perheet voi luottaa että voi tulla mukaan siihen ja sitä kautta verkostoitua ja sitten keskustellaan nuoret keskenään, että siellä ei oo ketään niinku valvojaa niin sanotusti, voi leikkiä, pelata ja kaikkee tai tehdä läksyitä yhdessä et mitä ylipäättään nuorisotaloissa tehään yleensä. Mut se olis semmosta, mitä perheet hyväksyy ja sen takii me aateltiin tehdä... Kun järjestetään näitä leirei ympäri Suomea kesäsin, erityisesti tytöillä on vaikeeta osallistua kun se uskonto ja kulttuuri estää sitä, niin me aateltiin että jos me tehään semmoinen leiri, missä olis joku afganistanilainen vetäjä tai iranilainen, joku muslimi, joku nainen vetäjä ja sit osallistuis pelkättään tyttöjä. Sit se olis semmonen, et perheet vois luottavaisin mielin lähettää lapsia sinne leirille ja kolutuksiin tai ihan millasta se toiminta onkaan, et keskenään suunnitellaan et mitä meiltä puuttuu ja sitä kautta.

Kertomuksessa nuorisotalon syntymisessä näkyy yhdistysten tekemä kulttuureja ja perinteitä yhdistelevä toiminta ja se, että afganistanilaisilla on itsellään asiantuntemusta siitä, miten kotoutumista ja osallisuutta voidaan edistää oman yhteisön sisällä, oman yhteisön ehdoilla.

Suomalaisessa yhteiskunnassa nuorison vapaa-ajanvietto keskenään on tavallista, eikä sitä kyseenalaisteta. Myös afganistanilaistaustaisilla nuorilla on halu yhteiseen keskinäiseen oleskeluun. Suomalainen yhteiskunta ja kulttuuri, kuten nuorison vapaa-ajanviettotavat aiheuttavat monen yhdistystoimijan kertomuksen mukaan afganistanilaistaustaisten vanhempien keskuudessa huolta ja epäluottamusta, minkä vuoksi afganistanilaisten nuorten osallistuminen suomalaisiin vapaa-ajan toimintoihin saattaa estyä. Maahanmuuttajalasten ja -nuorten liikuntaharrastuksiin osallistumista tutkineiden Fagerlundin ja Majjalan (2011) mukaan perheiden läsnäolo on monessa tapauksessa edellytys maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten liikuntaharrastuksen aloittamisessa ja osallistumisessa urheiluseurojen toimintaan. Vanhempien ennakkoluulot tai epätietoisuus siitä, mitä suomalainen liikuntakulttuuri tai vapaaehtoistoimintaan perustuvien urheiluseurojen toiminta tarkoittaa saattaa estää lasten harrastamisen. (Fagerlund & Majjala 2011, 41-42.) Myös afganistanilaiset yhdistykset ovat etsineet ja löytäneet keinoja, joilla nuoret voisivat osallistua harrastuksiin ja vapaa-ajan toimintoihin. Yhdistyksissä on huomattu, että nuoret saavat tilaa ja toimintamahdollisuuksia pienin askelin, kun vanhemmat tulevat tutuiksi suomalaisen toiminnan kanssa. Seuraavassa kertomuksessa on kuvaus yhdistyksestä, jossa huomattiin, että lapset ja nuoret pääsevät osallistumaan yhdistyksen toimintaan, kun myös vanhemmat otetaan mukaan.

Kun me alussa mietimme, että avataan yksi ryhmä, että naiset, lapset ja nuoret on yksi ryhmä ja ensin mietimme, että avataan ryhmä ja tässä kaupungissa on paljo nuorten ryhmiä, jotka tekee monikulttuurista työtä, esimerkiks ja sais olla yhdessä, mutta meidän kulttuuri on semmoinen, että perheet ei hyväksy, että nuoret osallistuu eri paikassa. Vielä me emme oppia, että jos meidän lapset pääsee semmoinen ryhmä, ei haittaa, ei tapahdu mitään. Mutta enemmän perheet miettii, että mitä jos uskonnolliset asiat sekoittuu, sosiaaliset asiat sekoittuu, mitä tarkoittaa, jos mun nuori pääsee semmoiseen ryhmään, onko hänellä tyttöystävä, onko poikaystävä? Jotain semmoista ajatusta heillä tulee. Mietin että miten on parempi, että avataan yksi ryhmä, missä naiset on yhdessä. Kaikki äidit ja lapset ja sitten keskusteleet ja he tulee sisään ryhmästä ja näet, millaista työtä ryhmä tekee. He voivat tutustua, he näkee, mitä se on ja jos siinä on suomalaiset mukana, onko haittaa vai onko jotain enemmän, että se ei haittaa jos ei osata kieltä, voimme oppia taas lisää heiltä. Mä aloitin nuorten asioista, mutta meidän kulttuuri ei hyväksy sitä, että lähettää nuoret jonnekin, mistä ei tiedä. En voi auttaa nuoria ilman, että perheet on mukana. Heidän piiri oli semmonen että kaikki koko ajan sanoo, että jos nuori tyttö ja poika on samassa paikassa, siitä tulee jotain, heillä on huoli, että tyttö ja poika aloittaa heti tyttö ja poikaystävästä. että he miettii, jos mun tyttö löytää poikaystävän ja se on väärästä uskosta, ja jos mun poika löytää tyttöystävän ja se on väärä uskosta.

Kertomuksessa kuuluu ymmärrys siitä, että lapsia ja nuoria ei voida ottaa väkisin mukaan yhdistyksen tarjoamiin harrastusmahdollisuuksiin, vaan vanhempia täytyy kuunnella. Kertomuksesta välittyy kokemus sekä oman yhteisön ja kulttuurin tunteminen. Kertoja itse kokee nuorten osallistamisen tärkeänä, mutta on ymmärtänyt, että toimintaa pitää tehdä yhteisön ehdoilla, yhteisön sisältä käsin, ei ulkoapäin määrättyinä ja annettuna. Kertomus heijastelee siitä, että suomalaiseen yhteiskuntaan sopeutuminen ja suomalaisten toimintatapojen ja omaksuminen ei voi tapahtua pakotetusti, vaan kokemuksen ja hyväksymisen kautta.

6.3. Neuvottelua siitä, mitä afganistanilaisuus Suomessa on

Afganistanilaiset yhdistykset tekevät toiminnallaan tilaa afganistanilaiselle kulttuurille suomalaisen valtakulttuurin keskellä. Afganistanilaiset haluavat päästä osallisiksi suomalaiseen yhteiskuntaan säilyttäen samalla mahdollisuuden vaalia omaa kulttuuriaan ja identiteettiään. Afganistanilaisen yhteisön sisällä on kuitenkin erilaisia näkemyksiä siitä, miten paljon vanhaa kulttuuria ja arvomaailmaa kuuluu säilyttää ja miten paljon uutta voi omaksua. Erilaiset näkemykset käyvät neuvottelua keskenään.

Tavat ja traditiot ovat voimakkaita kulttuuristen merkitysten ja identiteettien lähteitä yhdistäen nykyelämän edeltävien sukupolvien elämäntapoihin (Hall 2003a, 90-91). Tavat aiheuttavat myös jännitettä, kun neuvotellaan siitä, missä määrin ja miten kulttuuria ja traditioita vaalitaan. Diasporisissa yhteisöissä yhteisöjen yksittäiset jäsenet, etenkin nuorten sukupolvet kokevat erilaisten voimien, kuten perinteiden, vanhempien oletusten ja uuden yhteiskunnan oletusten ristivetoa. Monet neuvottelevat omia ratkaisuja sekä yhteisön sisällä että ulkopuolella. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että yhteisönsä perinteitä kunnioittavat naiset uskaltavat kyseenalaistaa niiden patriarkaalisen luonteen. (Hall 2003b, 289.) Tapojen ja traditioiden ja suomalaisen yhteiskunnan oletusten aiheuttama ristiveto on osana myös afganistanilaisten yhteisössä. Nuoret käyvät suomalaista koulua, puhuvat sujuvasti suomea ja ovat osana suomalaisten nuorten yhteisössä, mikä aiheuttaa afganistanilaisissa vanhemmissa pelkoa. Kuten alaluvussa 6.2 toin esille, pelko saattaa estää lapsia ja nuoria osallistumasta yhteiskunnan oletusten asettamaan toimintaan. Nuorten aseman lisäksi naisten asema aiheuttaa neuvottelua afganistanilaisen yhteisön sisällä. Neuvottelua leimaa ajatusten ja näkemysten erilaisuus.

Afganistanilaiset Suomessa ovat siis hyvin monimuotoinen ryhmä. Ryhmän sisällä on erilaisia näkemyksiä ja käsityksiä siitä, miten sopeutuminen uuteen yhteiskuntaan tulisi tapahtua. Kalra ym. (2005) ovatkin herätelleet keskustelua nähdä diaspora enemmän prosessina kuin homogeenisena ryhmänä. Tällöin diaspora käsitetään prosessina, jolla on vaikutusta siihen, miten ihmiset elävät siinä yhteiskunnassa, jossa elävät. Näin diaspora herättää tarkastelemaan kuulumista, paikkaa ja sitä, miten ihmiset elävät. (Kalra ym. 2005, 29.) Diaspora prosessina vaikuttaa sekä yhteisön sisällä, että sen ulkopuolella. Diaspora prosessina tarkoittaa yksilön ja yhteisön saamaa asemaa yhteiskunnassa. Prosessiin kuuluu myös neuvottelu siitä, millä ehdoilla asemaa tavoitellaan, kotoutumista tehdään, miten etnisyyttä ja erilaisuutta tuotetaan ja millaista kulttuuria syntyy.

Neuvottelu ei kuitenkaan ole mutkatonta. Useimmiten etnisyyttä tarkastellessa kysymyksenä ei ole vain se, mitä etnisyys on, vaan myös se, missä tilanteissa etnisyyden erilaisuuden konstruktioita tapahtuu. Tämä johtaa tarkastelun kohteeksi sosiaaliset ja rakenteelliset rajoitteet, sosiaaliset hierarkiat, valtasuhteet sekä sosiaaliset positioinnit sekä niiden intersektiot, jotka johtavat etnisyyden rakentumiseen sekä etnisten subjektiviteettien muodostamiseen. (Ruokonen-Engler 2009, 252.) Kun afganistanilaisen yhteisön sisällä käydään neuvottelua siitä, mitä afganistanilaisuus Suomessa on, millaista erilaisuutta tuotetaan ja millaista identiteettiä rakennetaan, on mielenkiintoista ja tärkeää huomioida se, ketkä saavat äänensä kuuluviin, kenen todellisuutta rakennetaan ja tuotetaan. Erilaisista näkemyksistä käytävissä neuvotteluissa syntyy jännitteitä. Jännitteet muodostuvat oman kulttuurin, identiteetin ja suomalaisen kulttuurin välillä. Yhdistystoimijoiden kertomuksissa kuuluu, että jännitteisyyttä syntyy ennen kaikkea afganistanilaiseen kulttuuriin kuuluvista sosiaalisista hierarkioista ja valtasuhteista sekä niiden haastamisesta. Yhdistystoimijat kertovat afganistanilaisten yhteisön sisällä vaikuttavista epätasa-arvoistavista käytännöistä ja yhteisön sisäisistä erimielisyyksistä, joihin he haluavat yhdistystoiminnalla vaikuttaa.

Diasporan käsite liittyy ajallisesti muuttuvaan relationaalisuuteen diasporien sisällä ja välillä. Diasporassa on kyse valtasuhteista, jotka samankaltaistavat ja eriyttävät muuttuvien diasporisten muodostelimen välillä. Toisin sanoen diaspora keskittyy valtarakenteisiin, jotka eriyttävät diasporia sisäisesti ja positioivat diasporia suhteessa toisiinsa. (Brah 1996, 183.) Yhdistystoimijat kertovat afganistanilaisessa kulttuurissa vahvana elävässä sukupolvien ja sukupuolten välisestä hierarkiasta, joka näkyy patriarkaalisina valtarakenteina. Samalla myös Afganistanin etnisten vähemmistöjen ja uskontoon liittyvät kysymykset aiheuttavat

ristiriitoja ja jännitettä yhteisön sisällä. Jännitteisyys kuuluu kertomuksissa toisaalta turhautumisena, jopa epätoivona, mutta samalla myös haluna rakentaa yhteistyötä ja vaikuttaa, poistaa etnisyyden, iän ja sukupuolen kautta rakennettua erontekoa ja niistä seuraavia valtasuhteita. Suomessa eläminen ja toimiminen vaatii afganistanilaiselta kulttuurilta sopeutumista, mikä on saanut kertojia mukaan lähtemään hakemaan muutosta yhteisöön.

6.3.1 Haasteena sukupuolten ja sukupolvien välinen hierarkia

Afganistanilaisten yhdistystoimijoiden kertomuksissa kuuluu vastustus afganistanilaista patriarkaalista perinnettä kohtaan. Yhdistystoimijat toivovat Suomessa asuvien afganistanilaisten miesten vallan naisia kohtaan vähentyvän ja naisten itsenäistyvän, mutta kokevat kamppailun haastavaksi, sillä patriarkaalinen perinne on vahva. Kysymykset sukupuolten suhteista ovatkin Yuval-Davisin (1997) mukaan kulttuuristen konstruktioiden ja sosiaalisten identiteettien sydämessä, minkä vuoksi ne johtavat myös kulttuurien kohtaamisia törmäyskurssille (Yuval-Davis 1997, 39). Suomalaisessa yhteiskunnassa itsenäinen ja työssä käyvä nainen on normi, mutta afganistanilaisessa perinteessä naisen asema on toinen, mikä aiheuttaa jännitettä suomalaiseen yhteiskuntaan sopeutumisessa. Seuraavassa yhdistystoimija kertoo, miten naiset on kytketty perheen ja kodin ylläpitämiseen, yhteiskunnasta syrjään.

Mä oon huomannut mun työssä, että ne naiset täällä kärsii, vaikka he on niinku Suomessa, vaikka he on Euroopassa. Mutta oikeesti, ne ei tiedä, mikä on laillista ja oikeudenmukaista täällä Suomessa. Tämän takia mä oon miettiny, että pitäis herätä ja herättää niitä naisia, jotka on asunut täällä pitkään. Esimerkiksi nainen on asunut täällä kahdeksan vuotta, mutta hän ei tiedä mikä on asumistuki. Hän ei tiedä mikä on äitiysraha, hän ei tiedä edes mikä on vanhempainraha, hän ei edes tiedä mikä on toimeentulotuki, mikä on heidän kodin vuokra, paljonko hän saisi kuukaudessa toimeentulotuki. Ja tää on sattunut mun sydämeen oikeesti. Okei, se on ihan ok mun näkökulmasta, et perheen boss on mies, mutta ei se pitäisi olla näin, että nainen ei tiä mistään muusta, kun kotitehtävä on keittiö ja synnyttää lapsia. Mun mielestä ei oo kivi-kausi, että naiset pitäisi olla sokea, nyt on se moderni elämä, että heidän pitäis oppia kaikkia asioita sekä kodin ulkopuolella että kodin sisällä.

A: no mistä se sitten johtuu, että kahdeksan vuotta Suomessa asunut ei tiedä?

X: Se koskee perheen tapoja, että mies kerää rahaa, mä siis tunnen aika monta kappaletta tällaisia, että hän menee Pakistaniin, pitää siellä hauskaa perheen ja sukulaisten kanssa ja nainen täällä yksin kahdeksan lapsen kanssa. Hän on raskaana vieläkin, sen päälle hän on raskaana, tää on afgaanielämän todellisuus. Sit toisella puolella on nuoret, jotka on ahkerat ja tekee paljon työtä ja opiskelee ahkerasti, mutta ei se riitä, ei se riitä.

Kertojan puheesta välittyy huolipuhe, huoli oman yhteisön naisten syrjäytymisestä ja jäämisestä yhteiskunnan ulkopuolelle. Samanlainen huolipuhe kuuluu voimakkaasti myös muissa haastatteluissa. Afganistanilaiset naiset jäävät kotiin hoitamaan perhettä miesten huolehtiessa perheen toimeentulosta. Kertojan puheesta kuuluu afganistanilaisesta perinteestä, afganistanilaisten perheiden tavoista poikkeava näkemys, jonka mukaan miesten valtaa yli naisten pitää kyseenalaistaa ja naisten asemaa parantaa. Kaipuu naisten emansipaatiolle välittyy usean yhdistystoimijan kertomuksesta, vaikka naisten voimaantumisen tukeminen ei olekaan jokaisen yhdistyksen ensisijainen tavoite.

Brah on tutkimuksessaan (1996) lähestynyt Britanniassa asuvia nuoria musliminaisia saadakseen ymmärrystä siitä, minkä vuoksi musliminaiset ovat aliedustettuina työmarkkinoilla. Hänen tutkimuksessaan kuuluu Britanniaan muuttaneiden muslimitaustaisten naisten huolipuhe naisten jäämisestä kotiin, työelämän ulkopuolelle. Naiset kritisoivat patriarkaalista diskurssia, jossa mies vastaa perheen elättämisestä asettaen naisen huolehtimaan kotitöistä. (Brah 1996, 140.) Huolipuhetta oman yhteisön naisten kotiin jäämisestä ja syrjäytymisestä on siis muuallakin kuin Suomessa. Brahin mukaan naisten heikko asema yhteiskunnassa ja työmarkkinoilla ei johdu vain työmarkkinoiden rakenteesta, vaan myös patriarkalisesta diskurssista ja ideologiasta, joka määrittää naisen asemaa yhteiskunnassa. Esimerkiksi Britannian kontekstissa patriarkaalinen ideologia näkyy kaikkialla yhteiskunnassa vaikuttaen kaikkien naisten asemaan, erityisesti kuitenkin nuorten muslimityttöjen asemaan. (Brah 1996, 144.) Patriarkaalisen ideologian haastaminen onkin monen yhdistystoimijan kertomuksen mukaan afganistanilaisen yhdistystoiminnan tavoitteena sekä diskursiivisesti, levittämällä omaa puhetta ja mielipiteitä naisten asemasta sekä toiminnalla, järjestämällä naisille omia kokoontumisen ja osallistumisen mahdollisuuksia.

Edellisessä afganistanilaistoimijan kertomuksessa kiinnittää huomion pohdinta siitä, että pitäisi herätä ja herättää naisia. Pohdinta kertoo aseman parantamisen haastavuudesta ja siitä, että muutosta lähdetään hakemaan naisista itsestään käsin. Yuval-Davisin mukaan haastavaa naisten aseman parantamisessa miesten dominoivissa yhteiskunnissa on se, että naiset eivät välttämättä ole passiivisia uhreja tai objekteja politiikoille, joilla esimerkiksi heidän lisääntymistä pyritään kontrolloimaan. Naisille on lisääntymisen myötä annettu rooli kulttuurin ja kansan säilyttäjinä, jolloin he ovat voimaantuneet roolinmukaisesta käyttäytymisestä. (Yuval-Davis 1997, 37.) Afganistanilaistenkin tapauksessa haaste naisten aseman parantamisessa saattaa olla juuri siinä, että naiset eivät välttämättä itse koe olevansa objekteja tai uh-

reja, vaan itse asiassa afganistanilaisuuden ja afganistanilaisen kulttuurin jatkumisen mahdollistajia. Myös Brah (1996) on tutkimuksessaan tehnyt huomion, että naisten asemoituminen patriarkaaliseen diskurssiin vaihtelee. Naista ei välttämättä ole asetettu, pakotettu tai alistettu diskurssiin. Osa naisista kannattaa naisten oikeutta työntekoon ja näin vastustavat patriarkaalista käsitystä miehestä perheen elättäjänä ja naisesta kotiin sidottuna. Samaan aikaan toiset naiset toistavat patriarkaalista arvomaailmaa. (Brah 1996, 149.)

Sukupuolten väliset suhteet ja naisen asema ovat yhdistystoimijoiden kertomuksissa yksi merkittävimmistä neuvottelunaiheista, joka afganistanilaisen kulttuuriin yhteisön sisällä liittyy. Kulttuurin tuottamisen käytänteet ovat sosiaalisen vuorovaikutuksen prosesseja, joissa motivaatio ja halu ovat mukana. Kulttuurit alkavat näin resonoida yksilöllisten kokemusten kanssa. Kulttuureista tulee tapoja, joilla yksilöt käsittävät itseään, yhteisöjään ja maailmaa. Käsitukset sukupuolten suhteista ovat kulttuureiden tuottamiselle keskeisiä, minkä vuoksi niistä pyritään myös pitämään kiinni. (Yuval-Davis 1997, 42-43.) Kokemus kulttuurista ja sen tuottamisesta on siis hyvin henkilökohtainen. Kun yksilöt käsittävät itseään, identiteettiään, yhteisöjään ja maailmaa kulttuurin kautta, heidän täytyy myös määrittää omaa suhdettaan kulttuuriin ja sen tuottamiseen. Näin syntyy myös erilaisia käsityksiä siitä, mitä kulttuurin tuottaminen on. Erilaiset näkemykset kulttuurin tuottamisesta – ovatko naiset asemaansa alistettuja vai asemassaan voimaantuneita, aiheuttavat jännitteitä. Naisten kotiin jääminen aiheuttaa työelämän ulkopuolelle jäämistä ja näin ainakin suomalaisilla mittareilla syrjäytymistä, mutta haasteellista on todella, missä määrin naisia voi herättää, missä määrin heidän täytyy sopeutua suomalaisuuteen?

Afganistanilaiset yhdistystoimijat kertovat, että yhteiskunnan ulkopuolelle jääminen ei koske vain Suomeen aikuisena muuttaneita afganistanilaisia, vaan se saattaa olla myös monen Suomessa kasvaneen nuoren afganistanilaistaustaisen tytön tulevaisuus. Nainen työelämässä saatetaan nähdä vaarantavan miehen asemaa antaen käsityksen, että hän ei ole kykenevä elättämään perhettään. Lisäksi naisen työskentelyä kodin ulkopuolella saatetaan pelätä, sillä sen voidaan ajatella aiheuttavan ikäviä puheita, jotka voivat olla haitaksi naisen maineelle. (Brah 1996, 144.) Naisia ja tyttöjä suojellaan, eivätkä he aina uskalla puhua omasta puolestaan, toimia oman tahtonsa mukaisesti.

Haluan, että nuoret tytöt ja naiset uskaltavat puhua omat ajatukset, uskaltavat sanoa perheessä, että haluan päästä suomen yhteiskuntaan sisään, monet ei uskalla. Että heillä on enemmän vapaa

mieli ja vapaa sana omasta perheestä. Sitten toivon, että meidän lapset ja nuoret pääsee paremmin Suomen yhteiskuntaan, koulutukseen, hyvään työpaikkaan.

Kertomuksesta välittyy, että miesten vahvan aseman lisäksi vanhempien kunnioittaminen elää afganistanilaisessa yhteisössä voimakkaasti, mikä ajaa nuoria naisia haastavaan tilanteeseen. Vanhempien tahdon toteuttaminen ei kuitenkaan koske vain nuoria tyttöjä ja naisia, vaan myös nuoria poikia ja miehiä. Monille afganistanilaisille suomalaisten nuorten elämä näyttää vanhempien tahdosta vapaana, ja nuoret afganistanilaiset taas joutuvat tasapainoilemaan suomalaisen yhteiskunnan suoman vapauden, omien haaveiden toteuttamisen ja vanhempien toiveiden ja kunnioittamisen välillä. Seuraavassa kertomuksessa välittyy kertojan toive, että nuoria täytyy herättää ajattelemaan omia oikeuksiaan. Ajatuksessa on yhtymäkohta naisten aseman parantamisen kysymyksiin, siinä missä naisten, myös nuorten täytyy itse vaatia asemansa parantumista, jos muutosta halutaan saavuttaa.

Tää asia täytyy laittaa nuorten takaraivoihin, se ei riitä, kun meidän aikuiset ihmiset, jotka neuvoo meitä ja aina sanoo, että minä olin sitä ja tätä Afganistanissa. Me olemme fyysisesti ja psyykkisesti Suomessa, älkää neuvoko meitä, miten me tehdään, me olemme Suomessa emmekä Afganistanissa. Teidän neuvo ehkä on toiminut siellä, Suomessa toimii maassa maan tavalla. Suomen järjestelmä vie eteenpäin, teidän tehtävä on vain mahdollistaa. Yksi tehtävä ja yksi iso asia, jota me haluamme omassa yhdistyksessä ajaa, on nuorten naimisiinmenon estäminen. Meidän nuoret menee 20-vuotiaina naimisiin. Mä en oo mennyt, koska mä oon sanonut selvät sävelet mun äidille, että mä en mene naimisiin ennen, kun mulla on maisterin tutkinto. Äiti joka ikinen ilta sanoo, voi kun sulla olis vaimo ja lapsia, mutta jos nuoret pysyy omilla jaloilla, eikä vaan alistu omiin vanhempiin, hyvä. Ja se ei tarkoita, että mä en kunnioita mun äitiä. Kyllä mä kunnioitan äitiä täysin, mutta naimisiinmeno on mun henkilökohtainen asia. Ikävä kyllä suuri osa afganistanilaisista ei menesty sen takia, että nuorena he menee naimisiin ja perheasiat, perhe tulee esille ja mikä jää vaihtoehtona? Bussikuljettaja, taksikuljettaja, pizzan paistaja, jos on todella huippu, tulkki jos on todella huippu, koulunkäynnin avustaja. Herranjumala, Suomessa sä pääset lääkäriksi, pilotiksi, opettajaksi, pedagogiksi! Satoja ammatteja on, pitäiskö tyytyä vaan neljään ammattiin? Missä on vika? Vika ei oo meiän järjestelmässä. Vika on meiän järjestössä, vika on meidän kotikasvatuksessa. Kotona ei oo kasvatettu sillä tavalla kun pitäis.

Kertoja nostaa afganistanilaisen tradition ylläpitämisen, patriarkaalisuuden ja vanhempien tahdon mukaan elämisen merkittävämmäksi syyksi sille, minkä vuoksi afganistanilaiset ei-

vät ole Suomessa korkeasti kouluttautuneita. Kertomus herätti mielenkiintoni, sillä usein yhteiskunnan rakenteellisia ongelmia pidetään suurena tekijänä maahanmuuttajien alhaisen koulutustason takana. Suomessa on järjestelmä, joka mahdollistaa kouluttautumisen, mutta useassa tapauksessa korkea koulutus vaatii järjestelmän mukautumista käyttäytymistä, suomalaiseseen yhteiskuntamalliin ja kulttuuriin sopeutumista, jossa naimisiinmenoa ja lasten hankkimista lykätään, kunnes tutkinto on suoritettu ja työpaikka saatu. Seuraavassa kertomuksessa yhdistystoimija kertoo, miksi muutoksen täytyy lähteä nuorista.

Se muutos asennemuutos tapahtuu siinä perheessä. Ja mikä siihen voi vaikuttaa? A kokemus b koulutus c tietous. Mut jos niitä ei ole, on tosi vaikeaa. Mitä sinä voisit odottaa? Lukutaidoton äiti, yksinhuoltaja, menettänyt oman miehen ja hänellä 6 lasta, ei semmosesta äidistä voisi odottaa. Voisi odottaa, että hän voisi kasvattaa terveet lapset yhteiskuntaan. Meidän yhdistyksen idea on, että jos me onnistumme kymmenen vuoden päästä saada 200 afganistanilaista nuorta miestä ja tyttöä yliopistoon, ja korkeakouluun, me olemme päässyt meidän tavoitteeseen. 10 vuoden päästä 200, 20 vuoden päästä 400, 30 vuoden päästä jo 1000 ja 1000 yliopistolaisia yksilöitä, siinä on 1000 perhettä ja se on iso määrä. ja tää on meidän yhdistyksen idea.

Kertomukset afganistanilaisen perinteen synnyttämästä sukupuolten ja sukupolvien välisestä hierarkiasta heijastelevat, että Suomessa asuvilla afganistanilaisilla on erilaisia käsityksiä afganistanilaisesta kulttuurista ja siitä, miten sitä Suomessa toteutetaan – kunnioitetaan, säilytetään, mutta samalla muokataan suomalaiseen kontekstiin sopivammaksi. Yksi kertoja viittaa nuorten valintaan mennä nuorena naimisiin vanhempien tahtoon alistumisena ja käyttää voimakkaita ilmauksia, kuten että yhdistystoiminnassa yksi tärkeä asia on nuorten naimisiinmenon estäminen, toinen kertoja pitää ihan hyväksyttävänä sitä, että mies on perheen pää, mutta siitä huolimatta naisten täytyy pystyä toimimaan yhteiskunnassa. Lähestymistavat vaihtelevat maltillisesta radikaaliin. Osa kokee, että myös vanhaa perinnettä täytyy kunnioittaa, osa taas, että nuorten täytyy pyrkiä irrottautumaan osittain vanhempiensa traditiosta ja arvomaailmasta. Kertomukset ilmentävät sitä, miten kulttuurit eivät koskaan ole yksinkertaisia, yhtenäisiä kokonaisuuksia, vaan eroista ja yhtäläisyyksistä, jatkuvuuksista ja uusista osista koostuvia. Kulttuurien merkitykset muokkautuvat jatkuvasti käynnissä olevassa kulttuurisessa neuvotteluprosessissa, joka muovautuu jatkuvasti pystyäkseen käsittelemään jännitteitä. (Hall 2003a, 97.)

6.3.2 Ristiriita käsityksessä kollektiivista

Vaikka puhutaankin afganistanilaisesta yhteisöstä ja afganistanilaisten yhdistyksistä, ei yhteisön ja yhdistysten sisällä aina olla samaa mieltä toiminnasta, mikä näkyy muun muassa keskustelussa kulttuurista; sukupuolesta ja iästä. Hall (2003) huomauttaakin, että etniset vähemmistöyhteisöt eivät ole yhtenäisiä kollektiivisia toimijoita (Hall 2003b, 269). Kollektiivisina toimijoina afganistanilaisiakaan ei voi nähdä, vaikka he yhdessä toimivatkin tiettyjen tavoitteiden eteen. Afganistanilaiset yhdistyksetkin ovat joissain tapauksissa eri mieltä siitä, mitä yhdistystoiminnalla tulisi saada aikaan. Afganistanilaisuus, afganistanilaisen yhteisön ja esimerkiksi afganistanilaisten yhdistysten liiton perustaminen saa yhdistystoiminnankin näyttäytymään kollektiivisena toimintana. Brah nostaa keskeiseksi huomioksi diasporisessa kollektiivisessa meisyyden rakentamisessa sen, kuka saa prosessissa äänensä kuuluviin. Miten sosiaalisia jakoja tehdään, miten jaoista neuvotellaan, kun rakennetaan ”meitä?” Mikä ”meidän” suhde on ”muihin”, ketä ”muut” ovat? (Brah 1996, 184.) Sukupuolten ja sukupolvien välinen hierarkia vaikuttaa afganistanilaisessa yhteisössä ja yhdistystoimijoiden mukaan myös afganistanilaisten yhdistysten toiminnassa. Kyse ei näin ole vain siitä, haluavatko naiset ja nuoret saada äänensä kuuluviin, sillä yhdistystoimintaan lähteneenä he varmasti haluavat. Kyse on siitä, pääsevätkö nuoret ja naiset vanhempien ja miesten rinnalle yhdistystoiminnassa, pääsevätkö he tärkeisiin tehtäviin ja mukaan päätöksentekoon? Seuraavassa kertomuksessa toimija kuvaa toiveettaan, jossa naiset voisivat nousta entistä vaikuttavampaan asemaan suomalaisten yhdistysten tavoin myös afganistanilaisissa yhdistyksissä.

Suomalaisissa yhdistyksissä naiset on olleet hyvin äänessä. Meillä ei niin hyvin. Kuinka pitkään syrjintää naisia kohtaan? Tää ei oo hyväksyttävää! Minun unelma on se, että afganistanilaisten liiton puheenjohtaja on nainen, nuori nainen. Koulutettu nainen. Hänen pitäis ymmärtää tyttöjä, poikia ja perheitä hyvin. Onko liitto valmis valitsemaan naista puheenjohtajaksi? Jos Suomi on valmis valitsemaan naisen presidentiksi, miksi me ei? Tässä on vielä mentävä pitkä askel eteenpäin. Tämä täytyy tapahtua liitossa. Ja toinen asia, 50-50, jos hallituksessa on 10 jäsentä, 5 pitää olla naisia ja 5 miehiä, se on mun toive. Ja erilaisista etnisistä ryhmistä pitää olla, ei vaan tietty etninen ryhmä. Ja antaa nuorille mahdollisuus oikeesti kertoa omia sydämenasioita, koska afganistanilaiset nuoret ovat paljon paljon avoimempia, fiksumpia ja avarakatseisempia kuin nää lääkärin, professorit ja nää poliitikot, ne on sotkeneet meidän maailman täysin.

Kertoja viittaa Suomen afganistanilaisten yhdistysten liittoon esittäessään toiveen naispuheenjohtajasta. Naisten jääminen miesten varjoon jatkuu afganistanilaisissa yhdistyksissä,

mihin kertoja esittää liiton järjestäytymisessä ratkaisua sukupuolikiintiöistä. Kiintiöiden perustelu tulee kertojan mukaan siitä, että naiset ovat aidosti syrjinnän kohteina, eikä naisia olla valmiita valitsemaan tärkeisiin tehtäviin. Lisäksi kertoja viittaa liiton tasapuoliseen edustukseen Afganistanin etnisistä ryhmistä, joiden käsittelyyn palaan myöhemmin tässä luvussa. Afganistanilaisissa yhdistyksissä siis naiset joutuvat taistelemaan saadakseen äänensä kuuluviin, mutta myös nuoret ovat samassa kamppailussa. Seuraavassa nuori yhdistystoimija kertoo nuorten vaikeudesta vaikuttaa afganistanilaisessa yhdistystoiminnassa.

Ikään liittyy hierarkiaa, et sen mä tiän vaik siitä (afganistanilaisten yhdistysten) liitosta, että vaikka mulla ei oo siitä mitään siis silleen, et vaik mä kuinka olisin aktiivinen, ja vaikka mä kuinka haluaisin, niin sinne mulla ei oo asiaa. Et sinne aina joku vanha, vanhempi ihminen ja kokenut ihminen (Afganistanissa), et se on semmosta näissä järjestöissäkin, et jos sinne kokouksiin menee, niin suuri osa on siellä ikäihmisiä, jotka on Afganistanissa ollu jotain, tehny jotain suurta, et niinku se vaikuttaa tosi paljon, et jos mä kommentoin tai sanon jotain mielipidettä, niin kyllä kuunnellaan, mutta ei oteta tosissaan, koska nuori, ei oo kokenut, ei tiä asiasta mitään. Se on silleen et aina vanhemmat ihmiset. Jos mä haluan sanoo mun mielipidettä, mä kerron vanhemmalle sukulaiselle ja se kertoo sen sitten kokouksessan, jos se on sen mielestä hyväksyttävä asia. Ja sitten nää toiset nuoret, jotka haluais vaikuttaa, mutta sitten jos niillä ei oo tutut sukulaiset tai vanhemmat mukana, niin miten ne voi kertoo mielipiteitään? Ei se onnistu, et mä meen ite kerton kokoukseen näitä asioita.

Se, kenen ääni afganistanilaisissa yhdistyksissä ja afganistanilaisuuden rakentamisessa kuuluu, vaikuttaa yhdistystoimijoiden kertomusten perusteella olevan aidosti relevantti kysymys. Jos nuorilla tai naisilla on ehdotuksia, tai jos he ovat eri mieltä yhdistysten toiminnasta ja tavoitteista eivätkä he saa mahdollisuutta vaikuttaa, jää kollektiivisen afganistanilaisuuden rakentaminen afganistanilaisille miehille. Näin myös kollektiivinen afganistanilaisuuden rakentaminen tapahtuu tietyn ryhmän ehdoilla.

Martikainen ja Pyykkönen kirjoittavat, että maahanmuuttajayhdistyksiä on Suomessa runsaasti ja niiden suurta määrää on selitetty muun muassa maahanmuuttajaryhmien sisäisillä eroilla, erilaisilla tarpeilla ja asemilla. Toisaalta myös yhdistyksissä keskeisissä asioissa toimivien henkilöiden välisillä ristiriidoilla saattaa olla vaikutusta yhdistysten suureen lukumäärään, kun ilmentyneiden ristiriitojen seurauksena on perustettu uusia yhdistyksiä. (Martikainen & Pyykkönen 2013, 286.) Monet afganistanilaiset yhdistystoimijat kertovat, että

heidän on toisinaan haastavaa luoda yhteistyötä muiden yhdistysten kanssa, sillä eri yhdistyksissä on erilaisia käsityksiä siitä, mikä yhdistystoiminnan tarkoitus on. Toisissa yhdistyksissä uskonnollinen toiminta on pääasiallista, jolloin uskonnon vaikutus näkyy kaikessa yhdistyksen toiminnassa. Jotkut yhdistykset pitävät yhteisen identiteetin ja kulttuurin ylläpitämistä tärkeänä, toiset taas ennen kaikkea sitä, että afganistanilaisille opetetaan Suomen yhteiskunnassa tarpeellisia tietoja ja taitoja. Monet yhdistykset haluavat mahdollistaa osallisuutta järjestämällä harrastusmahdollisuuksia, eivät kuitenkaan kaikki. Erilaiset näkemykset ovat johtaneet useiden yhdistysten syntymiseen. Lisäksi naiset ja nuoret ovat perustaneet omia yhdistyksiä, kun eivät ole päässeet ääneen muissa yhdistyksissä.

Monet afganistanilaiset yhdistystoimijat kuitenkin näkevät ongelmia siinä, että yhdistykset toimivat erillään toisistaan. Monet yhdistykset haluaisivat tehdä yhteistyötä muiden afganistanilaisten yhdistysten kanssa, mutta yhteistyön synnyttäminen tuntuu vaikealta. Yhteistyötä kaivataan etenkin silloin, kun tarkoitus on vaikuttaa afganistanilaisten asemaan Suomessa ja saada afganistanilaisia näkyvämmiksi, mikä näkyy esimerkiksi seuraavassa kertomuksessa.

Onhan se hyvä sillee, nyt kun kattoo näitä afganistanilaisia järjestöjä on tosi paljon Suomessa, mut ne ei hirveesti saa aikaan ainakaan keskenään. Niillä ei oo hirveesti yhteistyötä keskenään, kaikki tekee omassa porukassa jotain. Mut jos tekis niinku kolme neljä yhdistystä porukassa tai tekis yks yhdessä jotain asiaa, niin se oli paljon näkyvämpi ja monipuolisempi paljon enemmän sais aikaan. Mut mä en tiä et miks afganistanilaiset ei osaa, aina joku tekee ittekseen jotain ja toinen tekee ittekseen jotain, et ehkä se liitto olis hyvä et ne tekis jotain keskenään.

Kertomuksesta välittyy kaipuu yhteistyölle ja kollektiivisemmalle vaikuttamiselle. Kertoja viittaa afganistanilaisten yhdistysten liittoon ja moni muukin yhdistystoimija kertoi haastattelussaan uskovansa afganistanilaisten liiton luovan lisää mahdollisuuksia yhteistyön syntymiselle ja kehittymiselle. Osa yhdistystoimijoista kuitenkin myös epäili liiton mahdollisuuksia viitata afganistanilaisten yhteistyön vaikeuteen. Suomen diasporisista yhteisöistä yhteistyön vaikeus koskettaa yhdistystoimijoiden mukaan erityisesti afganistanilaisia, eikä yhteistyön vaikeus liity ainoastaan sukupuolten ja sukupolvien väliseen hierarkiaan tai erilaisiin käsityksiin yhdistystoiminnan tavoitteista.

Mun mielestä... olemme tehnyt aika monta vuotta sen somaliyhdistyksen kanssa yhteistyötä ja se on mennyt aika hyvin, että olemme järjestäneet monta kertaa nuorille, jotka on vasta tullut Suomeen, somalialaisille ja afgaaneille. Ja sitten yks vieläkin olemme järjestäneet pari kappaletta

somaliyhdistys ja virolainen yhdistys oli mukana, ja se meni aika hyvin. Afganistanilaisilla sitten taas tulee se, että ei halua tehdä työtä muiden yhdistysten kanssa eli kaikki haluavat esittäytyä itsensä ja itsenäisesti. Mä en oikeesti tiedä miksi, vaikka mä tykkään tehdä työtä paljon paljon työtä muiden kanssa, koska sitten meistä tulee vahvempi, meille tulee enemmän voimia, enemmän tietoa ja kaikki, mutta monet yhdistykset ei halua tehdä yhteistyötä.

Kertomuksessa kuuluu kokemus siitä, että afganistanilaiset yhdistykset ovat Suomen muiden maahanmuuttajaryhmien yhdistyksiä huonompia ja haluttomampia tekemään yhteistyötä ja kehittämään toimintaansa. Maahanmuuttajien yhdistystoimintaa Suomessa tutkineet Martikainen ja Pyykkönen ovat huomanneet, että yhdistysten toiminnan kehittyneisyys riippuu siitä, miten kauan yhteisö on ollut Suomessa. Pitkään Suomessa olleet toimivat tavoitteellisemmin ja organisoiduimmin. Poikkeuksena tästä ovat afganistanilaiset, jotka ovat olleet Suomessa pitkään, mutta joiden yhdistystoiminta painottuu edelleen etnis-kulttuuriseen toimintaan. (Martikainen & Pyykkönen 2013, 288.) Yhdistystoimijat selittävät toiminnan kehittymättömyyttä ja yhteistyön vaikeutta Afganistanin historialla. Afganistan on heimoista koostuva valtio ja heimot ovat olleet Afganistanin pitkään kestäneessä sodassa osallisina (ks. Ravela 2011). Afganistanin heimojen väliset erimielisyydet ja historiasta juontavat jopa vihamielisyydet ovat Suomeen muuttaessa kulkeneet afganistanilaisten mukana. Yhdistystoimijat kertovat, että afganistanilaisten etnisyys näkyy voimakkaasti myös yhdistystoiminnassa ja usein afganistanilaiset yhdistykset ovatkin profiililtaan tietyn etnisen vähemmistön yhdistyksiä. Luottamuksen rakentaminen etnisten vähemmistöjen välillä tuntuu haastavalta. Eräs toimija kuvaa haastavuutta seuraavassa kertomuksessa.

Kun me järjestetään yhdistyksenä tai me halutaan tehdä jotain, niin tarkoituksena on se, että kaikki, tai ainakin afganistanilaiset yhdistykset, ne olis mukana siinä ja et saada jotenkin niinku tätä yhteistä toimintaa, ku me ollaan tosi vaikea kansa, siis hirveän vaikea. Ku Afganistan muodostuu eri heimoista ja kielistä ja siinä on niinku näin... tosi vaikee tulla mukaan, kun meillä on niinku heimoja kaikki. Niin ja nyt kun on sota meneillään, niin ne aina syyttää toisiaan kaikesta. Täälläkin on sitä samaa juttua, että vaikka täällä ollaan avoimempia sen suhteen, että ei oo niitä juttuja, ja ollaan kaikki samasta maasta ja meitä on niin vähän täällä, niin ollaan kaikki yhdessä ja yritetään pysyä yhdessä ja kun tehdään kaikkea niin nautitaan elämästä. Mut jossain vaiheessa ne tulee aina esiin, joku sanoo jotain ja joku luulee, että se sanoo sen koska mä oon niinku tästä vähemmistöstä tai silleen...Siis tarkoitus on se, että saatais tällanen pois. et kaikki ollaan afganistanilaisia ja kaikki ollaan ihmisiä, et tehään jotain, mistä hyödytään täällä... ja ehkä tulevaisuudessa voidaan auttaa omaa maata siellä.

Vaikka afganistanilaisuus ja etnisuus Suomessa on jo valmiiksi erilaisuutta ja erilaisuuden tuottamista, afganistanilaisten tapauksessa siitä tekee haastavaa juuri se, että etnisten ryhmien välille liittyy sotainen historia. Monet afganistanilaisissa yhdistyksissä toimivat ovat eläneet vaikeita ja sotaisia aikoja Afganistanissa. Monet Suomessa toimivat afganistanilaiset yhdistykset kuitenkin toivoisivat, että nämä vanhat sotaiset muistot voitaisiin unohtaa, afganistanilaiset kokoontuisivat yhdessä ja alkaisivat vaikuttaa yhteisiin asioihinsa. Toivomus etnisten erimielisyyksien unohtamisesta ja afganistanilaisten yhteistyön rakentamisesta vaikuttaa nousevan nuorten afganistanilaisten puheessa esille voimakkaammin kuin vanhempien. Vanhemmilla afganistanilaisilla on pidempi kokemus maansa historiasta ja sen haasteista, voiko siis olla niin, että vanhemmilla etninen tausta, etnisten rajojen rakentaminen ja niiden vaaliminen on tärkeämpää kuin nuorilla? Mielenkiintoinen huomio monissa kertomuksissa on se, että nuoret yhdistystoimijat kertovat afganistanilaisten yhdistystoiminnan haasteisiin vastauksena sen, että ”ne”, alkaisivat tehdä jotain keskenään ja kehittää yhteistyötään. Nuorille yhteistyön haasteet siis näyttäytyvät ”niiden”, muiden, vanhempien haasteina, ei heidän haasteinaan. Seuraavassa esimerkissä nuori yhdistystoimija kuvaa näkemystään muiden afganistanilaisten yhteistyön kehittymisestä.

Niiden pitäis kehittää oma yhteistyö siis keskenään, se on ensimmäinen juttu, mikä heidän pitäis tehdä. Mä en ollu siellä toisessa seminaarissa, mutta siinä ensimmäisessä seminaarissa huomas, että ne on vähän niinku vihollisia, et sä huomasit, että heillä on ollu riitoja tavallaan, se on vähän lapsellista. Aina tulee riitoja, aina tulee erimielisyyksiä, mut ne pitää vaan niinku ratkasta! Puhua, tehdä päätöksiä, ja mennä sen mukaan, ei siitä pitäis niinku kantaa kaunaa ja jatkaa monta vuotta ja aina kun on mahdollisuus niin muistuttaa siitä.

Yhdistystoimijoiden kertomukset afganistanilaisen kollektiivin rakentamisesta antavat viitteitä siitä, että siinä missä kulttuuriset konstruktiot, myös kulttuurisesti toisten konstruktiot ovat dynaamisia ja täynnä ristiriitoja. Haastattelutilanteissa ja erityisesti haastatteluaineistoja käsitellessäni kiinnitin huomiota siihen, että kysymykset sukupuolten ja sukupolvien välisestä hierarkiasta sekä afganistanilaisten kokemus etnisyydestä haasteena olivat olleet aiheita, jotka olivat hankkeen aikana nousseet esille keskusteluissa siellä täällä, mutta ei missään vaiheessa niin, että niitä olisi haluttu ratkaista. Haasteista vaiettiin hankkeen aikana. Vasta haastatteluiden aikana ymmärsin, miten merkittävänä ongelmana yhdistystoimijat näkevät afganistanilaisessa yhteisössä ja myös yhdistysten sisällä patriarkaalisen diskurssin ja

sen, että afganistanilaiset kantavat maansa historiaa ja etnisten vähemmistöjen erimielisyyksiä mukanaan Suomessa ja myös yhdistystoiminnassa. Tulkitsen niin, että ongelmista ei hankkeen aikana pystytty tai haluttu keskustella, vaikka se olisi ehkä ollut uuden yhteistyön aloittamisessa merkityksellistä. Afganistanilaisten yhdistysten liiton syntymisen jälkeen mielenkiintoiseksi seurannan kohteeksi jääkin, pääsevätkö kaikki, naiset, nuoret ja eri etnisten vähemmistöjen edustajat tasapuolisesti liitossa ääneen

7 VASTALAUSEITA SUOMALAISILLE POISSULKEMISEN PROSESSEILLE

Afganistanilaisissa yhdistyksissä vaikutetaan afganistanilaisten kotoutumiseen ja afganistanilaisten osallisuuden lisääntymiseen Suomessa. Tämän lisäksi yhdistyksissä halutaan myös vaikuttaa suomalaiseen yhteiskuntaan, siihen, millaisia mahdollisuuksia afganistanilaisille Suomessa annetaan. Maahanmuuttajayhdistyksiä tutkittaessa onkin todettu, että yhdistykset kamppailevat sekä pääsystä osaksi hegemoniaa että hegemonian ehdoista. Yhdistyksissä yhdistysten toimijat kokoontuvat yhteisten intressiensä ympärille ja muokkaavat edelleen intressejä ja niiden ilmauksia kollektiivisella toiminnallaan. Yhdistyksillä on vaikutusta siihen, millaisiksi yhteiskunnan ryhmäidentiteetit ja -intressit muotoutuvat ja vakiintuvat (Martikainen & Pyykkönen 2013, 283.) Yhdistyksissä mahdollisuus vaikuttaa liittyikin kollektiiviseen kokoontumiseen, kollektiivisten intressien selkiyttämiseen ja intressien ilmauksiin. Afganistanilaisilla kollektiivinen toiminta on vielä tähän asti ollut haasteellista, mutta yhdistystoimijoiden kertomuksista välittyy toive, että tulevaisuudessa yhteistyön kehittyessä myös kollektiivista vaikuttamista voitaisiin tehdä.

Yhdistykset voi auttaa itseään ja myös omia jäseniään. Et monilla on ollu just se tavoite, et pidetään oma kulttuuri ne kaikki ne juhlat ja uskonnolliset juhlat, et siinä on tavoitteena, et oma identiteetti ja kulttuuri pysyy, mut sit siinä aina puuttuu se osuus, et miten voidaan vaikuttaa Suomessa asioihin, et aina valitetaan, mut kukaan ei yritä tehdä sen asian suhteen mitään. On paljon valittamista ja ongelmat joita pitää muuttaa, mut kukaan ei yritä tehdä sen suhteen mitään. Et, jos ne vaan samalla kun yrittää pitää omasta identiteetistä ja kulttuurista ja perinteistä kiinni, niin sillä vaikuttaa siihen, että yhteiskuntaan, kaikkiin vikoihin, jotka heidän mielestä pitäis korjata, eikä kaikki aina oo oikeassa, mut sen verran kun he haluis.

Monen yhdistystoimijan mukaan vaikuttamistyötä ei ole tehty riittävästi. Edellisen kertomuksen mukaan vaikuttamistyö jää afganistanilaisissa yhdistyksissä kulttuuriryön varjoon. Toisaalta monet vaikuttamistyöhön pettyneet puheenvuorot kertovat siitä, että suomalaisessa yhteiskunnassa on paljon sellaista, mihin afganistanilaisten yhdistysten pitäisi toiminnallaan pyrkiä vaikuttamaan.

7.1 Suomalaisen sulkeutunut yhteisö

Yhdistystoimijoiden kertomuksissa kuuluu, että afganistanilaistaustaiset ovat suomalaisessa yhteiskunnassa monella tavalla poissuljettuja. Suomalaiset ylläpitävät rajoja suomalaisten ja ei-suomalaisten välillä, mikä vaikuttaa afganistanilaisten toimimiseen ja olemiseen Suomessa. Rajoja ylläpidetään erilaisilla kuulumisen politiikoilla. On kuitenkin tärkeää huomata, että kuulumisen politiikat ovat rajojen ylläpitämistä, mutta samalla ne ovat myös toimia, joilla rajoja kyseenalaistetaan ja vastustetaan (Yuval-Davis 2011, 20). Poissulkemisen prosessin vastustamista voi tulla monista lähteistä, ulkopuolelle suljetut ovat itse merkittäviä taistelijoita prosessia vastaan. Vastustamisella ja kamppailulla on monenlaisia muotoja, se voi olla kampanjointia esimerkiksi politiikkaa vastaan, mutta ennen kaikkea vastustamista käydään myös kulttuurisin keinoin. (Brah 1996, 176.) Monissa afganistanilaisissa yhdistyksissä suomalaisia poissulkemisen prosesseja on tiedostettu ja yhdistykset ovat kehittäneet keinoja, joilla niitä vastaan voidaan kamppailla. Todellisuudessa vaikuttaisi kuitenkin siltä, että tässä vaiheessa kamppailu on vasta tiedostamisen tasolla. Yhdistystoimijat tiedostavat, että suomalainen valtakulttuuri määrittää suomalaista yhteiskuntaa ja kulttuuria ja saa myös suvereenisti määrittää, ketkä siihen kuuluvat, ketkä eivät. Yhdistystoimijat haluavat tehdä afganistanilaisia näkyviksi ja hyväksytyiksi Suomessa ja saada aikaan pieniä muutoksia yhteiskunnassa.

Olis hyvä, jos olis sellasia tapahumia, et vois tulla suomalaisia tutustumaan, siinä olis tavoite et näytettäis afganistanilaista kulttuuria ja sitä niinku perus kulttuuria. Et ei kaikkee voi, kun niinku sanoin, niin meillä on niin paljon erilaisia vaikeuksia siellä, et ei sitä kaikkee. Mut sellasia perusjuttuja, mikä olis kivaa kun on uusia afganistanilaisia tullut ja monet suomalaiset ei... En mä usko, en mä tiedä et kuinka paljon ihmiset tietää, et minkälainen Afganistanin kulttuuri on, et miks ihmiset juhlii, mistä ne tykkää, miks ne ei syö sianlihaa...

Yhdistyksissä ollaan yhtä mieltä siitä, että afganistanilaisten pitäisi olla näkyvämpiä suomalaisessa yhteiskunnassa. Afganistanilaisuutta tehdään näkyväksi järjestämällä tapahtumia, joissa avataan afganistanilaisesta kulttuurista ja pyritään tekemään afganistanilaisuutta tutuksi suomalaisille. Yhdistystoimijat toivovat myös lisää tämän tyyppistä vaikuttamistyötä. Samalla monet kuitenkin kokevat, että todellisuudessa suomalaisuuden rajojen vastustaminen on vaikeaa, sillä vaikka suomalaiset ymmärtäisivät afganistanilaista kulttuuria, hyväksyvätkö heidät erilaisuutensa vuoksi osaksi suomalaisten yhteisöä? Seuraavassa kertomuksessa on pohdintaa afganistanilaisten yhdistystoiminnan vaikutuksesta Suomessa.

Kyllä ehdottomasti mä oon miettinyt, että jos suomalainen yhteiskunta antaa heille vähän enemmän tilaisuus ja tilaa, että me esittäydytään itse, oma kulttuuri, oma uskonto omat tavat, ehkä se helpottaa elämää täällä, meille sekä suomalaisille, Ei olla näin kiinni, pitäis olla avoinna ja antaa tilaa muille ihmisille, ei voi ajatella, että minä ja minä ja minä. Mietitään yhdessä, että me olemme siis suomalaisia, kun me asumme Suomessa, minä olen suomalainen niin kuin sinäkin olet. Minulla on samat oikeudet. Ja tämän takia mä ajattelen, että valitettavasti ei anneta paljon maahanmuuttajien järjestöille mahdollisuuksia, että tulee enemmän eteenpäin ja kasvaa ja kehittää ja saa mahdollisuuksia.

Yhdistystoimijat kertovat, että suomalaiseen yhteiskuntaan on vaikea päästä sisälle, afganistanilaisten on vaikea tuntea itseään hyväksytyiksi Suomessa. Tulkitsen monen yhdistystoimijan kertomuksista, että he afganistanilaistautaisina ovat kokeneet vierauden tunnetta suomalaisessa yhteiskunnassa. Yhdistyksissäkin tämä näkyy niin, että afganistanilaisten yhdistysten toiminnassa on suurimmaksi osaksi mukana vain afganistanilaistautaisia henkilöitä. Osittain tämä tietysti johtuu yhdistysten etnisestä luonteesta, eivätkä suomalaiset kaikessa toiminnassa olekaan toiminnan kohderyhmiä. Kuitenkin toimijoiden kertomuksissa kuuluu kaipuu yhteisestä tekemisestä suomalaisten kanssa ja monet toimijat esittivätkin toiveenaan, että suomalaisia tulisi heidän toimintaansa mukaan. Maahanmuuttajien yhdistysten toiminta jää usein suomalaisilta huomaamatta, mutta tilanne on hyvin samankaltainen myös muualla maailmassa. Esimerkiksi maahanmuuttajanuorten liikuntaharrastuksia tutkiessa Walseth (2006) on kiinnittänyt huomiota siihen, että liikunnan avulla sosiaaliset suhteet lisääntyvät etnisten ja maahanmuuttajien ryhmien sisällä, valtakulttuurin edustajien jäädessä pois etnisistä liikuntaryhmistä (Walseth 2006, 15). Afganistanilaisen yhteisön kokoontuminen keskenään mahdollistaa yhteisön rakentamista ja erottautumista, osallisuutta ja sosiaalisten suhteiden kehittymistä ryhmien sisällä. Toisaalta samaan aikaan se ylläpitää erontekoa suomalaisiin ja muihin. Afganistanilaiset yhdistykset toivoivat suomalaisia mukaan liikuntaharrastuksiin, mutta myös muuhun toimintaan.

Suomalaisessa yhteiskunnassa on paljon afganistanilaisia koskevia ennakkoluuloja ja asenteita, jotka ovat osaltaan vaikuttamassa prosessissa, jossa afganistanilaisen yhteisöä suljetaan pois suomalaisesta yhteiskunnasta. Yksi merkittävä suomalaisten ennakkoluulojen kohde, monen afganistanilaisen uskonto islam, nousee kertomuksissa eniten esille. Yhdistykset tekevät työtä suomalaisten ennakkoluulojen murtamiseksi ja monet nimeävätkin afganistanilaisen kulttuurin tutuksi tekemisen tärkeimmäksi välineeksi vähentää ennakkoluuloja. Toisaalta ennakkoluulojen vähentäminen on hankalaa, kun suomalaiset eivät osallistu

afganistanilaisten yhdistysten toimintaan. Eräs yhdistys on jalkautunut ja päättänyt tehdä ennakkoluulojen vähentämiseksi kampanjointia kaupungilla.

Kauppakeskuksessa me järjestettiin muutama viikko sitten tän uuden järjestön kanssa semmonen kaakao-tempasu et jaettiin kaakaota ihmisille. Sit kerrottiin samalla ihmisille, et islam ei hyväksy terrorismia ja sitä sanomaa yritettiin levittää et se on parasta tämmöstä vaikuttamista mitä me tänä vuonna ollaan ehditty tekemään. Se oli ihan hyvä ja se järjestettiin viime vuonnakin, samat ihmiset oli mukana.

Kertomuksesta välittyy tarve tehdä islamia tutuksi. Jollain tavalla tulkittavissa on tällä hetkellä käytävä keskustelu länsimaisen kulttuurin ja islamin vastakkainasettelusta ja siitä, että islam näyttäytyy joillekin suomalaisille ongelmallisena uskontona. Kun kampanjoinnissa tuodaan esille, että islam ei hyväksy terrorismia, on silloin lähtökohtana afganistanilaisten kokemus siitä, että joidenkin suomalaisten mielestä islam hyväksyy terrorismin. Kokemus vieraudesta ja siitä, että suomalaiset eivät tunne afganistanilaista ja kulttuuria ja islamia näkyy siis esimerkiksi näin. Afganistanilaiset joutuvat todistamaan olemisensa oikeutta ja perustelemaan elämäntapaansa. Mielenkiinoista on myös se, että etenkin nuoret vaikuttavat hyväksyneen ja omaksuneen sen, että heidän olemisensa, uskontonsa ja arvonsa ovat suomalaisten silmissä vieraita. Näin olemisen, uskonnon ja arvojen todistamisesta on tullut niin tavallista, ettei todistustarvetta kyseenalaisteta.

7.2 Kieli rajojen tuottajana ja ylläpitäjänä

Afganistanilaiset joutuvat kamppailemaan pääsystä suomalaisten yhteisöön. Afganistanilaiset kokevat olevansa toisen asemassa, ja yrittävät tehdä töitä sen eteen, että he näyttäytyisivät osana suomalaista yhteisöä. Kuulumisen politiikkoja, tapoja, joilla suomalaisten ja muiden raja-aitoja pidetään yllä, on monia. Kuulumisen politiikat eivät ole vain tekoja, vaan ne elävät myös kielessä, jääden siten ehkä huomaamattomammiksi kuin konkreettiset ulossulkemisen teot. Kielessä maahanmuuttajia representoidaan tietyllä tavalla. Representaatio liittyy merkityksen ja kielen kulttuuriin. Representaatio on kielen käyttämisestä maailman viestimisessä, se on kielen kautta tapahtuvaa merkityksen tekemistä maailmasta. Konstruktivistisen näkemyksen mukaan merkitystä konstruoidaan kielessä ja kielen kautta, jolloin huomioidaan kielen sosiaalinen luonne. Asiat eivät siis itsessään tarkoita mitään, vaan niille luodaan merkitys representationaalisten systeemien kautta. (Hall 1997, 11, 25.) Asiat ja sanat siis saavat merkityksen ihmisten kautta, jolloin ne heijastelevat kulttuuria. Tällöin myös sanoilla, joilla

maahanmuuttoa ja maahanmuuttajia kuvataan ja representoidaan on merkitystä. Seuraavassa yhdistystoimijan kertomuksesta välittyy, miten maahanmuuttajat representoituvat toisiksi, ulkopuolisiksi kielen luomien merkitysten välityksellä.

Meidän (yhdistyksen) tehtävä on se, että me emme halua, että tulee tavallisen kantasuomalaisen kanssa se betoniseinä vastaan, että he ja me. Me haluamme olla suomalaisia, suomen kansalaisia, tän kaupungin asukkaita ilman, että meitä leimataan pakolaiseksi nuoreksi. Me halutaan, että meitä kutsutaan tän kaupungin asukkaiksi. Ja siihen me tarvitaan asennemuutos ensinnäkin meidän nuorissa, että meidän nuoret ymmärtäisi se, että he eivät ole enää pakolaisia, turvapaikanhakijoita, he eivät ole enää iranilaisia, afganistanilaisia, he ovat afganistanilaistaustaisia. Ja sitä viestiä halutaan viedä tähän kaupunkiin, että me olemme osa teitä, ja me emme ole mitään teitä ja te ette ole mitään ilman meitä. Yhdessä me pystymme vaikuttamaan yhteisiin asioihin, koska meidän haasteet on samat, kantasuomalainen ongelma vois olla sama ongelma kun meidän afganistanilaisen ongelma. Me ei haluta, että meitä leimataan koko ajan pakolaiseksi, me ei haluta, että meitä leimataan koko ajan turvapaikanhakijaksi, me haluamme olla vain asukkaita.

Kertomuksesta välittyy kielen diskursiivisen vallan merkityksen ymmärtäminen. Sanat pakolainen, turvapaikanhakija, afganistanilainen, ovat kategorioita, jotka viittaavat johonkin suomalaisuudesta ulkopuolella olevaan. Näitä nimityksiä käyttämällä pidetään yllä valtakulttuurin asemaa määräävänä ja he, jotka kuuluvat näihin diskursiivisiin kategorioihin, eivät kuulu suomalaisten yhteisöön, vaan ovat toisia. Kertoja haluaa, että heidän yhdistyksensä toiminnan kautta nuoret pääsisivät pois turvapaikanhakijan leimasta. Kansalaisuuteen liittyvissä kuulumisen politiikoissa, poissulkemisen ja erontekojen prosesseissa sanoilla ja niihin liitetyillä merkityksillä ja diskursseilla on paljon vaikutusta. Niillä voidaan ylläpitää valtakulttuurin määräävää asemaa ja sulkea pois valtakulttuuriin kuulumattomat.

Kielen merkitys todellisuuden rakentamisessa konkreettisten tekojen ja toimien rinnalla näkyy monella tavalla. Esimerkiksi Karen Richman (2008) on tutkinut USA:ssa poliittiseen osallistumiseen liittyvää valta-asetelmaa, jossa USA:n kansalaiset ovat vaikuttajia, äänestäjiä, kun ei-kansalaiset ovat ryhmä erilaisia, jotka eivät voi vaikuttaa politiikkaan. Richman on tutkimuksessaan nostanut esille USA:n haitilaisten siirtolaisten poliittisen osallistumisen mahdollisuuksia, erityisesti äänioikeuden saamiseen liittyvää keskustelua. Äänioikeuden saaminen USA:ssa on merkittävä saavutus siirtolaisten keskuudessa ja eräs USA:ssa äänioikeuden saanut haitilainen on kommentoinut saavutusta näin: ”En usko, että he kutsuvat meitä enää ’venekansaksi’. Me olemme äänestäjiä”. Venekansalla viitataan köyhistä oloista lautoilla Haitista Yhdysvaltoihin saapuneisiin siirtolaisiin. (Richman 2008, 165.) Haitilaisen

kokemus äänioikeuden merkityksestä on vaikuttava ja kuvaa sitä, miten käytännön kuulumisen politiikat yhdistyvät diskursiivisiin. Äänioikeuden saaminen merkitsee sitä, että hän saa muodollisen oikeuden äänestää ja liittyy sitä kautta konkreettisesti äänestäjien, kansalaisten yhteisöön. Samaan aikaan kielellisesti venekansalaisella on viitattu yhteiskunnan ulkopuoliseen, toiseen, kun nyt äänioikeuden myötä hän kuuluu äänestäjien, yhdysvaltalaisten yhteisöön. Esimerkissä heijastuu mielenkiintoisesti se, miten konkreettiset kuulumisen politiikat, kuten äänioikeus, yhdistyvät diskursiiviseen kuulumisen politiikkaan ja siihen, miten kielellä rakennetaan todellisuutta myös toimijuudesta.

Edellisessä yhdistystoimijan kertomuksessa on mielenkiintoinen huomio siitä, että muutos poissulkemisen prosessien, niin käytännön toimien kuin diskursiivisten kuulumisen politiikkojen ja valta-asetelmien murtaminen tapahtuu kaksisuuntaisesti. Kertoja on mukana nuorten yhdistyksessä, minkä vuoksi hän kertoo oman yhdistyksensä tavoitteesta saada aikaan nuorissa ikään kuin asennemuutos, jossa he eivät enää nimitä itseään pakolaisiksi tai turvapaikanhakijoiksi, vaan näkevät itsensä täysivaltaisina kaupungin asukkaina. Ajatus liittyy jo aikaisemmin analyysissä esille nousseeseen huomioon siitä, että monet yhdistystoimijat näkevät esimerkiksi naisten aseman parantamisen kysymyksessä, että naisten aseman parantaminen ei onnistu, jos he itse eivät koe olevansa heikommassa asemassa. Sama liittyy myös diskursiivisiin kuulumisen politiikkoihin – se, miten afganistanilaiset reprecetoidaan kielen kautta vaikuttaa siihen, miten heitä käsitetään. Se myös määrittää afganistanilaisten toimijuutta. Edellisessä kertomuksessa nousee kiinnostavaksi se, että afganistanilaisten itsensä täytyy käsittää kielen ja diskurssien rakentama valta. Tämän lisäksi muutos tarvitaan myös suomalaisten ajattelutavassa.

7.3 Suomalaiset asiantuntijoina Suomessa

Sen lisäksi, että yhdistystoimijoiden kertomuksista kuuluu se, miten afganistanilaiset kokevat olevan vieraita ja toisia suomalaisessa yhteiskunnassa diskursiivisten ja käytännön kuulumisen politiikkojen vuoksi, kuuluu joissain kertomuksissa myös perinteisen suomalaisen kotouttamistyön problematisointi. Perinteisessä maahanmuuttajien kotouttamistyössä asetelma on usein lähtökohtaisesti se, että suomalaiset suomalaisuuden ja suomalaisen yhteiskunnan asiantuntijoina kotouttavat maahanmuuttajia. Ongelmallista kotouttamistyössä on usein Herrasen & Kivijärven (2009) mukaan se, että kotoutumisen ja integraation tavoitteet

määrittyvät valtakulttuurin kautta, jolloin monikulttuurisuus määrittyy suomalaisessa keskustelussa homogeenisen, jähmeän suomalaisuuden kategorian kautta. Maahanmuuttajien on otettava suomalaiseksi nimetyn yhteisön kutsu vastaan, mikä johtaa kotoutumisen ja integraation kääntymisen yksisuuntaiseksi sopeuttamiseksi. (Herranen & Kivijärvi 2009, 180.) Tällöin kotouttamista tehdään suomalaisten ehdoilla. Valtakulttuurin ehdoilla tehtävä kotouttamistyö näkyikin afganistanilaisten yhdistysten toiminnan tavoitteissa niin, että yhdistykset tekevät omalle yhteisölleen sopivammaksi räätälöityä kotouttamistyötä, jolloin äänten pääsevät myös erilaiset käsitykset esimerkiksi siitä, millaisilla ehdoilla kotouttamistyötä tehdään ja siitä, millaista diasporinen elämä on. Sen lisäksi, että perinteisessä kotouttamistyössä kotouttamista tehdään valtakulttuurin ehdoilla, suomalaisten toteuttama maahanmuuttajien kotouttaminen pitää yllä valta-asetelmaa. Seuraavassa kertomuksessa yhdistystoimija kuvaa, miten valta-asetelmaa suomalaisten ja maahanmuuttajien välillä pidetään yllä suomalaisissa kotouttamistyötä tekevissä järjestöissä.

Jotkut järjestö on varkaita, ajatusvarkaita. Ne kerää ryhmän, kysyy heidän mielipiteitä. Kun järjestöllä ei oo niinku agenda, ei oo ajatuksia, miten viedä eteenpäin, sit ne kerää ryhmän afganistanilaisia, ryhmä somalilaisia, että mikä teidän mielestä on hyvä tehdä. Sit ne tekee, hankkii budjetti, ne on hyviä hakeen budjetti, ja ne palkkaa omia ihmisiä sinne tehtäviin, mitä he ovat kysyneet heiltä, ja tämä rooli, joilla on se päärooli, ei oteta päätöksenteossa mukaan, työntekijäksi ja tämä on ajatuksen varastaminen ja tää pitää muuttaa tässä maassa. Ja sitä mä en tykkää, et joku suomalainen järjestö taho pyytää meitä tekemään vapaaehtoisena, koska vapaaehtoinen on hyvä, mutta kuinka pitkään? Siitä mulla on omia näkemyksiä, että mä toivon että suomalainen järjestö mikä tekee maahanmuuttajan kanssa, että pitää olla kiintiömaahanmuuttajatyöntekijä mukana.

Kertomuksessa nousee esille asia, jota kotouttamistyötä tekevissä järjestöissä ei välttämättä tiedosteta. Lähtökohtaisesti järjestöissä toiminnan tarkoitus on hyvää tarkoittava – tarkoituksena on edistää maahanmuuttajien kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Kertomuksen esimerkissä maahanmuuttajilta itseltään halutaan kysyä mielipidettä siitä, millaista kotoutumistyötä olisi hyvä tehdä, jolloin kotouttamisessa halutaan myös ottaa maahanmuuttajien omia käsityksiä huomioon. Kuitenkin maahanmuuttajien jääminen tai jättäminen päätöksenteon ja työtehtävien ulkopuolelle pitää yllä asetelmaa, jossa suomalainen toimii Suomessa asiantuntijan ja päätöksentekijän roolissa. Samoin valta-asetelma näkyy siinä, että maahanmuuttajia halutaan ottaa mukaan järjestötoimintaan vapaaehtoisiksi, mutta palkalliseksi työntekijöiksi pääseminen on vaikeaa. Kertoja nimittää tällaista toimintaa ajatusten

varastamiseksi, mikä viittaa voimakkaasti hyväksikäyttöön. Mielenkiinoista onkin se, miten eri lailla suomalaiset itse ja kriittisesti tietoinen maahanmuuttajataustainen näkevät tällaisen toiminnan. Suomalaiset itse kokevat tekevänsä hyvää ja tärkeää työtä, kun taas maahanmuuttajataustainen näkee työn ajatusten varastamisena, valta-asetelmia ylläpitämänä hyväksikäyttönä.

Yksisuuntaiset suomalaisten toteuttamat kotouttamistoimet mahdollistavat suomalaisuuden ja suomalaisen valtakulttuurin valta-asetelman vaalimisen, jolloin kotoutuminen tapahtuu suomalaisen yhteisön ehdoilla. Herranen ja Kivijärvi (2009) huomauttavat, että tämän lisäksi yksisuuntainen kotouttaminen mahdollistaa maahanmuuttajien positioinnin aktiivisten subjektien sijaan toiminnan kohteiksi, jotka kaipaavat opastamista, fiksaamista ja auttamista (Herranen & Kivijärvi 2009, 180). Toiminnan kohteena oleminen vaikuttaa yksilön tai ryhmän toimijuuteen ja toimijuuden tunteeseen heikentäen niitä.

Maahanmuuttajien näyttäytyminen toiminnan kohteina eikä niinkään aktiivisina toimijoina näkyy yhteiskunnassa monella tasolla. Myös politiikkaan liittyen maahanmuuttajat ymmärretään usein poliittisen toiminnan kohteina, ei niinkään poliittisina toimijoita. Maahanmuuttajien katsotaan kuuluvan aktiivisten poliittisten toimijoiden yhteisön ulkopuolelle, sillä heillä ei heti muutettuaan ole kansalaisen muodollisia poliittiseen toimintaan liittyviä oikeuksia, kuten äänioikeutta. (Peró 2008, 106-107.) Toimijuus vaikuttamistyössä on näin kansalaisilla, kun maahanmuuttajat itse ovat poliittisen toiminnan kohteina samalla lailla, kun kotoutumistyössä asiantuntijuuden katsotaan olevan suomalaisilla, kun maahanmuuttajat ovat kotouttamistoimien kohteena. Seuraavassa kertomuksessa yhdistystoimija kertoo siitä, miten afganistanilaiset toiminnan kohteina näkyy myös siinä, kuka Suomessa puhuu Afganistanista, Afganistanin tilanteesta ja afganistanilaisuudesta.

Kun keskustellaan Afganistanin asioista, niin siinä pitää olla afganistanilainen kommentoimassa. Et jos telkkarissa on joku juttu, niin pitäis suomalaisilla olla niinku tiedossa ne tärkeimmät afganistanilaiset, jotka osaa kommentoida näitä asioita, et pyytää niitä telkkariin ja lehdistöön tai mediaan, et pyytäis niitä, eikä joku suomalainen, joka suurin piirtein tietää niistä asioista. Jos Afganistanissa räjähtäis joku pommi niin joku asiantuntija tai joku joka yliopistossa tutkii terrorismia, kommentoi. Et semmonen, et olis näitä henkilöitä, jotka osaa kommentoida näitä asioita, et ne vois mennä kertomaan asioita, ja kertomaan et millasia me ollaan, eikä niin että joku toinen kertoo millasia me ollaan, miltä me näytetään ja niin... Et jos omasta suusta tulis, niin se olis paljon hyödyllisempää ja edistäis.

Kun suomalainen asiantuntija kertoo Afganistanin tilanteesta ja afganistanilaisuudesta, ylläpidetään jälleen asetelmaa, jossa suomalainen on asiantuntija Suomessa, vaikka todellisuudessa afganistanilaisilla itselläänkin on asiantuntijuutta, suomalaisia asiantuntijoita omakohtaisempaa kokemusta Afganistanista. Eri yhdistystoimijoiden kertomuksissa kuuluu eriäviä näkemyksiä siitä, mistä afganistanilaisten rajoittunut toimijuus johtuu. Toisten mielestä valta-asetelman ylläpito, jaottelu suomalaisiin ja muihin johtuu ennen kaikkea suomalaisista ja suomalaisesta yhteiskunnasta, jolloin valta-asetelman muutokseen tarvitaan ennen kaikkea muutosta suomalaisessa ajattelutavassa. Toisten näkökulmien mukaan myös afganistanilaiset itse pitävät valta-asetelmaa yllä hyväksyen hiljaisesti esimerkiksi sen, että suomalaiset kommentoivat Afganistanin tilannetta ja saavat rakentaa käsitystä siitä, millaisia afganistanilaiset ovat. Tämän käsityksen mukaan valta-asetelman muutos tapahtuu ennen kaikkea afganistanilaisista itsestään, jolloin afganistanilaisten itse täytyy tehdä itseään näkyvämmiksi ja pyrkiä suomalaisten asiantuntijoiden rinnalle ja ehkä jopa heidän ohi esimerkiksi kotoutumisesta ja Afganistanista puhuttaessa. Näkemykset vaihtelevat, mutta käytännössä afganistanilaisten yhdistysten toiminnan tavoitteissa näkyy kuitenkin se, että muutos tapahtuu molempiin suuntiin.

7.4 Afganistanilaiset asiantuntijoiksi suomalaisten rinnalle

Afganistanilaiset yhdistystoimijat haluavat ja yrittävät siis monin keinoin mahdollistaa afganistanilaisten tulemisen Suomen yhteiskunnassa vaikuttaviksi, osallistuviksi ja tunnustetuiksi yksilöiksi. Kuitenkin näkemykset siitä, miten se tapahtuu, kenen asenteissa ja toiminnassa tarvitaan muutosta, vaihtelevat. Haastattelussa monet yhdistystoimijat nostavat esille, että yhteiskunnan valta-asetelmien muuttamiseen tarvitaan sekä suomalaisten että maahanmuuttajien, tässä tapauksessa afganistanilaisten ajattelutavan muuttumista. Suomalaisten täytyy ymmärtää ja siirtää käytännön toimintaan ajatus, että maahanmuuttajat, olivat he sitten pakolaisia tai työn perässä Suomeen muuttaneita, ovat aktiivisia toimijoita. Lisäksi afganistanilaisten on itse tultava kriittisiksi ja ymmärrettävä, miten valta-asetelmat yhteiskunnassa säilyvät esimerkiksi sillä, että vain suomalaiset asiantuntijat kommentoivat Afganistanin tilannetta tai sillä, että suomalaiset kotouttamistyötä tekevät järjestöt käyttävät omaa vankkaa osaamistaan, käyttävät maahanmuuttajien osaamista hyväksi jättämällä sen tunnistamatta. Yhdistystoimijoiden puheesta kuuluu voimakas viesti, että afganistanilaisten on itse

osoitettava osaamistaan kyseenalaistettava suomalaisten ylivaltaa asiantuntijoiden tehtävissä, mutta jotta ylivaltaa voidaan vastustaa, täytyy valta-asetelma ymmärtää ja nähdä ja myös itse haluta muuttaa sitä.

Muutos tapahtuu silloin, kun otetaan heidät mukaan. Kun aletaan tekeen yhdessä jotain ja sitten palaan siihen, että mikä tahansa toiminta, on hyvä ottaa maahanmuuttaja mukaan jo alussa, suunnitteluvaiheessa, toteutusvaiheessa, ja loppuraportin vaiheessa, silloin se toimii ja se toimii kunnolla. Niin kauan kun tehdään muille joku muu, ei toimi. Hyvä esimerkki. Miksi kotoutuminen, kotoutumislaki ei onnistu? Siksi, että väärät ihmiset on tehnyt vääriä suunnitelmia. Mä sanon suoraan. Aivan suoraan, koska ei ottanu niitä huomioon, jotka olis pitäny ottaa kotoutumisessa huomioon. Miksi ei oo olemassa semmonen ryhmä, jossa olis maahanmuuttaja-asiantuntijat kertomassa, miten kotoutuminen toimii? Miksi ei oo palkattu heitä? Tässä teille työ ja teille siitä palkkio, miten te haluatte, että kotoutuminen toimii tässä kunnassa? Miten pitää tehdä? Silloin se onnistuu. Sä voit kertoa, tehdä näin, mutta sä et koskaan tiedä miten mä haluan tehdä. Mulle tosi helppoo, käyn paljon eri turvapaikkayksilöissä, missä on paljon nuoria ja seuraan koko ajan, mutta mä en puhu ääneen ja mä seuraan koko ajan mitä ne työntekijät tekee ja mua surettaa, missä meidän yhteiskunnan rahat menee, koska asiat voi tehdä paljon helpommin, ja vähemmällä jos meillä on vähemmän työntekijöitä, jos meillä on maahanmuuttajatyöntekijöitä. Ihan täydellisesti voitais hoitaa. Pitää muistaa että ei suomalainen voi toimia aina tulkkina. Vois miettiä, että tulkki on sellanen mihin suomalainen ei pysty.

Käsitys siitä, että suomalaiset tekevät Suomessa kotouttavaa työtä elää vahvana, mutta kuten edellisenkin yhdistystoimijan näkemyksestä kuuluu, suomalaiset eivät pysty toimimaan asiantuntijoina kaikessa. Suomalaisten kanssa toimiminen vaatii aina tulkin, toisaalta suomalainen ei välttämättä ymmärrä tietyn yhteisön kotoutumiseen liittyviä tarpeita. Maahanmuuttajilla, kuten afganistanilaisilla itsellään on osaamista ja ymmärrystä heidän oman yhteisönsä erityistarpeista kotoutumisessa ja maahanmuuttajataustaiset itse voisivat toimia hyvin kotoutumistyössä asiantuntijoina. Esimerkiksi afganistanilaiset yhdistykset tekevät jo nyt paljon kotoutumistyötä, jollaista suomalaiset eivät pysty tekemään.

Ehkä enemmän auttaa kotoutumiseen ja perheeseen kun Suomen yhteiskunta järjestää sen tosi hyvin, mutta jos omalla äidinkielellä henkilö auttaa, enemmän se menee, koska se silloin ymmärtää. Yksi tulkki tulee perheen mukaan, koska perhe haluaa, että ymmärtää oikein, ja ehkä enemmän on persian kielen tulkkeja, mutta jos yhdistys järjestäis perheelle, helpommin he pääsis yhteiskuntaan ja se auttaa paljon, että lapset löytää ystäviä, perhe löytää ystäviä ja voi keskustella omia asioita meidän kanssa. Joku kysy multa, että miten mä voin opisella suomen kielellä ja mä kerroin että tämä oli oikein ja tämä oli väärin, oma hyvät puolet ja huonot puolet voin selittää

heille, että kun mä tulin Suomeen, että kun mä tein näin, meniks se hyvin ja oikein. Kulttuuri on tosi tärkeä, eri kulttuurista tulee Suomeen ja ei osaa mitään, miten sä voit päästä mukaan. ja Suomessa on kaikki asiat hyvin järjestetty mutta on tosi hankala kun uus kulttuuri tulis heti sisää, ei oo mahdollista, se tarvii aikaa, se tarvii, että suomalainen ja sama kulttuuri. Ei pelkkä suomalainen, oma kulttuuri voi tukea ja näyttää, oli semmoinen ja voi tehdä semmoista.

Tarve turvallisen ja tutun yhteisön kokoontumiselle korostuu vieraassa maassa. Afganistanilaiset nostavatkin usein juuri vertaistukimaisen toiminnan sellaiseksi, jota suomalaiset eivät voi afganistanilaisten kotoutumisen eteen tehdä. Yhdistykset antavat tukea niin järjestämällä toimintaa, kuten luomalla harrastus- ja kokoontumismahdollisuuksia, mutta myös antamalla tukea ja neuvontaa kiinnittämällä huomiota oman kokemuksensa kautta syntyneisiin käsityksiin siitä, mitkä oman yhteisön kotoutumiseen liittyvät erityiset tarpeet ovat. Yhdistykset myös haluavat olla vaikuttamassa afganistanilaisten mahdollisuuksiin esimerkiksi kouluttautumisessa. Yhdistykset voivat toiminnallaan täydentää viranomaistoimintaa niin, että jos yhteiskunnan tehtäviin kuuluu kertoa afganistanilaisille erilaisista koulutusmahdollisuuksista, yhdistystoimijat voivat viedä omaa viestiään eteenpäin, toimia afganistanilaisille ikään kuin esikuvina ja luoda uskoa siihen, että koulutukseen ja työelämään, yhteiskuntaan sisälle pääseminen on mahdollista. Seuraavassa kertomuksessa yhdistystoimija kuvaa suomen kielen opetusta, jota tehdään yhdistystoimintana maahanmuuttajataustaisten opettajien voimin.

Mut, se on niin selvä juttu, et jos sä haluat oppia suomea ja jos joku sun omalla kielellä sitä opettaa niin sinne vaan, ainakin sulla o hauskaa siellä! Sä puhut molemmilla kielillä, sä ymmärrät se ei oo niin tylsää kun aaa koulussa istua ja suomalainen opettaja selittää ja sä et ymmärrä puoliakaan mitä se sanoo. Meillä oli siis nyt kolmas viikko, perjantaisin, viime viikolla oli just viis oppilasta, me tehtiin alkutestejä, ja aa ihan kiva se on ollut, siinä saa juoda kahvia ja teetä, ei oo semmosta niinku opetusluokkaa, et kaikki istuu samassa pöydässä ja opettajat eli me, ei me yritetä olla niinku. Ne oli kyllä aika hyvällä mielellä tullu sinne niinku sanoin, niillä oli hauskaa siellä. Ne oppii samalla kun ne puhuu kaikkia muuta asioita. Et se on sellanen aika turvallinen olo olla siellä.

A: Aatteleks sä et se turvallisuus tulee siitä, et te puhutte siellä omaa äidinkieltä keskenänne?

X: Mun mielestä. Ja just se et miten me ollaan siellä opettajina, jossain paikoissa voi olla niin, et omakielinen opettaja opettaa suomea, mut se on niin vaikea ja koska hän on vähän niinku ”judgemental”, se oppilas ei halua puhua suomea, koska hän ei halua että hänelle nauretaan., Mut meillä ei oo tommosta, me ei olla opettajia ja me sanottiin heti alussa, että täällä puhutaan suomea ja täällä ei kukaan naura teille, kun ei meistäkään kukaan osaa täydellinen. et te opitte ja tiedätte kuinka paljon meillä on ollu kaikkia virheitä.

Yhdistysten tekemä kotoutumista edistävä työ on hyvin monipuolista ja se on kaikkea vaikutus- ja harrastusmahdollisuuksien lisäämisen ja Suomen lainsäädännön, suomen kielen ja suomalaisen yhteiskunnan opettamisen välillä. Afganistanilaisten yhdistystoiminta on kotouttavaa, osallistavaa ja vaikuttavaa, mutta niin kauan kuin kotouttamis- ja vaikuttamistyö on afganistanilaisten toimesta yhdistystoimintaa, se on kuitenkin viranomaistoiminnan ja virallisen kotouttamistyön ulkopuolella. Yhdistysten tekemä työ ja afganistanilaisten vapaaehtoisesti tekemä työ korvaa puutteellista julkista toimintaa jäämällä usein ilman rahoitusta ja tunnustusta ja näin myös valta-asetelma valtakulttuurin edustajien tekemän työn ja vähemmistön työn välillä säilyy ennallaan. Muutokseen vaaditaan sitä, että maahanmuuttajataustaisten tekemä työ tunnustetaan ja heidät otetaan aidosti mukaan kotoutumistyöhön.

7.5 Yhdistystoiminta oppimisessa ja vaikuttamisessa

Maahanmuuttajan siirtyminen yhteiskunnan uudesta jäsenestä kokeneeksi jäseneksi, liike yhteiskunnan ulkopuolelta sen ytimeen ei välttämättä koskaan tule täysin valmiiksi, vaan sen on jatkuvaa sosiaalista oppimista aktiivisena osallistujana. Yhteisöt, kuten kansalaisten yhteisö voi määrittää, ketkä yhteisöön kuuluvat, sulkien ulkopuolelle siihen sopimattomiksi katsotut. Samaan aikaan maahanmuuttajat voivat olla aktiivisia osallistujia jäseneksi tulemisen oppimisprosessissa. (Reed-Danahay 2006, 80-95.) Yhdistystoiminta on afganistanilaisille keino vaalia ja neuvotella omasta kulttuurista ja identiteetistä, mahdollisuus vaikuttaa omaan yhteisöön ja suomalaiseen yhteiskuntaan. Yhdistystoiminta on myös yhdistystoimijoille henkilökohtaisella tasolla voimavara – monet toimijat kertovat saavansa iloa oman yhteisön jäsenten auttamisesta. Lisäksi yhdistystoiminta on toimijoille keino toimia aktiivisina kansalaisina, vaikuttaa ja oppia suomalaisen yhteiskunnan toimintaa. Martikainen ja Pyykkönen näkevät, että yhdistystoiminta itsessään tekee maahanmuuttajille tutuksi valtayhteiskunnan toimintamekanismeja järjestöjen, sääntöjen luomisen ja erilaisten verkostojen kautta. Näin myös itse toimiminen yhdistyksissä edistää maahanmuuttajien rakenteellista ja kulttuurista sopeutumista. (Martikainen & Pyykkönen 2013, 285.) Monet yhdistystoimijat ovat nostaneet sekä hankkeen aikana, että haastatteluissa esille sen, että suomalainen järjestömaailma, ennen kaikkea niitä koskeva laki ja byrokratia ovat haastavia maahanmuuttajataustaisille, joille kielitaito tuottaa haasteita. Kuitenkin kertomuksissaan yhdistystoimijat kuvaavat, että juuri yhdistystoiminnan haastavuus on mahdollistanut heille oppimisen suomalaisesta yhteiskunnasta ja kulttuurista ja myös omasta yhteisöstä.

Tässä prosessissa niinku oppii tosi paljon, siis hirveen paljon kaikkea, vaikka mä luulen että mä tunnen omat ihmiset, oma kansa, kyllä siinä tulee aina yllätyksiä, aina, ja just se, että mä toimin siinä keskellä, että toisella puolla on niinku suomalaiset ja Suomessa toimiminen yhdistyksenä et kun mä tein paperityötä ja siitä oppi tosi paljon kans, et ehkä joskus tulevaisuudessa tarviin sitä tietoa ja taitoa.

Yhdistystoiminta mahdollistaa monenlaisen oppimisen, eikä oppiminen rajoitu pelkästään lainsäädännön tuntemukseen, paperitöiden tuntemukseen tai siihen, millaista Suomessa toimiminen on yhdistyksenä. Etenkin silloin, jos afganistanilaisten yhdistystoiminta tulee suomalaisille näkyvämmäksi ja suomalaiset tulevat mukaan afganistanilaisiin yhdistyksiin tai suomalaiset yhdistykset tekevät yhteistyötä afganistanilaisten yhdistysten kanssa, syntyy mahdollisuus vuorovaikutuksessa oppimiseen. Vuorovaikutuksessa tapahtuu sosiaalista oppimista sekä afganistanilaisilla että suomalaisilla valtakulttuurin edustajilla. Yhdistystoiminnalla on paljon mahdollisuuksia vaikuttaa yhteiskuntaan ja saada kehitystä aikaan. Sosiaalisen oppimisen ja vuorovaikutuksen kautta yhdistystoiminta synnyttää ja lisää Martikaisen ja Pyykkösen mukaan yksilöiden ja ryhmien sosiaalista pääomaa yhteiskunnan kontekstissa. Yhdistykset myös vahvistavat yksilöiden ja sosiaalisten ryhmien välistä luottamusta verkostoiden ihmisiä ja ryhmiä keskenään ja tarjoten näin vaikutusmahdollisuuksia. (Martikainen & Pyykkönen 2013, 283.) Afganistanilaisten yhdistysten kohdalla jää nähtäväksi, onnistuuko yhteistyötä afganistanilaisten yhdistysten ja suomalaisten toimijoiden välillä lisäämään ja sitä kautta mahdollistamaan sosiaalisen pääoman kasvattamisen lisäksi myös luottamuksen syntymistä ja vaikutusmahdollisuuksia.

Monet yhdistystoimijat kertovat, että oli kyse sitten kotouttamis- tai vaikuttamistyöstä, afganistanilaiset yhdistykset ovat ainakin toistaiseksi voimattomia suomalaisten viranomaisien edessä. Vuoden 2015 jälkeen Suomen maahanmuuttopolitiikka on kiristynyt ja monet afganistanilaisetkin ovat päätyneet kiristyneiden käytänteiden, kuten perheenyhdistämisen vaikeuttamisen vuoksi vaikeaan tilanteeseen. Afganistanilaiset haluavat toiminnallaan ja aktiivisesti esillä olemisellaan olla vaikuttamassa Suomen viranomaisten tekemiin päätöksiin, mutta tällä hetkellä yhdistystoimijat ovat epävarmoja siitä, paljon he todellisuudessa voivat viranomaisiin vaikuttaa.

14 000 afgaania Suomessa asuvia, monella on oleskelulupa, mutta sitten niille joka ei oo saanut oleskelulupa, on todella vaikeaa, todella vaikeaa, me yritämme meidän parhaamme vaikuttaa viranomaisille, joka tekee päätöksiä, niille afgaaneille ja maahanmuuttajille, mutta valitettavasti

tiätkö mitä, yks käsi ei ikinä pysty tekemään työtä. Tässä pitäis olla monet kädet yhdessä. ja ääni pitäis olla niin kova. Joko pitäis niin että saada riittävästi ääni ja sitten ne kuuntelee, mutta en mä tiedä, nyt pikkuhiljaa me yritämme, on tulossa afgaaniliitto.

Yhdistys- ja järjestötoiminnan rooli on ollut merkittävä yhteiskunnan tasa-arvon kehittämisessä. Kuitenkin kulttuuristen vähemmistöjen kohdalla vaikuttamistyö on haastavaa, mikä kuuluu edellisenkin yhdistystoimijan kertomuksessa. Afganistanilaisten yhdistysten aktiivisten toimijoiden puheessa kuuluu pettymys siitä, että monet yhteisöön kuuluvat eivät osaa, ehdi tai halua olla mukana ajamassa joukolla afganistanilaisten asemaa paremmaksi Suomessa. Samaan aikaan he myöntävät, että monet kyllä haluaisivat toimia mukana yhdistyksissä, mutta heiltä puuttuu keskeisiä taitoja, joita yhdistystoiminta vaatii. Yhdistystoiminta vaatii ensiksi riittävää suomen kielen taitoa, minkä vuoksi monet, heikoimmin kieltä osaavat jäävät yhdistystoiminnasta ulkopuolelle tai sellaiseen asemaan, jossa vaikuttamismahdollisuudet ovat huonot. Kielitaito ei yksin riitä, vaan yhdistystoiminnassa täytyy tuntea Suomen yhdistyslainsäädäntöä tai vähintään on tiedettävä, mistä yhdistykset voivat pyytää apua toimintaansa. Haastateltavat kertovat, että tosiasiallisesti monilla kielitaito ja toisaalta myös osa suomalaisen yhdistystoiminnan tunteminen on niin huonoa, että yhdistyksillä ei ole edellytyksiä toimia ja näin myös vaikuttamistyö saattaa tuntua ylivoimaisen haastavalta ja jäädä siten tekemättä. Yhdistystoiminta siis syntyessään lisää vaikuttamismahdollisuuksia ja sosiaalista pääomaa, mutta todellisuudessa myös yhdistystoimintaan osallistuminen ja itse vaikuttaminen vaatii paljon sosiaalista pääomaa ja aktiivisen toimijan asemaa yhteiskunnassa. Nyt, kun Afganistanilaisten yhdistysten liitto on perustettu, voidaan jäädä seuraamaan, miten liitto onnistuu tavoitteissaan afganistanilaisten yhteistyön ja vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseksi.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Kansalaisuudessa ja kansallisissa kulttuureissa tuotetaan ja ylläpidetään jähmeitä ja muuttomattomina näyttäytyviä rajoja. Kansallisten kertomusten kautta luodaan totuuksia siitä, ketkä kuuluvat kulttuurisesti yhtenäiseksi tuotetun kansalaisten yhteisöön ja ketkä eivät. Tutkimuksessani olen tarkastellut, miten käsitys yhtenäisestä suomalaisesta kulttuurista ja siihen kuulumattomuudesta heijastuu afganistanilaisten yhdistystoimijoiden kertomuksissa. Lisäksi olen tarkastellut, miten yhdistystoimijoiden kertomuksissa kuuluu suomalaisessa yhteiskunnassa tietoisesti ja tiedostamattomasti tuotetut ja ylläpidetyt kuulumisen politiikat.

8.1 Erilaisena Suomessa: kuuluminen ja kotoutuminen oman yhteisön ehdoilla

Suomalaisen kansalaisten yhteisön, kulttuurin ja identiteetin tuotetut rajat aiheuttavat afganistanilaisille haasteita määrittellä omaa paikkaansa suomalaisessa yhteiskunnassa. Suomalaisen yhteisöön kuulumisen edellyttää myös suomalaiseen jähmeäksi tuotettuun kulttuuriin muottiin kuulumista. Afganistanilaiset eivät kuitenkaan monessa tapauksessa ole halukkaita luopumaan omasta kulttuuristaan, mikä aiheuttaa heille kuulumattomuuden tunnetta. Ei koeta olevan enää täysin afganistanilaisia, mutta ei myöskään haluta tulla täysin suomalaisiksi. Kuulumattomuuden tunne aiheuttaa haasteita oman identiteetin käsittämisessä. Afganistanilaiset yhdistykset tekevät työtä afganistanilaisen kulttuurin ja tradition säilyttämisen mahdollistamiseksi ja identiteettityön helpottamiseksi järjestämällä esimerkiksi kulttuurijuhlia ja oman äidinkielen opetusta. Erilaisuuden ymmärtäminen ja tuottaminen onkin usein tavalla tai toisella afganistanilaisten yhdistystoiminnan ytimessä.

Vaikka afganistanilaiset eivät täysin haluaisikaan omaksua suomalaisen kulttuurin malleja, täytyy suomalaiseen malliin jossain määrin kuitenkin mukautua. Yhdistyksissä tehdäänkin työtä sen eteen, että afganistanilaiset voisivat kotoutua ja tulla osallisiksi suomalaisessa yhteiskunnassa oman yhteisönsä ehdoilla niin, että he eivät joudu väkisin sulautumaan suomalaiseen yhteiskuntaan luopuen omasta kulttuuristaan ja arvomaailmastaan. Esimerkkinä oman yhteisön ehdoilla tehtävästä kotoutumistyötä on vaikuttaminen musliminaisten uimavuorojen lisäämiseen.

8.2 Neuvottelua afganistanilaisen yhteisön sisällä

Suomalaisessa yhteiskunnassa asuminen vaatii neuvottelua siitä, missä määrin suomalaista kulttuuria ja ajattelumaailmaa voidaan hyväksyä oman kulttuurin ja perinteen ehdoilla. Näkemykset tästä neuvottelusta vaihtelevat suuresti eri toimijoiden välillä. Merkittävimpiä keskustelunaiheita on patriarkaaliseen ideologiaan liittyvät aiheet naisten asemasta ja nuorten määräämisvallasta. Monet afganistanilaiset yhdistykset haluavat toiminnallaan vaikuttaa patriarkaalisen ideologian vaikutuksen vähentämiseen ja naisten ja nuorten aseman parantamiseen. Yhteisön sisällä kuitenkin ollaan kovin erimielisiä siitä, missä määrin suomalaisen ajattelutapaan mukaudutaan ja esimerkiksi monet naiset ja nuoret eivät välttämättä koe olevansa alistetussa asemassa omassa yhteisössään.

Afganistanilaisten yhteisön sisällä ollaan siis erimielisiä siitä, mitä afganistanilaisuus Suomessa on. Afganistanilaisilla kollektiivista toimintaa haastaa kulttuurin ja erilaisuuden tuottamiseen liittyvien erimielisyyksien lisäksi myös se, että siinä missä afganistanilaiset Suomessa on etninen vähemmistö, myös Afganistan itsessään koostuu etnisistä vähemmistöistä, joista edustajia on tullut Suomeenkin. Afganistanilaisten etnisten vähemmistöjen väliseen historiaan liittyy paljon vihamielisyyttä ja epäluottamusta, mikä vaikuttaa edelleen afganistanilaisten elämään Suomessa ja heijastuu myös yhdistystoiminnassa.

Diasporiset yhteisöt, kuten afganistanilaisten diaspora, eivät useinkaan ole kollektiivisia ja yksimielisiä toimijoita yhteiskunnassa, vaikka yhteinen vähemmistötausta ja yhteisöllisyyden ylläpitämiseksi yhteisten asioiden ajamiseksi kollektiivista toimintaa olisikin. Diasporisia yhteisöjä ei pitäisikään koskaan käsittää kategoriana ja olettaa, että tietystä taustasta tulevat ajattelevat tietyllä tavalla. Todellisuudessa yhteisön sisällä on paljon jännitteisyyttä ja erilaisia ihmisiä, jotka ajattelevat kotoutumisesta ja oman kulttuurin säilyttämisen ja uuden kulttuurin omaksumisen suhteesta hyvin eri tavoin.

8.3 Suomalaisen yhteiskunnan toiseuttavat ja poissulkevat käytänteet

Sen lisäksi, että suomalaiset kulttuuriset oletukset vaikuttavat afganistanilaisten pääsyyn osalliseksi kansalaisten yhteisöä, suomalaisessa yhteiskunnassa on myös paljon maahanmuuttajia toiseuttavia ja heidän toimijuuttaan rajoittavia ja valtakulttuuri – vähemmistö – valta-asemaa ylläpitäviä käytänteitä. Toiseuttavat käytänteet ovat tiedostettuja ajattelumal-

leja ja asenteita, halua pitää suomalaisten yhteisöä suljettuna. Samalla ne ovat myös tiedostamattomia puhetapoja ja toimintamalleja, joiden merkitystä valta-asetelman ylläpitämisessä ei aina ole helppo huomata. Afganistanilaisten yhdistystoimijoiden kertomusten mukaan merkittävimpiä toiseuttavia käytäntöjä suomalaisessa yhteiskunnassa on puhuminen pakolaisista ja turvapaikanhakijoista. Kategorisointien kautta luodaan aina oletuksia ja oletusten kautta joko mahdollistetaan tai rajoitetaan yksilöiden liikkumatilaa ja toimijuutta. Esimerkiksi kategorian luomasta liikkumistilasta nousi se, että afganistanilaiset saattavat nähdä koulutukseen ja työelämäänsä liittyvät mahdollisuudet heikkoina, minkä vuoksi he usein päätyvät kaikki saman tyyppisiin suorittavan työn tehtäviin, joissa koulutusta ei tarvita. Yhdistyksissä halutaan vaikuttaa siihen, että kategorisointi vähenisi suomalaisten keskuudessa, mutta myös afganistanilaisten itsensä keskuudessa, jolloin myös käsitys omista mahdollisuuksista voi laajentua.

Toinen yhdistystoimijoiden kokema merkittävä suomalaisen yhteiskunnan maahanmuuttajia toiseuttava käytäntö on, että sitten kyse asiantuntijuudesta afganistanilaisuudesta tai kotoutumisesta, suomalaiset tekevät asiantuntijatyötä. Kotoutumisen suunnittelijat ja kouluttajat ovat suomalaisia, mikä mahdollistaa sen, että kotoutumistyötä tehdään suomalaisten lähtökohdista. Tämä aiheuttaa valta-asetelman säilymistä, sillä näin kotoutumistyössä suomalaiset ovat toimijoita, maahanmuuttajat toiminnan kohteita, jotka kaipaavat aktiivointia. Sen lisäksi, että suomalaisten tekemät kotoutumistoimet ovat valta-asetelmaa ylläpitäviä, ne ovat monessa tapauksessa myös riittämättömiä. Suomalaiset eivät aina pysty vastaamaan kotoutumiseen liittyviin erityistarpeisiin. Afganistanilaisissa yhdistyksissä tehdään kotouttavaa työtä, johon suomalaiset eivät pysty, kuten tarjoavat neuvontaa ja kielen opetusta omalla kielellä. Yhdistykset tarjoavat tukea suomalaisessa yhteiskunnassa toimiseen ja kotoutumiseen.

8. 4 Vapaaehtoisvoimin tehtävän työn mahdollisuudet ja haasteet

Viranomaistoiminnan rinnalla tehtävä, julkista toimintaa tukeva yhdistystoiminta on kansalaisyhteiskunnassa merkittävää toimintaa. Afganistanilaisissa yhdistyksissä työtä tehdään lähestulkoon täysin vapaaehtoistoimintana ja tärkeää ja vaikuttavaa työtä he tekevätkin. Kuitenkin, yhdistyksissä kaivataan parempaa tunnustusta tehdylle työlle suomalaisen yhteiskunnan taholta. Lisäksi maahanmuuttajatyöntekijöille ja -asiantuntijoille pitää luoda mahdolli-

suuksia päästä mukaan suomalaisten julkisen ja kolmannen sektorin tekemään kotouttamistyöhön, jotta valta-asetelmaa suomalaisten ja maahanmuuttajien välillä voidaan purkaa. Sitä voidaan myös aidosti edistää maahanmuuttajien toimijuutta ja mahdollisuuksia.

Oman yhteisön jäsenistä huolehtiminen ja yhteisön aseman parantaminen ovat selkeästi afganistanilaisten yhdistysten toimintaa ohjaavia tavoitteita. Yhdistystoiminnalla ja yhteiskunnallisella vaikuttamisella on mahdollista edistää osallisuutta monella tasolla, afganistanilaisen yhteisön osallisuutta suomalaisessa yhteiskunnassa, sekä yksilöiden osallisuutta afganistanilaisten yhteisössä ja Suomen yhteiskunnassa. Kuitenkin hankkeen edetessä ja myöhemmin myös afganistanilaisten yhdistystoimijoiden kertomuksia tulkitessani huomioni kiinnittyi siihen, että vapaaehtoistyönä tehtävä yhteisen hyvän tavoittelu ei aina ole ongelmaton. Toiminta edellyttää samanaikaisesti osallisuutta sekä yhteisössä että yhteiskunnassa. Nuorten afganistanilaisten ja naisten toimijuus on rajoittunutta omassa yhteisössä valtarakenteiden vuoksi, mutta toisaalta vanhemmilla ja heikommin suomen kieltä osaavilla toimijuus on rajoittunutta Suomen yhteiskunnassa. Aktiivisina yhdistystoimijoina ja vaikuttajina ovat he, jotka ovat asuneet Suomessa pidemmän aikaa, osaavat suomen kieltä riittävän hyvin ja tuntevat järjestöjen toimintaa.

Kansalaistoiminta; vapaaehtoistyö ja aktiivinen kansalaisuus vaatii yksilöltä ja yhteisöltä voimakasta toimintaan ja jopa muutokseen pyrkivää toimijuutta. Toimijan täytyy näin olla tietoinen asioista, joita halutaan tehdä ja lisäksi toimintaan tarvitaan resursseja, kuten suomalaisen yhteiskunnan ja yhdistystoiminnan kentän sekä lainsäädännön tuntemusta ja ennen kaikkea suomen kielen osaamista. Onkin siis mahdollista, että osa jää yhdistys- ja vaikuttamistoiminnan ulkopuolelle sen vuoksi, ettei kaikkea tarvittavaa tietoa ja osaamista ole.

8.5 Jatkoa tutkimukselle

Suomessa koulua käyneillä afganistanilaisilla nuorilla on monessa tapauksessa vanhempiin verrattuna paremmat mahdollisuudet yhdistystoimintaan. Sen lisäksi, että nuoret hallitsevat usein suomen kielen aikuisia paremmin, nuoret myös kiinnittyvät suomalaiseen yhteiskuntaan koulujärjestelmän kautta. Yhdistystoiminnassa kielen hallinta ja yhteiskuntaan kiinnitymien auttavat. Koulujärjestelmä antaa lapsille ja nuorille myös eväitä aktiivisena kansalaisena toimimiseen, sillä Suomessa kansalaiskasvatusta toteutetaan kouluissa. Lapset ja nuoret saavat näin Suomen koulujärjestelmästä etumatkaa, kun taas Suomeen aikuisiällä muutta-

neet eivät ole olleet osana Suomen koulussa toteutettavaa kansalaiskasvatusta ja kansalaiseksi kasvamisen prosessia. Aikuiset maahanmuuttajat saattavat siis olla lähtökohtaisesti eri tilanteessa verrattuna suomalaisiin ja maahanmuuttajataustaisiin nuoriin, jotka ovat kasvaneet suomalaisessa yhteiskunnassa aktiivisiksi, tai ainakin oikeutensa ja vaikutusmahdollisuutensa tiedostaviksi kansalaisiksi. Jatkotutkimuksen kannalta olisikin mielenkiintoista tarkastella, minkälaisen prosessin kautta aikuisena maahan muuttanut kasvaa Suomessa vaikuttavaksi, osallistuvaksi kansalaiseksi. Tutkimuksen kautta voitaisiin saada ajatuksia siitä, miten maahanmuuttajan asema toiminnan kohteena olemisesta mahdollisuutensa tunnista- vaksi aktiiviseksi toimijaksi tapahtuu.

Mielenkiintoista olisi myös perehtyneempi tarkastelu siitä, millaisia mahdollistavia tai kannustavia tekijöitä maahanmuuttajien kansalaistoimintaan osallistumiseen liittyy, millaiset tekijät haittaavat tai jopa estävät maahanmuuttajien kansalaistoimintaa yhteiskunnassa, esimerkiksi Suomessa ja millä seurauksin. Kuullaanko maahanmuuttajia heitä koskevassa toiminnassa, annetaanko heidän tekemälleen työlle tunnustusta, annetaanko heidän vaikuttaa asemaansa? Toisaalta, kun vastuu vähemmistön aseman ja oikeuksien valvomisesta on yhdistyksillä ja järjestöillä, olisi mielenkiintoista tutkia, onko vähemmistöissä tarpeeksi osaa- via ja halukkaita ihmisiä tekemään oikeuksien valvontaa ja mitä merkitystä tällä on oikeuk- sien toteutumisen kanssa. Pohdinta siitä, missä määrin ja millä seurauksilla vastuuta oikeuk- sien valvomisesta ja hyvinvoinnista voidaan siirtää yksilöille ja järjestöille niin, että oikeuk- sien toteutuminen voidaan taata, olisikin varmasti jatkossa paikallaan.

LÄHTEET

- Andrews, M. (2004). Counter-narratives and the power to oppose. Teoksessa Bamberg, M. & Andrews, M., (toim.): *Considering Counter-Narratives – Narrating, resisting, making sense*. Amsterdam, Philadelphia: J. Benjamins, 1-7
- Anthias, F. (2009). Intersectionality, belonging and translocational positionality: thinking about transnational identities. Teoksessa Rosenthal G., & Bogner A. (toim): *Ethnicity, Belonging and Biography – Ethnographical and Biographical Perspectives*. New Brunswick: Transaction Publishers, 229-250
- Apitzsch, U. (2009). Ethnicity as Participation and Belonging. Teoksessa Rosenthal G., & Bogner A. (toim): *Ethnicity, Belonging and Biography – Ethnographical and Biographical Perspectives* (s. 83-98). New Brunswick: Transaction Publishers
- Bold, C. (2012). *Using Narrative in Research*. London: Sage Publications <http://dx.doi.org.libproxy.helsinki.fi/10.4135/9781446288160>
- Brah, A. (1996). *Cartographies of Diaspora – Contesting Identities*. London: Routledge
- Brunila, K. & Isopahkala-Bouret U. (2014): Marginaali säätelevänä ja tuottavana voimana. Teoksessa Brunila, K. & Isopahkala-Bouret U. (toim.): *Marginaalin voima! Helsinki: Kansanvalistusseura: Aikuiskasvatuksen tutkimusseura, 23-37*
- Davis, K & Nencel L. (2009). Border Skirmishes and the Question of Belonging. An autoethnographical account of everyday practices of exclusion in the Netherlands. Teoksessa Rosenthal G. & Bogner A. (toim): *Ethnicity, Belonging and Biography – Ethnographical and Biographical Perspectives*. New Brunswick: Transaction Publishers, 285-304
- Fagerlund, E. & Maijala, H. (2011). Saa hengaa eri porukan kanssa – Maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten liikuntaan osallistumisen tukeminen. Liikunnan ja terveyden julkaisuja

- Fulbrook, M. & Cesarani, D. (1996). Conclusion. Teoksessa Cesarani, D. & Fulbrook, M. (toim.): *Citizenship, Nationality and Migration in Europe*. London: Routledge, 209-217
- Garvis S. (2015). *Narrative constellations – Exploring Lived Experience in Education* Rotterdam: Sense Publications
- Gran, B. & Janoski, T. (2002). Political Citizenship – Foundation of rights. Teoksessa Isin, Engin F. & Turner, Brian, S.: *Handbook of citizenship studies*. London, Thousand Oaks (Calif.): Sage Publications
- Gordon, T. (2005). Toimijuuden käsitteen dilemmoja. Teoksessa Meurman-Solin, A. & Pyy-siäinen, I. (toim.): *Ihmistieteet tänään*. Helsinki: Gaudeamus: Helsingin yliopiston tutkijakollegium, 114-130
- Hall, S. (2003a). Kultuuri, paikka ja identiteetti. (suom. Koivisto, J.) Teoksessa Lehtonen M. & Löytty O.: *Erilaisuus Tampere: Vastapaino*, 85-128
- Hall, S. (2003b). Monikulttuurisuus. (suom. Lehtonen, M.) Teoksessa Lehtonen M. & Löytty O.: *Erilaisuus Tampere: Vastapaino*, 233-281
- Hall, S. (1999). *Identiteetti* (suom. & toim. Lehtonen, M. & Herkman, J.) Tampere: Vastapaino
- Hall, S. (1997). *Representation – Cultural Representations and Signifying Practices*. London: Sage
- Harinen, P (2000). *Valmiiseen tulleet – Tutkimus nuoruudesta, kansallisuudesta ja kansalaisuudesta* Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto
- Herranen, J. & Kivijärvi, A. (2009). *Monikulttuurinen yhteisöllisyys: yhteyden ehdot ja tilat*. Filander K. & Vanhalakka-Ruoho, M. (toim.): *Yhteisöllisyys liikkeessä* Jyväskylä: Gummerus Kansanvalistusseura?
- Hirsjärvi S. & Hurme H. (2008). *Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press

- Hyvärinen, M. (2006). Kertomuksen tutkimus <http://www.uta.fi/yky/yhteystiedot/henkilokunta/mattikhyvarinen/index/Kerronnallinen%20tutkimus.pdf>
- Isin, E. & Turner B. (2002). Introduction. Teoksessa Isin, Engin F. & Turner, Brian, S.: Handbook of citizenship studies. London, Thousand Oaks (Calif.): Sage publications
- Juhasz, A. (2009). Processes of intergenerational transmission of citizenship and belonging among immigrant families in Switzerland. Teoksessa Rosentahl Gabriele & Bogner Artur (toim): Ethnicity, Belonging and Biography – Ethnographical and Biographical Perspectives. New Brunswick: Transaction Publishers, 325-346
- Kalra, V., Kaur, R, Hutnyk, J. (2006). Diaspora & Hybridity. London: Sage Publications
- Kokkonen, L. & Pyykkönen, M. (2015). Tutkija, tukija vai ystävä? Neuvotteluja vallasta ja luottamuksesta maahanmuuttajien haastattelututkimuksessa. Teoksessa Aaltonen, S. & Högbacka, R. (toim.): Umpikujasta oivallukseen – Refleksiivisyys empiirisessä tutkimuksessa. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto: Nuorisotutkimusseura, 89-116
- Kupiainen, J (1994). Kulttuurien kohtaaminen. Teoksessa Hilasvuori, T. & Mikkola, A.: Monikulttuurinen koulu ja opetus. Helsinki: Painatuskeskus, 60-74
- Lautiola, H. (2013). Kumppanuutta kotouttamisen kentillä – esimerkkejä järjestöjen ja viranomaisten yhteistyöstä kotouttamisessa. Suomen kulttuurirahaston Osallisena Suomessa -hankkeen julkaisuja Kopio Niini
- Lehtonen, M. & Löytty, O. (2003). Miksi erilaisuus? Teoksessa Lehtonen M. & Löytty O.: Erilaisuus Tampere: Vastapaino, 7-20
- Lentz, C. (2009). Constructing ethnicity: elite biographies and funerals in Ghana. Teoksessa Rosentahl G. & Bogner A. (toim): Ethnicity, Belonging and Biography – Ethnographical and Biographical Perspectives. New Brunswick: Transaction Publishers, 181-202
- Lieblich, A., Tuval-Mashiach, R. & Zilber, T. (1998). A New Model for Classification of Approaches to Reading, Analysis, and Interpretations. Teoksessa Lieblich A., Tuval-Mashiach R., Zilber T.: Narrative Research: Reading, analysis and interpretation. Thousand Oaks (Calif.): Sage Publications <http://dx.doi.org.libproxy.helsinki.fi/10.4135/9781412985253.n4>, 1-19

- Niemelä S. (2009). Alamaisesta kansalaiseksi: kansalaisopinnot ja sivistyspedagogiikka. Teoksessa Filander K. & Vanhalakka-Ruoho, M. (toim.): Yhteisöllisyys liikkeessä. Jyväskylä: Gummerus Kansanvalistusseura, 273-298
- Nivala, E. (2006). Kunnan kansalainen yhteiskunnan kasvatuksellisenä ihanteena. Teoksessa Kurki, L. & Nivala, E.: Hyvä ihminen ja kunnan kansalainen: Johdatus kansalaisuuden sosiaalipedagogiikkaan. Tampere: Tampere University Press, 25-114
- Però D. (2008). Migrants' Mobilization and Anthropology: Reflexions from the Experience of Latin Americans in the United Kingdom. Teoksessa Reed Danahay, D. & Brettell C. (toim.): Citizenship, Politican Engagement, and Belonging: Immigrants in Europe and the United States. New Brunswick, New Jersey, and London: Rutgers University Press, 103-123
- Phoenix, A. (2008). Analysing Narrative Contexts Teoksessa Andrews M., Squire C. & Tamboukou M.: Doing Narrative Research. Thousand Oaks (Calif.): Sage Publications <http://dx.doi.org.libproxy.helsinki.fi/10.4135/9780857024992>, 64-77
- Pyykkönen, M. (2007). Järjestäytyvät diasporat – Etnisyys, kansalaisuus, integraatio ja hallinta maahanmuuttajien yhdistystoiminnassa Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House
- Pyykkönen, M. & Martikainen, T. (2013). Muuttoliike ja kansalaisyhteiskunta. Teoksessa Martikainen, T., Saukkonen, P., Säävälä, M. (toim.): Muuttajat – kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Helsinki: Gaudeamus
- Ravela, R. (2011). Afganistanin loputon sota. Helsinki: Like
- Reed-Danahay, D. (2008). From the “Imagined Community” to “Communities of Practise”: Immigrant Belonging Among Vietnamese Americans. Teoksessa Reed Danahay, D. & Brettell C. (toim.): Citizenship, Politican Engagement, and Belonging: Immigrants in Europe and the United States. New Brunswick, New Jersey, and London: Rutgers University Press, 78-98

- Richman, K. (2008). "Call us vote people": Citizenship, migration, and transnational polics in Haitian and Mexican Locations. Teoksessa Reed Danahay, D. & Brettell C. (toim.): Citizenship, Politican Engagement, and Belonging: Immigrants in Europe and the United States. New Brunswick, New Jersey, and London: Rutgers University Press, 162-180
- Riessman, C. (2008). Narrative analysis for the Human Sciences. Newbury Park, London, New Delhi: Sage Publications
- Riessman, C. (1993). Narrative analysis. Newbury Park, London, New Delhi: Sage Publications
- Ruokonen-Engler, M., (2009). De/Constructing Difference: A Biographical Perspective on Constructions of Enthicity and Transnational Positionality. Teoksessa Rosentahl G. & Bogner A. (toim): Ethnicity, Belonging and Biography – Ethnographical and Biographical Perspectives. New Brunswick: Transaction Publishers, 251-266
- Siisiäinen, M. (1986). Intressit, yhdistyslaitos ja poliittisen järjestelmän vakaisuus. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto
- Stanley, F. (2008). On Belonging in/to Italy and Europe: Citizenship, Race and the "Immigration Problem". Teoksessa Reed Danahay, D. & Brettell C. (toim.): Citizenship, Politican Engagement, and Belonging: Immigrants in Europe and the United States. New Brunswick, New Jersey, and London: Rutgers University Press, 43-59
- Squire, C. (2008). Experience-Centered and Culturally-Oriented Approaches to Narrative. Teoksessa Andrews M., Squire C. & Tamboukou M.: Doing Narrative Research. SAGE <http://dx.doi.org.libproxy.helsinki.fi/10.4135/9780857024992>, 41-65
- Tolonen, T. & Palmu, T. (2007). Etnografia, haastattelut ja (valta)positiot. Teoksessa Lappalainen S., Hynninen P., Kankkunen T., Lahelma E. & Tolonen T. (toim): Etnografia Metodologiana – Lähtökohtana koulutuksen tutkimus. Tampere: Vastapaino, 89-112

Viitasalo, N. (2014). Ikäsyryjinnän muovaamat toimijuudet. Teoksessa Brunila, K. & Isopahkala-Bouret, U. (toim.): Marginaalin voima! Helsinki: Kansanvalistusseura: Aikuiskasvatuksen tutkimusseura, 128-149

Walseth, K. (2008). Bridging and bonding social capital in sport—experiences of young women with an immigrant background, *Sport, Education and Society*, 13:1, 1-17
<http://dx.doi.org/10.1080/13573320701780498>

Wong, B (2008). *Globalization and Citizenship: The Chinese in Silicon Valley*. Teoksessa Reed Danahay, D. & Brettell C. (toim.): *Citizenship, Politican Engagement, and Belonging: Immigrants in Europe and the United States*. New Brunswick, New Jersey, and London: Rutgers University Press, 183-202

Yuval-Davis, N. (2011). *The Politics of Belonging: intersectional contestations*. Thousand Oaks (Calif.): Sage Publications

Yuval-Davis, N. (1997). *Gender & Nation*. London: Sage Publications

Sähköiset lähteet:

<https://www.facebook.com/1AFARY/?fref=ts> (viitatu 10.6.2017)

<http://www.kesalukio.fi/> (viitattu 10.6.2017)

LIITTEET

Liite 1. Haastattelurunko

Taustakysymykset

- Millaisessa yhdistystoiminnassa olet ollut mukana?
- Kuinka pitkään olet ollut mukana afganistanilaisten yhdistysten toiminnassa?
- Mikä on saanut sinut osallistumaan yhdistystoimintaan?

Teema 1 Yhdistys, jossa toimin

- Millaisia tavoitteita ja millaista toimintaa yhdistyksellänne on?
- Kuinka pitkään yhdistys on toiminut?
- Kokoontuuko yhdistys usein yhteen?
- Järjestetäänkö yhdistys toimintaa usein?
- Mikä yhdistyksen toimintaa ohjaa?

Teema 2 Yhteiskunnallinen vaikuttaminen ja yhdistyksen rooli

- Miten ymmärrät yhteiskunnallisen vaikuttamisen?
- Miten koet, mikä yhdistyksen rooli on/voi olla yhteiskunnallisena vaikuttajana?
- Mitä mahdollisuuksia yhdistyksellä on vaikuttaa?
- Mihin voidaan vaikuttaa, ja miten?

Teema 3 Afganistanilaiset yhdistykset suomalaisen järjestötoiminnan kentällä

- Onko mielestäsi afganistanilaisten tekemällä yhdistystoiminnalla jotakin erityispiirteitä?
- Millaisena koet afganistanilaisten yhteisöjen yhteistyön yhdistyksen sisällä ja yhdistysten kesken?
- Liittykö afganistanilaisten yhdistysten toimintaan ja yhteistyöhön jotain erityisiä vahvuuksia taitoisalta haasteita?
- Onko yhdistyksenne jo vaikuttanut jollain tavalla/ johonkin?

- Onko Suomen yhteiskunnassa jotakin sellaista, johon Suomen afganistanilaiset yhdistykset/omat yhdistyksenne voivat ja haluavat toiminnallaan vaikuttaa?
- Mitä yhdistykset ovat jo mielestäsi saavuttanut?
- Mitä se on edellyttänyt?
- Mitä yhdistykset voivat mielestäsi saavuttaa?
- Mitä toivoisit, että afganistanilaiset yhdistykset voisivat saavuttaa/tehdä tulevaisuudessa?

Onko sinulla puheenaiheitamme koskien terveisiä Suomen päättäjille?

Mitä muuta haluaisit kertoa?